

Päivi Vainio

TURKU KAUPUNKIVERKOSTOTOIMIJANA

Q-metodologinen analyysi transnationaalista kaupunkitoimijuudesta

Tampereen yliopisto
Politiikan tutkimuksen laitos
Kansainvälinen politiikka
Pro gradu -tutkielma
Toukokuu 2010

Tampereen yliopisto
Politiikan tutkimuksen laitos

VAINIO, PÄIVI:

Turku kaupunkiverkostotoimijana: Q-metodologinen analyysi transnationaalista kaupunkitoimijuudesta

Pro gradu -tutkielma, 85 s., 7 liites.
Kansainvälinen politiikka
Toukokuu 2010

Pro gradu -tutkielmani aihe on transnationaali kaupunkitoimijuus ja tutkimuksen kohde Turku. Tutkielman teoreettinen viitekehys koostuu monitasoisista teorioista, käyttäen liberalismia niin sanottuna ykköstason teoriana ja transnationalismia sekä monitasoisista verkostohallintoa kakkostason teorioina. Tutkimus on tehty haastatteleamalla 21 Turun kaupungin työntekijää ja Turun kansainvälisen toiminnan kanssa läheisesti tekemisissä ollutta henkilöä, sekä käyttämällä haastatteluiden analyysissä apuna Q-metodologiaa. Q-metodologia yhdistää sekä kvalitatiiviseen että kvantitatiiviseen tutkimusperinteeseen liitettyjä elementtejä ja on kiinnostunut subjektiivisista näkemyksistä, joiden kautta saadaan tietoa laajemmasta ilmiöstä.

1900-luvun puolivälistä lähtien yksittäiset kaupungit nousivat ottamaan osaa kansainväliseen politiikkaan tekemällä itsestään kansainvälisiä toimijoita. Kaupungit ylittivät valtioiden rajat sekä perinteiset hierarkiat ja muodostivat suhteita muihin kaupunkeihin varsinkin verkostoitumalla. Tutkimus käsittelee sitä, miten Turun kaupungissa nähdään kaupunkitason kansainvälistyminen ja siihen liittyvät vuorovaikutussuhteet sekä kaupunkiverkostojen tärkeys, tavoitteet ja merkitys. Turun transnationaalista kaupunkitoimijuutta käsitellään varsinkin sen Eurocities ja Union of Baltic Cities -kaupunkiverkostojäsenyyksien kautta.

Tutkimuksen tuloksina saatiin neljä faktoria eli näkökantaa Turun kansainvälisyydestä. ”Kaupunkidiplomatia” kuvaa perinteisintä näkemystä kansainvälisestä politiikasta, sillä valtiotaso on kansainvälisen toimijuuden kentällä tärkein, mutta samalla kaupungit toimivat omien mahdollisuuksiensa rajoissa tavoitteitaan toteuttaen. Olennaisinta kansainvälisessä kaupunkitoimijuudessa ovat kahdenväliset ja vastavuoroiset – diplomaattiset – suhteet muiden toimijoiden kanssa. ”Kaupunkipolitiikkaa” kuvaa Eurooppa-suuntautuneisuus sekä samalla yleinen mukanaolon tärkeys koskien transnationaalista toimintaa. Kaupungin tulee olla aktiivinen ja osallistua toimintaan useilla rintamilla, ja myös kaupungin asukkaita tulee kuunnella sekä heidän osallistumisestaan yhteisiin asioihin tukea. Valtio aivan kuin katoaa tässä kuvassa kansainvälisyydestä, sillä sitä ei mainita. ”Kansainvälinen yhteistyö” painottaa käytännöllisyyttä ja talouden merkitystä kaupunkitason kansainvälisissä toiminnoissa. Kaupunkiverkostot nähdään tärkeinä juuri modernin käytännöllisen tiedonvaihdon takia, eli parhaiden käytäntöjen kulkeutumisen kanavina. ”Paradiplomatia” taas on teoreettisen holistinen näkemys kaupunkitason kansainvälisestä politiikasta. Kaupungin toiminnoissa otetaan tällöin huomioon kaikki toimijuuden tasot jopa siinä määrin, että Eurooppa lasketaan automaattisesti luonnolliseksi toimialueeksi. Paradiplomatian kautta hahmottuu siis uudenlaisen globalisaation myötä muuttunut verkostojen maailma, jossa eri tasojen toimijoilla on toimijuutta ja legitimitettiin ”ulkopolitiikan” puitteissa.

Kaupunkien kansainvälistymisen voi laajemmin nähdä osana uutta alueellistumiskehitystä (esimerkiksi Itämeren alueella) tai johtuvan Euroopan unionin hallintorakenteen uudistuksista. Toisaalta kyseessä on myös valtioiden hallintomallien muutos, sillä kaupunkien transnationaali osallistuminen helpottuu, jos siihen on mandaatti ja oikeanlaiset hallinnolliset puitteet. Turku tekee kansainvälisen sektorin asioita muun muassa edustuksellisuuden suomalla legitimitetillä, Brysseliin perustetun toimiston avulla ja kaupunkien välisiä yhteistyöverkostoja hyödyntäen.

Sisällysluettelo

Kaaviot	ii
Taulukot.....	ii
1. Johdanto.....	1
1.1. Tausta tutkimusintressille: kaupungistuminen ja kaupunkien kasvanut rooli.....	2
1.2. Tutkimuksen tavoite ja rakenne	6
2. Tutkimusongelman selventämiseksi	7
2.1. Tutkimuksen keskeiset käsitteet.....	8
2.1.1. Liberalismi – kompleksi keskinäisriippuvuus ja Raja-alue kaupunkien toimijuuden taustalla	8
2.1.2. Transnationalismi ja translokalismi kaupunkien toimijuuden selittäjänä	12
2.1.3. Monitasoinen verkostohallinto eli toimijuuden ja toimintaympäristön monet tasot ja tahot.....	16
2.1.4. Termien monimuotoisuus: kaupunkipolitiikka, paradiplomatia ja kaupunkidiplomatia.....	18
2.2. Rajat, alueellinen yhteistyö ja kaupunkiverkostot	19
2.3. Aiempaa tutkimusta kaupunkien kansainvälisestä toimijuudesta	26
3. Q-metodologia ja -tekniikka	30
3.1. Q-metodologia.....	33
3.2. Q-menetelmän vaiheet.....	38
3.3. Aineiston esittely.....	44
4. Analyysi ja tulkinta	46
4.1. Faktori A: Kaupunkidiplomatia	50
4.2. Faktori B: Kaupunkipolitiikka	54
4.3. Faktori C: Kansainvälinen yhteistyö	58
4.4. Faktori D: Paradiplomatia.....	62
4.5. Johtopäätöksiä ja huomioita.....	65
5. Loppusanat.....	69
Liite 1: Osallistuvan hallinnon regiimin muodostuminen EU:ssa	71
Liite 2: Q-jaottelun tulosliuska kysymyksineen	73
Liite 3 : Q-otos ja idealisoidut faktoripisteet.....	74
Lähteet	

Kaaviot

1. Eurocities-järjestön organisaatiollinen rakenne	25
2. UBC:n organisaatiollinen rakenne	25
3. Suora alueellinen intressirepresentaatio EU:hun	26
4. Monimuuttuja-analyysi	36

Taulukot

1. Q -otoksen teoreettinen malli	40
2. Osallistujat ja faktorilataukset	47
3. Faktoripisteet eli idealisoitu Q -jaottelu	47
4. Kaupunkidiplomatia: Faktori A:lle tunnusomaiset väitteet	51
5. Kaupunkipolitiikka: Faktori B:lle tunnusomaiset väitteet	55
6. Kansainvälinen yhteistyö: Faktori C:lle tunnusomaiset väitteet	59
7. Paradiplomatia: Faktori D:lle tunnusomaiset väitteet	63
8. EU-hallinnon mallit suhteessa kaupunkeihin	71

1. Johdanto

Kansallisvaltioilla on eroavia intressejä, kun taas kunnilla on yhteneviä päämääriä.¹

”Kaupungintalon lähteminen ulkomaille” toi mukanaan kasvavan kytköksen paikallispolitiikan ja maailman tapahtumien välille.²

Monitasoiseen hallintoon sisältyvien mahdollisuuksien vapauttaminen on keino saavuttaa todellista dynaamisuutta, luovuutta ja demokraattista legitimitettä Euroopan unionissa.³

1900-luvun puolivälistä lähtien yksittäiset kaupungit, muiden alikansallisten ja transnationaalien alueellisten toimijoiden ohella, nousivat ottamaan osaa kansainväliseen politiikkaan. Niiden vahvuus ei niinkään piile rakenteissa, institutionaalisissa koneistoissa, toimeenpanomekanismeissa, säätelyssä tai kontrollissa, vaan dynaamisuudessa, joustavuudessa ja osallistumisorientoituneisuudessa.⁴ Kaupungit tekivät itsestään kansainvälisiä toimijoita ylittämällä valtioiden rajat sekä perinteiset hierarkiat. Motiivina tähän toimi muun muassa sen huomaaminen, että valtiot eivät tiukan paikan tullen pystyneet antamaan tarvittavia apukeinoja taloudellisten ja sosiaalisten ongelmien voittamiseksi. Näin kaupunkien uudeksi strategiaksi muodostui suhteiden muodostaminen muihin, eli verkostoituminen.⁵ Toimijaksi muodostumista auttoi myös kansainvälisen agendan muuttuminen monipuolisemmaksi.

Euroopan unioni (EU) on ainutlaatuinen poliittinen toimija maailmassa ja eräs syy siihen on sen monetasoinen hallintojärjestelmä. Monetasoisessa hallinnossa piilee potentiaalia muun muassa hallinnon parempaan legitimitettiin, sillä se mahdollistaa kaikkien toimijoiden mukaan ottamisen päätöksentekoprosesseihin. EU on kansainvälisen politiikan toimija, ja niinpä sitä ovat myös sen kautta kansainvälisesti toimivat tahot. EU onkin mahdollistanut uudella tavalla alueiden sekä kaupunkien kansainvälisen yhteistyön ja osallistumisen kansainväliseen politiikkaan. Euroopassa oli esimerkiksi jo vuonna 2003 maailman korkein ystävyyskaupunkitiheys, jota kuvaa yli 30 000 sopimuksen määrä.⁶ Mutta millaista on kaupunkitason kansainvälinen toimijuus? Mitä on kansainvälinen politiikka kaupunkitasolla? Siihen tämä tutkimus pureutuu tutkimuskohteenaan Suomen Turku. Turku on paikallinen seutukeskus ja sillä on kansainväliseen ulottuvuuteen yltäviä toimintoja.

¹ Käännös oma. “Nation-states have diverging interests, while municipalities have converging purposes.” (Edouard Herriot (Payre & Saunier 2008, 175 viittaavat: Conférence Internationale de Lyon, Bruxelles: UIV, 1934, 213))

² Käännös oma. “With the city hall going abroad there is a growing linkage between local politics and world affairs.” (Joenniemi & Sweedler 1997, 115.)

³ Käännös oma. “The way to achieve real dynamism, creativity and democratic legitimacy in the European Union is to free the potential that exists in multilayered levels of governance.” (Romano Prodi 2001.)

⁴ Joenniemi 2005, 145.

⁵ Esim. Joenniemi 2005, 148; Griffiths 1995, 215.

⁶ Ewen & Hebbert 2007, 334.

Turussa asuu hieman yli 175 000 ihmistä. Luku ei ole kovin suuri verrattaessa miljoonakaupunkeihin, mutta Suomen mittakaavassa Turku on väkirikas ja kansainvälinen kaupunki, joka

tekee aktiivisesti kansainvälistä yhteistyötä kaupungin kilpailukyvyyn, kulttuurillisen rikkauden ja osaamisen kehittämiseksi. Kansainvälistä toimintaa koordinoi kaupunginkanslian viestintäkeskuksessa toimiva kansainvälistymisen osaamisryhmä.⁷

Turku on myös osallinen kaupunkiverkostoihin, joista tärkeimpinä kaupungin sivuilla mainitaan Itämeren kaupunkien liitto (*Union of Baltic Cities*, UBC), Eurocities-järjestö, Uuden ajan hansaliitto ja Itämeren terveet kaupungit.⁸ Tämä tutkimus käsittelee tarkemmin kahta ensimmäistä. EUROCITIES on koko Euroopan laajuinen kaupunkien välinen yhteistyöverkosto, joka pyrkii edistämään parhaita käytäntöjä⁹ ja vaikuttamaan EU:n instituutioihin, jotta nämä ottaisivat huomioon Euroopan politiikassa urbaanit kaupungeista nousevat vaatimukset ja tarpeet.¹⁰ UBC taas on proaktiivinen verkosto, joka mobilisoi yli sadan jäsenkaupungin potentiaalinen demokraattiseen, taloudelliseen, sosiaaliseen, kulttuuriseen ja ympäristön kannalta kestäväan kehitykseen Itämeren alueella.¹¹ Tutkimuksen kohteena on siis Turun kansainvälisyys varsinkin sen kaupunkiverkostojäsenyyksien kautta.

1.1. Tausta tutkimusintressille: kaupungistuminen ja kaupunkien kasvanut rooli

Alueellisten toimijoiden joukko – johon kaupungitkin voidaan laskea – on nykyisin monilukuinen ja heterogeeninen, ja se koostuu huomattavista taloudellisista sekä poliittisista tahoista. Alueelliset johtajat ohittavat usein kansalliset hallituksensa ja etsivät poliittista tukea, taloudellisia resursseja ja kulttuurillista ylläpitoa rajojen ulkopuolelta, muilta alueilta sekä eurooppalaisilta instituutioilta.¹² Käsitellessä kaupunkeja on siis tärkeää määritellä minkälaisesta alueellisesta toimijasta on kyse. Käsitellessäni kaupunkeja tässä työssä tarkoitan Claus Schultzen määritelmän mukaista hallinnollista yksikköä: kaupunki on paikallinen – eli kunnallinen ja/tai alueellinen – hallituksen yksikkö, joka on ilmeeltään urbaani.¹³

⁷ Turun kaupunki 2008a.

⁸ Turun kaupunki 2008b.

⁹ "Paras käytäntö" (*best practice*) on kokonaisuus, joka muodostuu muun muassa oman tilanteen analyysistä, strategiasta ja strategisista liittoutumisista, ollen samalla kustannustehokas ja pitkävaikutteisia tuloksia tuottava." (Berghäll & Aronen 1998, 7.)

¹⁰ Eurocities 2008a.

¹¹ UBC 2009.

¹² Zielonka 2006, 124. Tässä tutkimuksessa keskitytään kaupunkeihin, mutta mielenkiintoista on myös muiden kansallisvaltion alapuolelta nousevien toimijoiden toiminta. Esimerkiksi Itä-Euroopan uusien EU-maiden ja Kreikan sekä Ruotsin tapauksessa Euroopan komissio on ollut nopeuttamassa alueellisen tason hallinnon nousua vaatien, että rakenteellisten rahastojen hoitamiseen perustetaan alueellisia instituutioita. Toisaalta alueellisen tason hallinnon syntyminen on ollut vastaus alhaalta päin tulevaan kulttuuristen ja historiallisten kokonaisuuksien huomioimisen tarpeeseen, kuten Espanjassa ja Yhdistyneessä Kuningaskunnassa, tai kielellisten ja etnisten konfliktien käsittelyn tarpeeseen, kuten Belgiassa ja Pohjois-Irlannissa. (Ibid.)

¹³ Schultz 2003, 139 viite 1.

Kaupungistuminen on mielenkiintoinen ja ajankohtainen ilmiö, sillä maailman urbaani väestö kasvaa tällä hetkellä kaksi kertaa niin nopeasti kuin maailman koko väestö, ja vähintään viiden miljoonan asukkaan kaupunkien lukumäärän on ennustettu nousevan 61:teen vuonna 2015, kun vuonna 2003 niitä oli 46.¹⁴ Vuonna 2008 kaupungeissa asui ensimmäistä kertaa historian aikana yli puolet maailman väkiluvusta – 3,3 miljardia ihmistä. Vuonna 2030 tämä luku tulee olemaan jo lähempänä viittä miljardia.¹⁵ Kaupungeista tekee siis merkittävän niiden jatkuva kasvu muun muassa muuttoliikkeen takia. Ihmisten kerääntyessä kaupunkiin niihin kasaantuvat sekä ongelmat että ongelmien ratkaisun avaimet. Tämä on jo tunnustettu YK:n väestörahasen taholta ja esimerkiksi sen vuoden 2007 raportti painottaa kaupunkien potentiaalia ongelmien ratkaisussa.¹⁶ Tätä potentiaalia ei vain ole hyödynnetty vielä tarpeeksi. Kaupunkien kasvava merkitys eurooppalaisessa hallintomallissa taas on nähtävissä usein myös siinä, miten kaupunginjohtajien ja pormestarien poliittisista kehityskaarista näkyy heidän osallisuutensa myös kansalliseen politiikkaan.¹⁷

Valtion ja kaupungin välinen suhde onkin ollut monimuotoinen kautta historian. Ennen kansallisvaltioita oli kaupunkivaltioita, mutta kansallisvaltioiden syntyessä valtio keskitti hallintovallan itseensä muiden yksiköiden kuten kaupunkien kustannuksella. Sen jälkeen kaupunkien elinvoima oli selvästi kytkeytynyt valtioon kansallisen talouden käsitteen alla. Kaupungista muodostui ennemminkin toiminnan areena kuin toimija – pelkkä tapahtumapaikka laajemmille sosiaalisille ja taloudellisille prosesseille. Sittemmin globalisaation eli uudenlaisen verkostoitumisen myötä suhde on taas muuttunut, sillä kaupunkien tärkeimmät intressit eivät enää välttämättä ole valtioidensa alueen sisäpuolella.¹⁸ Esimerkiksi tästä johtuen kansainvälistyvät kaupungit huomasivat, että niillä saattaakin olla enemmän yhteistä toistensa kuin ympärillään olevien valtioidensa kanssa, ja niiden keskinäinen yhteistyö syvenee jatkuvasti.¹⁹ Tähän vaikuttaa myös jo 70-luvulla huomattu valtioiden riittämätön kyky avuntarjoajina taloudellisen laskukauden aikana.²⁰

Eräs syy kaupunkien ja alueiden toiminnalle onkin se, että valtiotaso nähdään turhan jähmeänä toimintakanavana. Iñaki Aguirre kysyi jo yli kymmenen vuotta sitten, että jos diplomatiassa on enimmäkseen kysymys pääsystä mukaan kansainvälisiin verkostoihin, niin mitä tapahtuu, jos ei-keskeinen eli paikallinen tai alueellinen hallitus strategisesti kehittyneessä EU:ssa

¹⁴ Chasek, Downie & Brown 2006, 9.

¹⁵ UNFPA 2007.

¹⁶ Ibid.

¹⁷ Le Gales 2002, 244.

¹⁸ Mm. Taylor 2000, 5-6; Ewen & Hebbert 2007, 328.

¹⁹ Becker ja Joost ottavat esimerkiksi esille artikkelissaan Budapestin ja Varsovan yhteistyön työttömyyden ja maahanmuuton puitteissa, ja toteavat lopuksi, että eurooppalaisten kunnallistoimijoiden ulkopoliittisella on juurensa eurooppalaisessa integraatiossa ja toimijoiden tarpeessa tietää, miten muut samanlaiset toimijat ratkaisevat samankaltaisia ongelmiaan. (Becker & Joost 2007, 1-2, 21-22)

²⁰ Joenniemi & Sweedler 1996, 123.

onnistuu pääsemään tehokkaammin mukaan kansainvälisiin sijoituksiin ja markkinoihin, kuin keskushallituksen keskitetty, byrokraattinen ja vanhanaikainen diplomatia? Tämä oli hänen nähdäkseen mahdollista, koska ei-keskeisten hallitusten alueelliset tai kansainväliset tavoitteet ovat tarkemmin määriteltyjä, koska paikallispopulaatiot hahmottavat tarpeita selkeämmin tai koska tietynlainen tietotaito (teollinen, teknologinen, taloudellinen, koulutukseen liittyvä tai jopa poliittinen, kulttuurinen tai 'diplomaattinen') on sukupolvien ajan kehittynyt enimmäkseen paikallistasolla.²¹ Paikallistason kansainvälisen politiikan voi siis helposti nähdä lisääntyvän entisestään.

Kun kaupungit hakeutuvat kaltaistensa seuraan, ovat yli- tai alivaltiolliset yhden aihepiirin toimijat – kuten esimerkiksi erilaiset organisaatiot ja instituutiot – myös osoittautuneet hyödyllisiksi kansainvälisessä politiikassa. Organisaatioiden ja instituutioiden olemassaolo vähentää valtion ja sen alaisten yksiköiden ristiriitoja, sillä eri intressiryhmät voivat ajaa tavoitteitaan näiden kautta.²² Kaupungit siirtyvät siis toimimaan erilaisten kaupunkijärjestöjen, EU:n tai Yhdistyneiden kansakuntien (YK) kautta, jos ne kokevat olevansa voimattomia kansallisella tasolla. Eurocities esimerkiksi allekirjoitti Euroopan komission kanssa vuonna 2007 Milanon julistuksen integraatiosta.²³ Kaupunkiverkostoilla on pitkä historia läpi 1900-luvun. 1800-luvun lopussa alkanut ja vuoden 1913 ensimmäiseen kaupunkien kansainväliseen konferenssiin kulminoitunut kansainvälisen kunnallisyhteistyön ensimmäinen aalto oli linkittynyt idealistisesti pasifismiin ja esperantoliikkeeseen, mutta perustui samalla eliittien välisiin insinöörien, ekonomistien ja esimiesten tietojen vaihtoon. Toinen aalto nousi maailmansotien välissä ja 1940-luvun lopussa alkaneiden ruohonjuuritasolta nousseiden valtioiden rajat ylittävien sisarkaupunkiohjelmien myötä. Vuosisadan loppuessa kolmas kansainvälisen kunnallisyhteistyön muoto oli havaittavissa monentasoisessa EU:ssa, tällä kertaa sisältäen merkittäviä resurssien vaihtoja tehden verkostotoiminnasta jälleen urbaanien eliittien etuoikeuden.²⁴

Kaupungit ovat siis olleet osa kansainvälistä politiikkaa pitkään, mutta varsinkin vuosituhannen vaihteen jälkeen niistä on tullut varteenotettavia tekijöitä. Euroopan unionin päätöksentekojärjestelmään ottaa osaa useita ylikansallisia, alueellisia ja paikallisia hallintoyksiköjä, joiden vaikutusvalta riippuu toiminnallisesta aihealueesta, poliittisesta arvostuksesta ja lakijärjestelyistä.²⁵ Myös monet kansainväliset sopimukset tai järjestelyt, sekä talouden ja politiikan läheinen suhde mahdollistavat ei-valtiollisten toimijoiden neuvotteluaseman poliittisessa päätöksenteossa, sillä taloudellisella vallalla pystyy vaikuttamaan politiikan tekoon.²⁶

²¹ Aguirre 1999, 204–205.

²² Ks. esim. Keohane & Nye 1977, 35; Hocking 1999, 24.

²³ Eurocities 2007.

²⁴ Ewen & Hebbert 2007, 327–328, 337.

²⁵ Zielonka 2006, 156.

²⁶ Kurunmäki 1999, 43; Chasek et al. 2006, 15; myös Keohane & Nye 1977.

Kaupungeilla on ihmiskeskittyminä ja näin kansainvälisen talouden keskittyminä taloudellista valtaa, sekä valtion sisällä että usein myös kansainvälisesti. Myös tiedonvälityksen nopeutuminen tarjoaa mahdollisuuden toimintaan, sillä intressijärjestön perustaminen on helppoa ja internet mahdollistaa nopean kommunikaation muiden kanssa.²⁷ Informaatioteknologia ei ole sinällään saanut aikaan ilmiöitä kuten globaalien talouden muodostumisen – tai kaupunkien osallistumisen maailmanpolitiikkaan – mutta se on luonut siihen tarpeellisen infrastruktuurin.²⁸ Jos kaupunginhallituksella ei ole hallussaan uutta teknologiaa, heidän vaikuttamisensa asioihin rajoittuu pakosta lähiympäristöön.

Kaupungit pystyvät siis aikaisempaa enemmän ottamaan itse osaa maailmanpolitiikkaan, koska kansainvälinen järjestelmä on muuttunut: sillä on nyt hajautettu luonne, joka mahdollistaa monenlaisen toimijuuden. Paikallistoimijoiden asema on korostunut muun muassa vuoden 1987 Bruntland-raportista ja vuoden 1992 YK:n Rio de Janeiron ympäristö- ja kehityskonferenssista lähtien. Yksi tärkeimmistä asiakirjoista on *Local Agenda 21* eli Rion konferenssissa luodun Agenda 21 -asiakirjan kappale 28, joka sisältää paikallishallitusten omia aloitteita asiakirjan tueksi.²⁹ YK:n kokoukset ja niiden päätösten toteuttamisesta määräävä Agenda 21 antavat suuren roolin paikallishallituksille varsinkin ympäristökysymyksissä, ja varsinkin sille politiikalle, joka kohdistuu kaupunkien toimintoihin. Tätä ilmiötä kutsutaan globalisaatioksi, ja sillä tarkoitetaan siis paikallisen ja globaalien välisiä linkkejä.³⁰

Kaupunkien itsehallinto on siis lisääntynyt, ja varsinkin suuret kaupungit pystyvät toimimaan kansainvälisesti moneen kysymykseen liittyen, sillä niillä on siihen tarvittavia sisäisiä ja ulkoista motivaatiota sekä syitä. Sisäisiä syitä ovat muun muassa kaupungin yhteisöön liittyvät syyt, kaupunkilaisten aktiivisuus ja painostus kaupunginhallitusta sekä solidaarisuus muita kaupunkeja kohtaan. Ulkoisia syitä ovat toimintaa mahdollistavat resurssit (muun muassa poliittinen kulttuuri, taloudelliset resurssit, halu ja kyky kehittää yhteistyömekanismeja sekä virkavaltainen voima), valtion järjestelmän hajautusaste, keskushallinnon ja kaupunkien linkkien määrä, kaupungin sijainti valtiossa sekä kaupungin kansainväliset yhteydet.³¹ Toisaalta kaupunkien toimintaa haittaavat edustuksellisuuden ongelmat, eli sen määrittäminen, kuka tai ketkä tarkkaan ottaen kaupunkia edustavat; millainen edustus on mielekästä ja miten kaupunkien rooli asioiden tekemisessä tehdään uskottavaksi. Ongelmana ovat myös auktoriteetin ja legitimitietin puuttumiseen liittyvät kysymykset kansainvälisissä suhteissa – on ironista, että uusien toimijoiden nopeaa lisääntymistä

²⁷ Mm. Joenniemi & Sweedler 1996, 123.

²⁸ Borja et. al. 1997, 8–9.

²⁹ Agenda 21 on toimintasuunnitelma, joka viittaa nimellään 21. vuosisataan ja jota voidaan myös pitää ”sateenvarjoregiiminä” maailmanlaajuiselle kestäväälle kehitykselle, koska se määrittää normit laaja-alaisesti erilaisille ympäristö- ja kehitysasioille. Bulkeley & Betsill 2003, 2, 22; Chasek et al. 2006, 20, 33.

³⁰ Borja & Castells 1997, 212–214.

³¹ van der Pluijm & Melissen 2007, 15–17.

edesauttavat elementit myös samalla estävät näiden muodostumista selkeiksi yksiköiksi.³² Olennaista on kuitenkin esimerkiksi se, miten kaupungit virkamiehineen ovat itse alkaneet nähdä itsensä toimijoina, jotka ovat vastuussa omista strategioistaan ja toimistaan.³³

Kaupunkien koko, taloudellinen merkittävyys, poliittisten eliittien asenne kansainvälistymiseen, kaupungin kansainvälistä tunnustamista lisäävän projektin tai varsinaisen kansainvälistymisstrategian olemassaolo sekä poliittinen sitoutuminen sen toteuttamiseen ja sitä tukevat riittävät resurssit vaikuttavat siihen, miten yksittäiset kaupungit reagoivat EU:hun. Osallistumista motivoi myös se, että EU:hun liittyvät toimet ovat usein olennaisia markkinoitaessa kaupunkeja kansainvälisesti. Kaupungin koko määrittää yleensä sen, miten kaupungit kohtaavat EU:n käytännöt ja miten ne ovat integroituneita sen hallintorakenteeseen, mutta jopa suurten kaupunkien joukossa on vain harvoja, jotka pystyvät resurssiensa puitteissa suoraan toimimaan EU-tasolla.³⁴ Tarvitaan siis kaupunkiverkostoja. Turulla on vuonna 2004 julkaistu kansainvälistymisstrategia³⁵, ja osallisuus muun muassa Eurocities- ja UBC-verkostossa osoittaa poliittista tahtoa sekä resursseja kansainvälistyä.

1.2. Tutkimuksen tavoite ja rakenne

Tutkimuskysymys, johon pyrin teoreettisin käsittein saamaan tutkimuksen kautta vastausta, on moniulotteinen. Tarkoituksena on selvittää, mitä kaupunkien transnationaali verkostoituminen ja yhteistoimijuus oikeastaan on ja mitä se merkitsee juuri Turun kaupungille tämän toimiessa kansainvälisesti varsinkin Eurocities ja UBC -kaupunkiverkostojen osana. Mihin tällaisella kansainvälisellä kaupunkien toimijuudella pyritään ja mitä sillä on saavutettu? Onko kyse alueellisuudesta, Euroopan, EU:n tai valtioiden kehityksestä tai voiko kaupunkien kansainvälisyydestä vetää johtopäätöksiä kansainvälisen politiikan tieteenalan kehityksestä uusien toimijoiden myötä? Tutkimuksen myötä selvinnee myös, onko sillä, miten suuressa määrin ja kuinka syvästi Turku osallistuu verkostojen toimintaan vaikutusta siihen, miten hyödylliseksi tai tehokkaaksi toiminta mielletään kaupungin virkamiesten parissa. Yhtenä alakysymyksenä on myös, millä termillä tutkimukseen osallistujat kuvaisivat kaupunkien harjoittamaa kansainvälistä politiikkaa. Tiivistetysti voi sanoa, että tutkimus käsittelee sitä, miten Turussa nähdään kaupunkitason kansainvälistyminen ja siihen liittyvät vuorovaikutussuhteet sekä kaupunkiverkostojen tärkeys, tavoitteet ja merkitys. Tutkimuskysymyksiin on mahdollista löytää

³² Langhorne 2005, 333–334, 339.

³³ Mm. Joenniemi & Sweedler 1996, 123.

³⁴ Schultze 2003, 122–123.

³⁵ Strategian tavoitteiksi on asetettu Turun kansainvälisen toimintaympäristön ja siinä tapahtuvien muutosten arviointi, kaupungin kansainvälisen aseman ja toiminnan keskeisten piirteiden määrittely, kansainvälistymisen kannalta keskeisten toiminta-alueiden tunnistaminen sekä alueittaisten linjausten ja painopisteiden määrittely, kaupunkimarkkinoinnin sekä kaupungin osaamisen viennin tehostaminen, kaupungin ja seutukunnan kansainvälisten valmiuksien parantaminen. (Kaupungin kansainvälistymisstrategia, toimeenpano ja seuranta 2004, 2-3).

vastauksia haastatteleamalla Turun kaupungin työntekijöitä ja Turun kansainvälisen toiminnan kanssa läheisesti tekemisissä olleita henkilöitä sekä käyttämällä haastatteluiden analyysissä apuna *Q*-metodologiaa. *Q*-metodologia yhdistää perinteisesti sekä kvalitatiiviseen että kvantitatiiviseen tutkimusperinteeseen liitettyjä elementtejä ja se on kiinnostunut subjektiivisista näkemyksistä, joiden kautta saadaan tietoa laajemmasta populaatiosta sekä ilmiöstä.³⁶

Käsillä olevassa tutkimuksessa on kyse myös tieteenfilosofisesta toimijuus–rakennedebatista, jossa yksinkertaistaen on kyse muokkaavasta vuorovaikutuksesta toimijoiden ja rakenteen välillä.³⁷ Onko toiminnalle oleellisempaa sen rakenne – mahdollistavat olosuhteet –, aktiivinen toimija vai molemmat? Tässä työssä *Q*-metodin avulla kerätyt väitteet tulevat havainnollistamaan molempia ja esimerkiksi Brian Hockingin mukaan paikalliset tapahtumat määräävät globaaleja rakenteita ja nämä taas toistuvassa jatkumossa vaikuttavat rajoittavasti paikallisiin olosuhteisiin.³⁸ Tutkimukseni asettuu siis keskusteluun globalisaation sekä kansainvälisen politiikan ja sen toimijoiden välisestä vuorovaikutuksesta. Transnationaalit kunnallis- tai kaupunkitason järjestöt ovat toimineet muutoksen agentteina, mutta ne ovat samalla myös eurooppalaisen kuntahallinnon muutoksen tuloksia. Tämä prosessi on ollut käynnissä 1900-luvun alusta alkaen.³⁹ Toinen tärkeä teema on rajat ja alueellinen yhteistyö, sillä transnationaalit kaupunkiverkostot rikkovat perinteisiä valtioiden rajoja ja luovat alueellisuutta. Alueeksi voi tässä tapauksessa käsittää joko Euroopan alueen tai sen lokaalin alueen, jossa kaupunki konkreettisesti sijaitsee.

Seuraava luku selventää teoriaa ja keskeisiä käsitteitä sekä esittelee aiempaa tutkimusta. Luku kolme esittelee tutkimuksen metodologian, *Q*-menetelmän sekä aineiston. Luku neljä on aineiston analyysia sekä tulkintaa, ja tutkimuksen lopussa ovat loppusanat sekä liitteet ja lähteet.

2. Tutkimusongelman selventämiseksi

Kansainvälisen politiikan teorioissa vallitsee toimijanäkökulmasta katsottuna usein valtiokeskeisyys, mutta toisaalta erilaiset suuntaukset – kuten liberalismi, transnationalismi, kansainvälisen yhteisön teoria ja kriittiset teoriat – ovat tuoneet esille muidenkin toimijoiden osuutta kansainvälisen politiikan teossa. Tämä mahdollistaa kaupunkitason kansainvälisen politiikan tutkimuksen.

Tämän työn teoreettinen viitekehys koostuu monitasoisista teorioista, käyttäen liberalismia niin sanottuna ykköstason teoriana ja transnationalismia sekä monitasoista verkostohallintoa

³⁶ Esim. Aalto 2003, 119–120.

³⁷ Ks. esim. Dessler 1989, 443–444.

³⁸ Hocking 1999, 18–19.

³⁹ Payre & Saunier 2008, 183.

kakkostason teorioina. Transnationalismi ja liberalismi mahdollistavat ontologiassaan kaupunkien rationaalisen toimijuuden keskittymättä liikaa valtioihin ja monitasoisen hallinnon käsite viimeistelee viitekehyksen, sillä päätöksenteko tutkimusympäristössä eli EU:ssa tapahtuu määritelmällisesti usean eri toimijan ja tason mukanaolon kautta. Tämän luvun tarkoitus on siis hahmottaa työn kannalta keskeisiä käsitteitä ja myös aiempaa tutkimusta, jotta oman tutkimukseni sijainti tieteenalan keskustelussa selvenee.

2.1. Tutkimuksen keskeiset käsitteet

2.1.1. Liberalismi – kompleksi keskinäisriippuvuus ja Raja-alue kaupunkien toimijuuden taustalla

Liberalistisen perinteen mukaisesti tämä tutkimus näkee poliittisen maailman useiden erilaisten toimijoiden yhteisenä kenttänä. Kuten James N. Rosenau esitti, kansainväliset suhteet ovat ja tulevat olemaan varmasti vuosikymmeniä enimmäkseen valtioiden välisiä, mutta niiden ohella maailmanpolitiikassa on mukana myös ei-valtiollisia tahoja. Nämä eivät välttämättä koskaan saavuta samanlaista asemaa kuin valtiot tai hoida yhtä monia tehtäviä, mutta niiden toimet ovat niin huomattavia, että niillä on vaikutusta maailman asioihin ja valtiot kokevat yhteistyön niiden kanssa tarpeelliseksi. Olennaista on myös huomata sisäpoliittisten tekijöiden vaikutus ulkopoliittikan tekoon.⁴⁰

Robert Keohane ja Joseph S. Nye tuovat esille kolme perusoletusta liberalistisesta maailmanpoliittisesta tilasta, jossa transnationaalit suhteet ja uudenlainen kompleksi keskinäisriippuvuus vallitsevat. Ensimmäinen näistä on monien vaikuttamisen kanavien olemassaolo, toinen hierarkian puuttuminen politiikan aihealueiden väliltä ja kolmas sotilaallisen voimankäytön pieni rooli.⁴¹ Tämä siis tarkoittaa, että muutkin toimijat kuin valtiot osallistuvat suoraan maailmanpolitiikan tekoon ja vaikutuskanavia on monia, kuten valtioiden välisiä (*interstate*), hallitusten välisiä (*transgovernmental*) ja kansainvälisiä (*international*). Poliitiikan kiistakysymyksillä ja aihealueilla ei tässä tilassa myöskään ole selvää hierarkiaa, ja voimankäyttö on tehoton politiikan teon väline – sekä tilanteessa toimivan ryhmän että kyseessä olevan aihealueen sisällä.

Keohanen ja Nyen mukaan tämä tarkoittaa myös sisä- ja ulkopoliittikan yhteen kietoutumista. Hierarkian puuttuminen aihealueiden väliltä tarkoittaa, että sotilaalliset kysymykset eivät hallitse intressejä eivätkä näkökulmia ja sen vuoksi sisäpolitiikasta nousee kysymyksiä kansainväliselle poliittiselle agendalle. Sisäpoliittiset ryhmät – tällaisina voi nähdä myös kaupungit – linkittävät sekä

⁴⁰ Rosenau 1980, 2–4.

⁴¹ Keohane & Nye 1977, 25–29.

erottelevat aiheita kansainvälisissä foorumeissa, samalla politisoiden niitä ja saavuttaen suurempaa huomiota. Sotilaallisen voiman rooli taas pienenee, koska sen käytöllä on suuret kulut ja se saattaa vahingoittaa käyttäjänsä muita intressejä. Voimankäytön tuloksellisuus on myös pientä perinteisen turvallisuuden kenttään kuulumattomien asioiden parissa.⁴²

Kansainvälis-poliittisen toimijuuden määritelmän voi siis nähdä muuttuneen: ”Se, mitä näemme, on enemmän taloudellisten, ympäristöllisten, sotilaallisten ja sosiaalisten suhteiden yhteen kietoutumista, kuin yhden joukon korvautumista toisella”⁴³ Keohane ja Nye kirjoittivat teoksensa uusintapainoksessa. He vertaavat myös termiä globalisaatio keskinäisriippuvuuteen ja kirjoittavat, että uuden vuosituhaten alussa kaikki puhuvat globalisaatiosta, eivätkä keskinäisriippuvuudesta, vaikka heidän mukaansa kyseessä on saman asian ”kiihtyminen”.⁴⁴ Keohane ja Nye ottavat huomioon myös informaatioteknologian muuttumisen ja huomauttavat, miten ei-valtiolliset toimijat voivat nyt järjestäytyä kansainvälisesti hyvin pienillä kuluilla, sekoittaen näin entisestään sisä- ja ulkopoliittikkaa.⁴⁵

Olennaista tässä kompleksin keskinäisriippuvuuden tai globalisaation maailmantilassa on, että tällaiseen kuvaan kansainvälisestä politiikasta sopii täydellisesti kaupunkien rauhanomaisten keinojen toimijuus kansainvälisesti monen kanavan ja tason kautta. Kaupunkien toimijuuden määrittely kansainvälisessä politiikassa on ollut hankalaa muun muassa sen vuoksi, että keskustelussa käytetään valtioihin läheisesti liittyviä käsitteitä, kuten turvallisuutta. Kaupungit eivät kuitenkaan ole perinteisiä toimijoita siinä mielessä, että kansainvälisen turvallisuuden saavuttaminen olisi niiden päätavoite. Kaupungit keskittyvät muihin asioihin ja näin ”operoivat toisella aaltopituudella” sekä käyttävät toista diskurssia avaten näin keskustelukanavia ja -tiloja, jotka eivät liity turvallisuuteen. Kaupungeilla on oma agendansa ja yhtenä niiden olennaisimmista kontribuutioista voidaankin nähdä juuri politiikan kehystäminen muuten kuin turvallisuuteen liittyen.⁴⁶ (Ks. myös luku 2.2.)

Rosenau jatkaa liberalistista teoretisointia ja käyttää termiä Raja-alue (*Frontier*) kuvaamaan uudenlaista laajentunutta poliittista tilaa. Tämä tila muodostuu vanhojen raja-alueiden sekoittumisesta, eli poliittisen toiminnan kentän laajenemisesta, alueiden yhdistymisestä, suhteiden limittymisestä sekä sisäpoliittisten ja ulkopoliittisten kysymysten yhtymisestä. Raja-alueen käsitteen

⁴² Keohane & Nye 1977, 23–24, 25–29, 103, 156. Keohane ja Nye eivät kuitenkaan kiellä, ettei voimankäyttö olisi aina läsnä neuvotteluissa pelotekeinona.

⁴³ Emt, xvii.

⁴⁴ Keohane & Nye 2001, xv. Keohane ja Nye (emt, 229) esittelevät myös termin globalismi, joka tarkoittaa maailmantilaa, jossa ympäristölliset ja biologiset, pääoman ja hyödykkeiden, ihmisten ja voimankäytön, informaation ja ideoiden virrat sekä vaikutukset linkittävät mannerten välisiä yhtenäisriippuvuusverkostoja. Globalisaatio ja deglobalisaatio viittaavat näin globalismin vähenemiseen tai kasvamiseen.

⁴⁵ Emt, xvi.

⁴⁶ Joenniemi 2005, 154, 157. Toisaalta Brian Nussbaumin (2007) artikkeli New Yorkista ja Lontoosta terrorisminvastaisen taistelun toimijoina osoittaa, että joskus varsinkin suuret kaupungit toimivat myös turvallisuuskysymysten parissa.

käyttökelpoisuuden edellytyksenä on Rosenauun mukaan jo alkanut hallinto globaalilla tasolla, mutta se ei tarkoita keskittymistä johonkin tiettyyn globaaliin toimijaan tai rakenteeseen, vaan hallinnan malleihin missä vain. Kyse on hallinnasta maailmassa – ei maailman hallinnasta. Raja-alue on siis eräässä mielessä heikosti organisoitu alue, jossa legitimitetin omaaminen on epäselvää.⁴⁷ Tämä epäselvyys tarkoittaa muun muassa, että kaupungeista puhuminen legitimeinä kansainvälisinä toimijoina ei ole ongelmallista.

Rosenau näkee maailman – ja näin myös Raja-alueen – olevan erilaisten auktoriteettikehien (*sphere of authority*) järjestelmä. Nämä auktoriteettikehät ”ovat uudenlaista ontologiaa” eli hallinnollisia alueita, jotka eivät ole valtioiden tai hallitusten välineitä tai maantieteellisten jaotteluiden mukaisia ja joiden muoto vaihtelee huomattavasti. Niiden niin sanotut jäsenet voivat olla hyvinkin kaukana toisistaan maantieteellisesti mutta silti vaikuttaa auktoriteetinomaisesti aihealueella käsiteltäviin asioihin. Ainakin kymmenen auktoriteettialuetta on Rosenauun mukaan jo mainittu maailmanpolitiikan tutkimuskirjallisuudessa, mukaan lukien esimerkiksi NGOt (*non-governmental organization*), ei-valtiolliset toimijat, aihealueverkostot, episteemiset yhteisöt, globaali kansalaisyhteiskunta sekä transnationaalit koalitiot ja lobbaajat.⁴⁸ Kaupungit sopivat varsinkin ei-valtiollisten toimijoiden alle, mutta ne saattavat muodostaa myös oman kategoriansa.

Rosenau etenee auktoriteettikehistä kuviteltuihin yhteisöihin ja kuvailee, miten ne ovat yhteinen piirre tämän päivän maailmaa leimaavassa muutosvoimassa, joka on toisaalta globalisoiva ja toisaalta paikallisuutta korostava. Kuvitellut yhteisöt yhdistävät sellaisten ihmisten intressejä, arvoja ja tulevaisuuksia, jotka eivät tunne toisiaan, mutta joita pidetään tai jotka pitävät itseään saman kokonaisuuden jäseninä.⁴⁹ Puhuessaan ylikansallisista ja transnationaaleista yhteisöistä hän näkee jälkimmäiset epäselvemmin määriteltyinä:

Kuvitellut ylikansalliset yhteisöt – ne joissa valtiot ovat alistettu korkeammille auktoriteeteille, jotka valtioiden välinen järjestelmä on luonut ja joita se ylläpitää – ovat pitkään olleet selkeästi määriteltyjä, kun taas kuvitellut transnationaalit yhteisöt – ne jotka kulkevat kansallisten rajaviivojen yli mutta ovat pohjimmitaan valtioiden välisestä järjestelmästä riippumattomia – ovat useimmiten huonosti määriteltyjä tai ristiriitaisia.⁵⁰

Jo kaupungit itsessään, mutta varsinkin kaupunkijärjestöt voidaan nähdä tällaisina transnationaaleina kuviteltuina yhteisöinä.

Rosenau puhuu kuvitelluista yhteisöistä siinä yhteydessä, miten ne saattavat ylikansallisina, transnationaaleina tai alivaltiollisina haastaa valtioita muutoksen moottoreina, rajaviivojen

⁴⁷ Rosenau 1997, 4–7.

⁴⁸ Emt, 39–40.

⁴⁹ Emt, 129, 131, 137.

⁵⁰ Käännös oma. “[I]magined supranational communities – those in which states are subordinated to higher authorities created and sustained by the interstate system – have long been clearly articulated, whereas imagined transnational communities – those that span national boundaries but are essentially independent of the interstate system – are more often than not ill-defined and marked by contradiction.” Emt, 134.

uudelleenmuokkaajina ja vallan lähteinä, eli esimerkiksi haluamalla itsenäistyä omaksi kokonaisuudekseen.⁵¹ Aiempaa tutkimusta kohtaan tarvitaan kuitenkin kriittistä asennetta, ja Hocking kritisoikin oikeutetusti olemassa olevaa paikallishallitusten kansainvälistymistä tutkivaa tutkimusta juuri tästä itsenäistymishalukkuusoletuksesta.⁵² Kun Rosenau kysyy, voivatko globalisaation mekanismit muodostaa ”transnationaaleja taloudellisia, poliittisia ja sosiaalisia kokonaisuuksia, joita yhdistävät materiaaliset ja kokemukseen perustuvat läpileikkaavat linkit, mutta jotka eivät muuta vakiintuneita territoriaalisia rajoja”⁵³, niin vastaus on kyllä. Kaupunkien väliset transnationaalit järjestöt voidaan nähdä juuri näin määriteltynä, ja tästä näkökulmasta katsottuna kaupungeilla selvästi on toimijuutta, mutta ne eivät haasta valtioiden rajoja perinteisen westfalenilaisen suvereeniuden mielessä, kun täksi mielletään alueellinen koskemattomuus sekä poliittinen itsemääräämisoikeus. Tekemällä valtioiden rajoja läpäisevää kansainvälistä yhteistyötä – kuitenkin valtion virkamieskehityksessä, eli paikallishallituksena – kaupungit luovat uutta toimialuetta perinteisen valtioiden välisen ja kansalaisyhteiskunnasta kumpuavan yhteistyön välimaastoon eli Raja-alueelle. Samalla ne ovat Rosenauin mainitsemia taloudellisia, poliittisia ja sosiaalisia kokonaisuuksia, joiden jäseniä yhdistävät samat huolenaiheet, intressit, kokemukset ja usein myös keinot toimia.

Kaupungit siis muodostavat nykyisin Raja-alueella keskenään transnationaaleja verkostoja, jotka voidaan nähdä myös auktoriteettikehinä tai kuviteltuina transnationaaleina yhteisinä. Niin sanotulla ”oikealla” termillä ei oikeastaan ole väliä, sillä olennaisinta on toimijuus. Transnationaalien mekanismien olemassaolo myös mahdollistaa ulkopuolisen tuen löytämisen paikalliselle yhteistyöhalukkuudelle ja laajentaa näin edelleen yhteistyön kansainvälistymistä.⁵⁴ Kaupungit ovat paikkaan sidottuja, samoin kuin valtiot, mutta kaupunkiverkostot voi nähdä ei-territoriaalisena toimijana. Tällöin ne sopivat esimerkiksi Rosenauin määritelmään auktoriteettikehistä. Hocking jatkaa toimijuuden teoretisointia ja Raja-alue-käsitteen käyttöä esittäessään, miten ei-keskeiset hallitukset voidaan toimijuutensa nojalla nähdä ”partioivan” tätä puolimaantieteellistä aluetta.⁵⁵ Hänen mielestään ei-keskeisten hallitusten kansainvälistyminen herättää kysymyksiä sekä kansainvälisen toimijuuden että eri toimijakategorioiden välisen suhteen määrittelystä – itse näen asian samoin ja siksi näen esimerkiksi tämän tutkimuksen tarpeelliseksi. Rosenau menee vielä askeleen pidemmälle ja esittää termin kansainvälinen politiikka vanhentuneen

⁵¹ Rosenau 1997, 134.

⁵² Hocking 1999, 34.

⁵³ Rosenau 1997, 140–141. Rosenau mainitsee tässä yhteydessä vain transnationaaleja taloudellisia kokonaisuuksia ja käyttää termejä kuten ’micro regions’, ’natural economic territories’, ’growth circles’ tai ’subregional economic zones’.

⁵⁴ Emt, 117. Ulkopuolisesta tuesta huomion arvoista on, että esimerkiksi Xiudian Dai (2003) tuo artikkelissaan esille, miten uusi kommunikaatioteknologia ja EU:n rahoitus (pyrittäessä kohti hyvää hallintoa) mahdollistavat transnationaalit poliittikkaverkostot.

⁵⁵ Hocking 1999, 17–18.

uusien toimijoiden myötä, koska kyse ei ole enää vain kansoista tai valtioista.⁵⁶

Tutkimuksen kannalta mielenkiintoinen on myös Rosenau'n ajatus turbulenssista, joka muuttaa kansainvälistä maailmaa muuttamalla perustavanlaatuisia rajoja. Makro- eli rakenteellisella tasolla kyseessä on maailmanpolitiikan kahtiajakautuminen valtiokeskeiseksi ja monenkeskeiseksi järjestelmäksi, jotka ovat osin päällekkäisiä, mutta joiden normit, rakenne ja prosessit ovat toisensa poissulkevia. Mikrotasolla yksilöiden analyttisten kykyjen kasvaminen ja vaikuttamiseen suuntautuminen linkittää heidät globaaliin politiikkaan – tähän liittyy myös *Q*-metodologia. Makro- ja mikrotasojen vuorovaikutuksesta muodostuvalla tasolla muutosta taas luo perinteisten auktoriteettien kyseenalaistaminen sekä omatoimisuus. Edellä mainittuja muutoksia ajavat teknologia, keskinäisriippuvuus, transnationaalien kysymysten määrän lisääntyminen, valtioiden ja hallitusten kyvyttömyys uudenlaisten ongelmien edessä sekä muiden toimijoiden saavuttama suurempi koherenssi ja tehokkuus.⁵⁷ Kuten siis muun muassa Karl Kaiser jo 70-luvulla toi esille, maailmanpolitiikan yksiköiden välinen keskinäisriippuvuus kasvaa samaan aikaan kuin niiden välinen transnationaali vuorovaikutus lisääntyy.⁵⁸

2.1.2. Transnationalismi ja translokalismi kaupunkien toimijuuden selittäjänä

Keohane ja Nye toivat transnationaalit suhteet kansainväliseen politiikkaan, sillä 1970-luvulla he ensimmäisinä kuvailivat niitä valtioiden rajat ylittäviksi kontakteiksi, koalitioiksi ja vuorovaikutukseksi, joita keskeiset ulkopoliittikaelimet eivät kontrolloi.⁵⁹ Jatkaessaan asian teoretisointia he mainitsevat esimerkkeinä useaan otteeseen monikansalliset yhtiöt, kansainväliset organisaatiot ja transnationaalit sosiaaliset liikkeet, mutta myös ammattiliikkeet, tieteelliset verkostot ja muun muassa kansainväliset ilmaliikennekartellit niputetaan saman termin alle.⁶⁰ Transnationaalien suhteiden katsottiin siis sisältävän kaiken kansainvälisen toiminnan, jota ei voitu rajata puhtaasti valtioiden tai niiden hallitusten väliseksi.

Myös Rosenau osallistui tähän 70-luvun keskusteluun tehdessään erotusta keskinäisriippuvuuden ja transnationaalien suhteiden välille. Rosenau'n mukaan edellisessä on sen laajuuden takia enemmän kyse fyysisen maailman olosuhteista kun taas jälkimmäinen tarkoittaa ihmisten käynnistämiä ja jatkamia dynaamisia prosesseja. Maailmanpolitiikan transnationaalistuminen tarkoitti Rosenau'n mukaan siis niitä prosesseja, joiden kautta hallitusten tekemä kansainvälinen politiikka saa rinnalleen yksityisiä henkilöitä, ryhmiä tai yhteiskuntia, joilla

⁵⁶ Rosenau 1990, 6. Rosenau'n ehdotus termiksi: ”postinternational politics”.

⁵⁷ Emt, 9–13.

⁵⁸ Kaiser 1971, 815.

⁵⁹ Keohane & Nye (toim.) 1973, xi.

⁶⁰ Ks. esim. Keohane & Nye 1977, 3; Keohane & Nye (toim.) 1973, xi.

on merkitystä asioiden kulkuun.⁶¹ Kaiser kuitenkin muistutti, että suuri määrä horisontaalista kanssakäymistä maailmapolitiikan toimijoiden välillä ei riitä transnationaalien politiikan syntymiseen, vaan tarvitaan myös vertikaalista kanssakäymistä hallitusinstituutioiden ja yhteiskunnan välillä.⁶²

Thomas Risse-Kappen⁶³ palasi aiheen pariin 1990-luvulla ja jatkoi transnationalismin olosuhteiden ja transnationaalien toimijoiden vaikuttamismahdollisuuksien teoretisointia. Hänen mukaansa institutionaaliset hallinnan rakenteet ja kansainväliset sekä kansalliset regiimit ja organisaatiot lisäävät transnationaalien toimijoiden vaikutusmahdollisuuksia ja lisäksi vaikuttavat niiden olemukseen.⁶⁴ Vaikka tämä teoretisointi ei varsinaisesti käsittele juuri kaupunkeja, se sopii niiden transnationaalien toimijuuden tarkastelemiseen. Risse-Kappen jatkaa, miten aikaisempi keskustelu transnationaaleista suhteista ei kyennyt määrittelemään käsitettä kyllin tarkasti, vaan sen sisälle laskettiin kaikki kansainvälinen toiminta valtioiden välisiä suhteita lukuun ottamatta. Aikaisempi keskustelu loi myös dualismia valtiokeskeisen ja yhteiskuntakeskeisen maailmanpolitiikanäkemyksen välille, kun olennaisempaa olisi Risse-Kappenin mukaan tutkia valtioiden välisen ja transnationaaleista suhteista muodostuvan ”yhteiskuntamaailman” keskinäistä vuorovaikutusta.⁶⁵ Risse-Kappen määrittelee siis transnationaalit suhteet seuraavasti:

Transnationaalit suhteet ovat sellaista säännöllistä vuorovaikutusta yli kansallisten rajojen, jossa vähintään yksi toimija on muunlainen kuin valtiollinen tai ei toimi kansallisen hallituksen tai hallitusten välisen organisaation edustajana.⁶⁶

Määritelmään liittyy myös läheisesti kolmiulotteisuus, eli eri tasojen toimijoiden eri tasoille kohdistuva yhteistyö. Toimijat voidaan vielä määritellä kahteen luokkaan: ensimmäisen motiivina ovat välineelliset, enimmäkseen taloudelliset hyödyt, kun taas toisen motiivina on ajatusten/ideoiden sekä tiedon edistäminen.⁶⁷ Monien tutkijoiden mukaan kaupungit kehittävätkin kansainvälisiä linkkejä ja strategisia alliansseja muun muassa vahvistaakseen asemaansa globaalissa taloudessa.⁶⁸

Risse-Kappen esittelee lisäksi kolmitasoisien pelin terminologian, jossa ensimmäisellä tasolla on transnationaali tai hallituksia läpikäyvä neuvottelu, toisella hallitusten sisäinen ja välinen neuvottelu ja kolmannella puhtaasti sisäpoliittinen toiminta. Hänen mielestään ensimmäisen tason toiminta on harvinaista maailmanpolitiikassa, vaikka transnationaalit toimijat voivatkin vaikuttaa

⁶¹ Rosenau 1980, 1.

⁶² Kaiser 1971, 811–812.

⁶³ Nykyään Thomas Risse.

⁶⁴ Risse-Kappen 1995a, 31; 1995b, 280–281.

⁶⁵ Risse-Kappen 1995a, 5, 7–8, 14.

⁶⁶ Käännös oma. ”Transnational relations, i.e., *regular interactions across national boundaries when at least one actor is a non-state agent or does not operate on behalf of a national government or an intergovernmental organization*”. [Kursivointi alkuperäisessä.] Emt, 3.

⁶⁷ Emt, 8.

⁶⁸ Batten (1995, 314) nostaa esille mielenkiintoisesti, miten lentokenttä-yliopisto –yhdistelmä lisää urbaania kasvua ja tekee kyseisistä toisiinsa maantieteellisesti linkittyneistä kaupungeista vauraampia.

valtioiden välisiin neuvotteluihin.⁶⁹ Tässä mielessä tämä tutkimus eroaa hänen näkökannastaan, sillä kuluneet vuodet ovat lisänneet tämäntyyppistä toimintaa. Kaupunkien voi nähdä olevan riippuvaisia valtioiden poliittisesta kyvykkyydestä tietyllä aihealueella ollakseen tehokkaita, mutta usein valtiot myös tukeutuvat transnationaaleihin toimijoihin – kuten Risse-Kappen itsekin toteaa – saadakseen informaatiota ja ideoita, tarkkaillakseen toisten valtioiden toimia, määritelläkseen preferenssejään, luodakseen kansainvälisiä instituutioita sekä muuttaakseen käytäntöjään.⁷⁰

Kaupungit voi siis näiden määrittelyjen kautta nähdä transnationaalien suhteiden mahdollistamina toimijoina maailmanpolitiikassa. Herää kuitenkin kysymys, voiko kaupungit luokitella Risse-Kappenin määritelmän mukaisesti puhtaasti ei-valtiollisiksi, vaikkeivät ne valtioidensa nimissä toimikaan. Mainitut transnationaalien toimijoiden luokitteluvaihtoehdot vaikuttavat riittämättömiltä, sillä kaupungit ovat *paikallishallintoja*. Risse-Kappen esittelee kuitenkin kolmenlaisia sisäpoliittisia rakenteita, joista yksi on politiikkaverkostojen (*policy network*) instituutiot, jotka linkittävät valtiota ja yhteiskuntaa.⁷¹ Esimerkkinä hän käsittelee kuitenkin vain poliittisia puolueita, mutta kenties kaupungit ovat uudenlaisia politiikkaverkostojen instituutioita. Ne ovat sisä- ja ulkopoliittikan linkittäjiä, eli niiden välissä olevia toimijoita. Tähän liittyvät myös monitasoisen verkostohallinnon ja kaupunkiverkostojen käsitteet. (Ks. luvut 2.1.3. ja 2.2.)

Transnationalismin käsitettä avaa myös se, miten Michael Smith ymmärtää sen siihen liittyvien prosessien kautta. Nämä prosessit kuvaavat transnationaaleja sosiaalisia suhteita valtioiden sisälle ”ankkuroituneina” vaikka ne ylittävätkin kansallisia rajoja. Transnationaali diskurssi painottaa, miten rajoilla, valtioilla ja kansallisilla identiteeteillä on edelleen merkitystä: transnationalismi perustuu paikallisiin identiteetteihin ja merkitysjärjestelmiin säilyttääkseen transnationaalit siteet.⁷² Tämä siis olennaisena erotuksena globalisaatiokeskusteluun, jonka usein nähdään merkitsevän valtioiden ja rajojen merkityksen katoamista. Esimerkiksi Arjun Appadurain ja James Holstonin tutkimuksessa identiteettien synnystä ja vahvuudesta puhutaan aiheesta lisää. He ovat todenneet, että kansallisvaltioiden yrittäessä rakentaa kansallisidentiteetistä kaikkein vahvimman identiteetin on paikallisten, yhteisöllisten ja perhesiteiden merkitys pienentynyt. He tuovat kuitenkin esille myös, miten kaupungeilla on mahdollisuus antaa ääni ja ilmaisukeinot kulttuureille, jotka katoaisivat globaalissa mittakaavassa. Näin ihmisten kaupunki-identiteetti vahvistuu.⁷³

Ulf Hannerz ottaakin esille globalisaatiokäsitteen yleisyyden kuvattaessa melkein mitä vain

⁶⁹ Risse-Kappen 1995b, 299–300.

⁷⁰ Ks. Risse-Kappen 1995a, 13; 1995b, 294–295, 311.

⁷¹ Risse-Kappen 1995a, 22.

⁷² Smith 2001, 3.

⁷³ Appadurai & Holston 1996.

valtioiden rajat ylittävää toimintaa. Hannerz kritisoi tätä, sillä monet ilmiöt eivät ole globaaleja.⁷⁴ Termi transnationaali on siksi osuvampi kuvaamaan laajuudeltaan ja määrältään monenlaisia valtioita läpäiseviä ilmiöitä. Transnationalismi ottaa myös huomioon, miten monet näistä linkeistä eivät ole ”kansainvälisiä” siinä mielessä, että ne tarkoittaisivat kansojen – tai valtioiden – yhteistoimijuutta. Hannerzin mukaan transnationaalilla kentällä toimijat voivat olla muun muassa yksilöitä, ryhmiä, liikkeitä tai liikeyrityksiä, ja juuri tämä toimijuuden moninaisuus on käsitteelle olennaista.⁷⁵ Smith keskittyy juuri yksilöihin transnationalismista puhuessaan, sillä hän lanseeraa termin transnationaali urbanismi, joka tarkoittaa yksinkertaistettuna kaupunkeja vallan välittäjinä ja transnationalismin ihmisperustuksena.⁷⁶

Monet tämän hetken kansainvälisen politiikan tutkijat ottavat siis huomioon useita uusia toimijoita, mutta jopa globaalin hallinnon tutkimuskirjallisuudessa huomio kiinnittyy lähinnä sosiaalisiin liikkeisiin, globaaliin kansalaisyhteiskuntaan, NGOihin tai monikansallisiin yhtiöihin, eikä kaupunkeja mainita. Paikalliset hallitukset ovatkin ”tippuneet tuolien väliin” ollessaan hallituksen osia, mutta samalla alikansallisia.⁷⁷ Esimerkiksi Neil Brenner toteaa, että kaupunkeja ja kaupunkialueita ei tulisi kohdella vain kansallisina hallinnollisina yksiköinä, koska kaupunkipolitiikka on muodostunut keskeiseksi poliittiseksi välineeksi, jonka kautta kansallisvaltioille tapahtuu institutionaalisia ja maantieteellisiä muutoksia. Muutokset ovat olleet käynnissä hänen mukaansa jo 1970-luvun alusta alkaen.⁷⁸ Mielenkiintoista onkin, että useimmat urbaanin kehityksen tutkijat myöntävät, että transnationaaleilla prosesseilla on yhä tärkeämpi vaikutus kaupunkien kehitykseen.⁷⁹ Olennaisinta transnationalismin käsityksessä kansainvälisistä suhteista on siis, että ne käsitetään ”poikkileikkaavasti”: kansainvälistä politiikkaa ei ole vain valtioiden tai hallitusten välisyys, vaan usean eri tason ja tahon ristikkäinen tai kolmiulotteinen vuorovaikutus.

Transnationalismiin liittyy läheisesti translokalismin käsite. Se tarkoittaa transnationaalien prosessien vaikutuksia tiettyihin paikkoihin, eli juuri paikallistason transnationaalia toimintaa – *local to local*. Smith käyttää esimerkkinä Kiinan aluehallitusten luomia suhteita Hongkongin liike-elämän kanssa näiden ohittaessa kansallisen puolueuskollisuuden ja Kiinan kansantasavallan ideologian.⁸⁰ Poliittisen tilan määritelmän ja varsinkin sisä- ja ulkopolitiikan rajan hämärtyessä

⁷⁴ Hannerz 1996.

⁷⁵ Termi transnationaali on toisaalta varsin ironinen – tarkoittaahan se kirjaimellisesti juuri kansoihin/valtioihin [*nation*] liittyvää toimintaa. (Hannerz 1996).

⁷⁶ Smith puhuu transnationaaleista ihmisistä, jotka kerääntyvät kaupunkeihin (esimerkiksi maahanmuuttajat ja pakolaiset). Smith 2001, passim.

⁷⁷ Ljunqvist 2008, 14.

⁷⁸ Brenner 2004, 2. Myös mm. Zinatti 2008, 62; Joenniemi & Sweedler 1996, 116–117; Joenniemi 2005, 147; Smith 2001, 169 toteavat, miten translokaalilla diskurssilla ja käytännöillä on potentiaalia muokata vallitsevia valtasuhteita.

⁷⁹ Ks. Batten 1995, 313.

⁸⁰ Smith 2001, 171.

päädytään siis kenties enemmän translokalismiin kuin valtiokeskeiseen kansainväliseen yhteistyöhön. Kaupungit ovat toisaalta jääneet globalisaation jalkoihin kirjallisuuden painottaessa tätä termiä, mutta toisaalta on ehdotettu, että juuri kaupungit ovat niitä paikkoja, joissa modernisaatio – globalisaatio mukaan lukien – saa alkunsa.⁸¹ Olennaista on pitää mielessä, miten perinteinen analyttinen jaottelu kansainvälisen ja kansallisen politiikan välillä ei enää pidä paikkaansa ja miten transnationalismi selittää (myös) kaupunkien toimijuuden.

2.1.3. Monitasoinen verkostohallinto eli toimijuuden ja toimintaympäristön monet tasot ja tahot

Tärkeä käsite ymmärrettäessä kaupunkien toimintaympäristöä Euroopassa ja niiden toimijuuden mahdollisuutta on monitasoinen hallinto – varsinkin monitasoinen verkostohallinto. Termi monitasoinen hallinto, eli *multilevel governance*⁸², on peräisin vertailevan politiikan tutkimuksen koulukunnasta ja sen kehitti Gary Marks 1990-luvun alussa. Termiä käytettiin ensimmäiseksi kuvaamaan EU:n rakenteellisen politiikan kehitystä ja uudistusta.⁸³

Marybeth Long Martello ja Sheila Jasanoff huomauttavat, miten hallinto terminä sijaitsee jossain vaalipolitiikan ja hallinnollisen sääntöjen tekemisen harmaassa välimaastossa. Neutraalisti hallinto on määritelty säännöiksi ja instituutioiksi, jotka auktoriteetin myötä organisoivat kollektiivista elämää.⁸⁴ Harriet Bulkeley ja Michele Betsillin mukaan kyseessä on laajasti ymmärrettyä hallinnon järjestelmät sekä keinot myöntää resursseja ja harjoittaa kontrollia sekä koordinaatiota, kun valtio ei ole välttämättä tärkein toimija. Monitasoinen hallinto tarkoittaa siis tilannetta, jossa eritasoisen hallinnon verkostot muodostavat sekä sitä kontekstia *jossa*, että keinoja *joiden kautta* hallinto tapahtuu.⁸⁵ Claus Schultze ottaakin esille hallinnon kolme ulottuvuutta, sillä termi voi viitata yhteiskunnan hallinnon prosesseihin (*politics*), uuteen tapaan hahmottaa ja tehdä politiikkaa (*policy*) tai yhteiskunnan muuttuneeseen tapaan järjestyä (*polity*).⁸⁶ Tässä tutkimuksessa monitasoinen hallinto käsittää nämä kaikki kolme, sillä kaupunki voidaan nähdä myös järjestäytyneenä yhteisönä eli *polity*inä.

Liesbet Hooghe ja Gary Marks tarkentavat määrittelyä lisää, sillä heidän mukaansa monitasoinen hallinto tarkoittaa järjestelmää, jossa usean alueellisen kerroksen sisäkkäiset

⁸¹ Appadurai & Holston 1996.

⁸² Lisää kirjallisuutta governance-termistä: March, James G. – Johan Olsen (1995), *Democratic Governance*. New York: Free Press tai Rhodes, R. A. W. (1996), ”The New Governance: Governing without Government”, *Political Studies* 44, 652–667 tai Kohler-Koch, Beate (1999), ”The Evolution and Transformation of European Governance”, teoksessa Kohler-Koch, Beate – Reiner Eising (toim.), *The Transformation of Governance in the European Union*, London: Routledge, ss. 14–35.

⁸³ Aalto 2006; Ljungvist 2008, 10.

⁸⁴ Martello & Jasanoff 2004, 2–3.

⁸⁵ Bulkeley & Betsill 2003, 9, 31.

⁸⁶ Schultze 2003, 121.

hallitukset käyvät jatkuvia neuvotteluja. Näitä alueellisia kerroksia ovat ylikansallinen, kansallinen, alueellinen ja paikallinen. Erityyppiset järjestelmät luovat heidän mukaansa myös erilaisia ratkaisuja ja ongelmia, muun muassa sen mukaan ovatko hallinnon kerrokset suunniteltu tiettyjen yhteisöjen vai tiettyjen ongelmien ympärille. Kerrosten määrän joustavuus vaikuttaa tilanteeseen myös, sekä koordinaatio ja kilpailu kerrosten välillä.⁸⁷ Kaupungit ja kaupunkijärjestöt toimivat osana tätä monitasoista hallintoa, joka oli Euroopan yhteisön puitteissa uusi asia valtioille. Ne yrittivät esimerkiksi pitää yhteisön rahoituskanavien kontrollin itsellään, sillä yhteisön rahavarat olivat samalla kuluja niille. Aloitteet kuten INTERREG ja URBAN⁸⁸ sekä yhteisön rahoituksen lisäperiaate (rahoituksen ei tule korvata vaan olla lisänä kansallisten aluetoimenpiteiden rahoitukselle) loivat kuitenkin mahdollisuuksia ja tilaa valtioita ohittaville tai kiertäville suhteille, joiden kautta kaupungit osallistuivat suoraan rahoituksen valintakriteerien asettamiseen ja projektihakemusten arvioimiseen.⁸⁹

EU:n hallintojärjestelmä on siis lisääntyvässä määrin monitasoinen ja monenkeskinen, ja se perustuu ennemminkin neuvotteluille kuin automaattiselle keskushallinnon käskyjen toteuttamiselle. Kehitys on kulkenut tähän suuntaan varsinkin komission vuoden 2001 *White Paper on European Governance* -raportista lähtien. Raportti painottaa EU:n politiikan teon avautumista useille tahoille sekä muun muassa suurempaa avoimuutta kaikille osanottajille.⁹⁰ Neuvottelut tapahtuvat näin ollen EU:n instituutioiden, jäsenvaltioiden, valtioiden alapuolisten toimijoiden (kaupungit ja alueet), yksityisen ja julkisen sektorin toimijoiden sekä transnationaalien ja ylikansallisten toimijoiden välillä. Erilaiset verkostot ovat erilaisia laajuudeltaan ja tasoltaan, ja jotta ne edistäisivät osallistumista, tarvittaisiin lisäksi yleiseurooppalaisia sääntöjä niiden mukaan ottamisesta sekä avoimuudesta ja läpinäkyvyydestä.⁹¹

Monitasoisen hallinnon lähestymistapa käsittää siis EU:n järjestelmän sekoittavan ulko- ja sisäpolitiikan elementtejä sekä tukeutuvan kumppanuussuhteisiin, verkostoihin ja vuorovaikutteisiin transnationaaleihin riippuvaisuuksiin.⁹²

⁸⁷ Hooghe & Marks 2003, 234, 236, 241; myös Zielonka 2006, 116.

⁸⁸ INTERREG tarkoittaa EU:n vuonna 1989 alkanutta monivaiheista hanketta, joka pyrkii alueiden välisen yhteistyön lisäämiseen. URBAN on vastaavasti ongelmallisten urbaanien alueiden uudistumiseen ja kehittymiseen pyrkivä hanke.

⁸⁹ Ewen & Hebbert 2007, 335.

⁹⁰ Esimerkiksi: "Commission for its part will [e]stablish a more systematic dialogue with representatives of regional and local governments through national and European associations at an early stage in shaping policy." (European Governance, White Paper 2001, 4)

⁹¹ Zielonka 2006, 179, 187.

⁹² Tämä tarkoittaa, että EU:n hallintojärjestelmä on osoitus monimutkaisemman poliittisen toimijuuden olemassaolosta kuin kategoriat kuten perinteinen westfalenilainen kansallisvaltio, federaatio tai kansainvälinen järjestö antavat ymmärtää. (Esim. Aalto 2006, 31.) Keskustelua on myös herättänyt, jumittaako tämänkaltainen usean toimijan järjestelmä EU:n päätöksentekojärjestelmän, mutta esimerkiksi Arthur Benz and Burkard Eberlein (1999) tulivat tutkimuksessaan siihen tulokseen, että EU pystyy välttämään tämän karikon.

2.1.4. Termien monimuotoisuus: kaupunkipolitiikka, paradiplomatia ja kaupunkidiplomatia

Olemassa on jo huomattava määrä kirjallisuutta⁹³ siitä, miten kaupungit ympäri maailmaa ovat osa ei-valtiollisten tai ”uusien” toimijoiden nousujohteista kehitystä. Kaupunkitutkimus on vielä kuitenkin alussa, sillä se alkoi vasta 1970-luvulla maantieteen ja kaupunkisuunnittelun parissa.⁹⁴ Huolestuttavaa on, ettei kaupunkien politiikalle vielä edes ole täsmällistä käsitettä, ainakaan Suomessa, sillä kaupunkipolitiikalla tarkoitetaan lähinnä kaupunkien taloudellisiin ja sosiaalisiin ongelmiin kohdistuvia valtiotason toimintoja. Tämän lisäksi tulisi huomioida politiikan kenttien laajentumista ilmentäviä kaupungeille itselleen ominaisia uudenlaisia toimintamalleja, tavoitteenasetteluja ja kehittämisspolitiikkoja.⁹⁵ Tähän on käytetty joskus termejä ulkopolitiikka, jolla kuitenkin on painolastinaan valtioiden vastaava toiminta, tai paradiplomatia, joka usein ymmärretään valtioihin kiinnittyneenä näennäistoimintona. Para-etuliite tarkoittaa kuitenkin myös paralleelia, eli rinnakkaista.

Paradiplomatia-käsite on peräisin 80-luvun alusta, mutta se on lähtenyt 90-luvun lopulta lähtien uuteen nousuun. Michael Keating totesi paradiplomatian olevan alueellisten hallitusten mukaan tulevista kansainväliseen politiikkaan⁹⁶ mutta käsite on laajentunut tarkoittamaan kaikkia valtion alapuolisia hallituksia (alueellinen, paikallinen, ei-keskeinen). Paradiplomatia ymmärretään siis yleisesti viittaavan valtion alapuolisten toimijoiden ulkopolitiikkakäskyyn: nämä osallistuvat itsenäisinä valtioistaan kansainväliseen politiikkaan omia intressejään toteuttaakseen.⁹⁷ Paradiplomatiaa ei kuitenkaan nähdä samankaltaisena kuin perinteinen valtiodiplomatia. Jälkimmäisessä on kyse tarkoin määritellyn valtionintressin toteuttamisesta yleisesti kansainvälisellä areenalla, kun taas paradiplomatia on funktionaalisesti tarkoin kohdistettua ja määriteltyä sekä usein opportunistista ja kokeellista. Paradiplomatiaa kuvaa myös kansalaisyhteiskunnan ja yksityisen sektorin suuri osallisuus.⁹⁸ Toimiminen kansainvälisellä tasolla on seuraus lisääntyneestä itsehallinnosta, mikä useinkin tarkoittaa alueellisen konfliktin ratkaisua: alue on saanut vapauden toimia ohi valtion toteuttaakseen omia intressejään, mutta sen kansainvälinen toiminta on usein valtiotasoa täydentävää ja siitä hyötyvää.⁹⁹

Paradiplomatia eroaa terminä momentansoisesta hallinnasta siten, että sen kautta painotetaan enemmän kulttuurisia tai taloudellisia toimintoja sekä myös motiiveja kuvailtaessa valtion

⁹³ Ks. tämän työn lähdeluettelo.

⁹⁴ Nussbaum 2007.

⁹⁵ Kurunmäki 1999, 41–42.

⁹⁶ Keating 1999, 1.

⁹⁷ Wolff 2007, 141.

⁹⁸ Keating 1999, 11.

⁹⁹ Wolff 2007.

alapuolisten hallitusten transnationaaleja tai ylikansallisia toimintoja.¹⁰⁰ Rajat ylittävä yhteistyö nähdään muun muassa keinona päästä eroon valtion kontrollista, keinona koota resursseja ja – Euroopassa – keinona päästä käsiksi EU-ohjelmiin ja rahoitukseen.¹⁰¹ Paradiplomatia ei siis tarkoita vain esimerkiksi toimiston perustamista Brysseliin ja siten EU:n politiikkaan vaikuttamista, sillä useat Brysselin toimistot toimivat lähinnä informaatiolähteenä paikallishallituksille.¹⁰² Paradiplomatia eli paikallisten toimijoiden (kuten myös kaupunkien) mukaan tuleminen globaalille tapahtumakentälle on kuitenkin lisääntynyt, ja tämä ilmiö tuo esiin uusien teorioiden tarvetta, sillä uudet keskinäissuhteet ja roolit ovat epäselviä ja monimutkaisia.¹⁰³

Kaupunkidiplomatia on kolmas termivaihtoehto, jota tarjoavat muun muassa Rogier van der Pluijm ja Jan Melissen. He toteavat paradiplomatian antavan ymmärtää, että on olemassa kaksi diplomaattista reittiä: keskeinen reitti valtioille sekä toinen erillinen ja syrjäinen reitti alueille tai kaupungeille. Heidän mielestään parempi vertauskuva on kaksi eri autoa samalla reitillä ja käytettävä termi kaupunkidiplomatia. He määrittelevät kaupunkidiplomatian tarkoittamaan niitä instituutioita ja prosesseja joiden kautta kaupungit – tai paikallishallinnot ylipäänsä – osallistuvat kansainvälis-poliittisiin toimintoihin tavoitteenaan edustaa itseään ja intressejään. Kahden erillisen maailman asemesta valtio- ja kaupunkitoimijat ovat osa monimuotoista diplomaattista ympäristöä, joka ei tunnista rajaa kotimaisen ja kansainvälisen välillä – siksi kaksi eri autoa, mutta sama tie. Toimijoina kaupunkidiplomatian parissa van der Pluijm ja Melissen näkevät pormestarien lisäksi kaupunkia edustavat kaupunginvaltuuston jäsenet, kunnanvaltuutetut, kunnallisvirkamiehet ja neuvonantajat. Kaupunkilaiset jäävät määrittelyn ulkopuolelle, elleivät he sitten muodosta koko kaupunkia edustavaa liikettä. Olennaisena erona valtioiden harjoittamaan diplomatiaan on se, että kaupunkien edustajilta puuttuvat lakisääteiset puitteet toiminnalleen.¹⁰⁴

Kaupunkien tutkimus (kansainvälisen) politiikan näkökulmasta on siis jo termien lukumäärän vuoksi tarpeellista. Tämä tutkimus pyrkii *Q*-metodologisen analyysin kautta tuomaan sisältöä eri termeille Turun näkökannalta katsottuna, mutta ei tekemään jyrkkää valintaa niiden välillä.

2.2. Rajat, alueellinen yhteistyö ja kaupunkiverkostot

Turku sijaitsee Suomessa ja Suomi Euroopassa. Sanomme näin, koska on olemassa karttoja ja rajoja, jotka määrittävät tarkasti kaupunkien sekä valtioiden ääriviivat. Rajat voivat kuitenkin muuttua ja niitä voidaan muuttaa. Rajoja voidaan myös ylittää, alittaa tai ohittaa. Toisen maailmansodan jälkeinen kansainvälinen järjestelmä perustui maailmaan, jossa suvereeni valtiodiplomatia pystyi ehkäisemään kriisejä ja hoitamaan suurimmat globaalitkin ongelmat.

¹⁰⁰ Blatter et al. 2008, 465.

¹⁰¹ Keating 1999, 10.

¹⁰² Blatter et al. 2008, 468.

¹⁰³ Okazaki 2008.

¹⁰⁴ van der Pluijm & Melissen 2007, 6–14.

Kuitenkin nykyisenkaltainen globaali verkostoitunut maailma, jossa liiketoimet, ideat ja ihmiset eivät sovi rajaviivojen sisälle, vaatii multilateralismin uudelleenymmärtämisen tai jopa uudenlaisen hallinnon paradigman.¹⁰⁵ Euroopan unioni on ollut tässä eräänlaisena edelläkävijänä. Eurooppaa voi kokonaisuutena ajatella myös sisäisten alueittensa kautta, jolloin siitä muotoutuu poliittisten toimijoiden ja subjektiivisuuksien mosaiikki: seutukeskittymät ja kaupungit muodostavat westfalenilaisesta mallista poikkeavia ketjuja, jotka ohittavat valtioiden rajoja.¹⁰⁶ Tämä tutkimus käsittää siis rajat joustavina ja keskittyy tutkimaan kaupungin mahdollisuutta ylittää omat sekä valtionsa rajat toimiakseen kansainvälisellä kentällä. Transnationaalien verkostojen tutkimuksen pitäisikin varsinkin kaupunkitutkimuksen piirissä olla ”monipaikallista” – sen tulisi risteillä urbaanien, kansallisten, kulttuuristen ja institutionaalisten rajojen välillä.¹⁰⁷

EU on Turun lähin alueellinen kansainvälisen tason makrotoimija. Tämä ei sulje pois sitä, että Turku on EU:n sisällä ja toisinpäin: EU on esimerkiksi Turun sisämarkkina-alue. Alueellinen yhteistyö tarkoittaa siis tässä tutkimuksessa Euroopan alueen sisäistä yhteistyötä. EU:lla on omaa aluepolitiikkaa, ja Maastrichtin sopimuksen myötä valtion alapuoliset toimijat saivatkin ensimmäisen muodollisen perustan osallistumiselle päätöksentekoon – epäsuoran edustuksen ja konsultoivan statuksen Alueiden komitean muodossa. Alueiden komitea on ”poliittinen edustuselin, joka tarjoaa paikallis- ja alueviranomaisille mahdollisuuden saada äänensä kuuluviin Euroopan unionin keskuspaikoilla”¹⁰⁸. Suuremmat kaupungit ymmärsivät kuitenkin nopeasti, että komitea ei vastannut heidän tarpeisiinsa, sillä se yhdisti kaикentasoiset ja -laajuiset alueelliset intressit hiljentäen kaupunkien äänen.¹⁰⁹

Kuntaliiton tutkimuksen mukaan kaupunkien kansainvälistymisen päämuodot ovat perinteinen ystävyyskaupunkitoiminta; EU-tiedotus, -koulutus ja lobbaustoiminta Brysselissä; kielikoulutus kuntakonsernin sisällä ja oppilaitoksissa; matkailun edistäminen, messut ja muu markkinointi; sekä logistiikan parantaminen. Uusia yhteistyömuotoja ovat varsinkin kuntien välinen yhteistyö seudun tai alueen tasolla; yhteistyö eri alojen tai sektorien välillä; asiantuntija-, opiskelija-, tutkija- ja kuntakonsernin henkilöstön kansainvälinen vaihto ja vierailut; verkottuminen alueellisesti ja sektorikohtaisesti muiden kaupunkiorganisaatioiden kanssa; sekä kumppanuus eli sopimusperäinen yhteistyö varsinkin yksityisen ja kolmannen sektorin (asukasyhdistykset ja kansalaisjärjestöt) kanssa.¹¹⁰ Yhteistyöstä puhuttaessa tulee kuitenkin myös muistaa, että kaupungit ovat toistensa pahimpia kilpailijoita. Esimerkiksi jo 80-luvulla ajateltiin, että yhdistetty markkina-alue tulisi muuttamaan eurooppalaista kaupunkihierarkiaa, ja 90-luvulla Paul Krugman sekä Ronald

¹⁰⁵ Bernstein 2007, 4.

¹⁰⁶ Aalto 2006, 24.

¹⁰⁷ Smith 2001, 175.

¹⁰⁸ Alueiden komitea 2008.

¹⁰⁹ Ewen & Hebbert 2007, 336.

¹¹⁰ Berghäll & Aronen 1998, 8.

Rogowski ennustivat, että 50 integraatiovuoden kuluttua Euroopassa olisi jäljellä enää vain muutama kaupunki.¹¹¹

Perti Joenniemi käsittelee kaupunkien verkostoitumista seuraavalla tavalla. Kaupunkien nousu alkoi 1940-luvulla (Pohjois-Euroopassa 1950-luvulta lähtien) käsitteen *twinning* alla. Muodostui ystävyyskaupunkeja, joiden ideologisena tavoitteena oli positiivisten suhteiden muodostaminen ongelmallisten rajojen ympärille. Twinning-toiminnalla oli poliittinen ulottuvuus, sillä se vahvisti ja tuki paikallishallitusten painoarvoa tänä valtiokeskeisenä ajanjaksona ja samalla länsimaista demokratiaa kommunismin vaihtoehtoista kansainvälistä projektia vastaan. Kyse oli valtiojohtoisesta turvallisuuskysymyksiin liittyvästä toiminnasta, mikä muuttui kaupunkien itsensä ajamaksi näiden hahmottaessa omat intressinsä.¹¹² Turun kannalta town twinning/sisarkaupunkiohjelmat voivat hyvinkin olla alunperin perustettu levittämään eurooppalaista sosiaalista ja institutionaalista kulttuuria Pohjois-Eurooppaan¹¹³ mutta näyttää siltä, että nykyisin vuorovaikutussuhteet ovat molemminpuolisia.

Ajan kuluessa kaupunkien väliset suhteet muodostuivat käsittämään enemmän kuin symbolisia (esimerkiksi katujen nimeäminen ystävyuden nimissä) ja kulttuurisia merkityksiä, joita ensimmäisen sukupolven kumppanuussuhteet olivat. Nykyisin kaupunkien väliset suhteet perustuvat toiminnallisiin motiiveihin, ennen kaikkea kilpailukyvyyn säilyttämiseen ja taloudelliseen kasvuun. Tämä pätee Joenniemen mukaan varsinkin Euroopassa, pyrittäessä luomaan verkostoja globaalissa kilpailussa pärjäämiseen. Luotuja verkostoja käytetään tietojen jakamiseen, uusien suhteiden luomiseen ja äänen nostamiseen Euroopan tasolle. Ystävyyskaupungit siis toimivat niin sanottuna kansainvälis-poliittisina oven avaajina, sillä oli ”viattomampaa” luoda vertaissuhteita kuin osallistua poliittisesti värittyneeseen valtiotason toimintaan. Kulttuuriseen solidaarisuuteen perustuvat suhteet kehittyivät vuosikymmenten kuluessa taloudellisiksi kumppanuussuhteiksi ja bilateraalit suhteet verkostoiksi.¹¹⁴ Verkostoitumisen eli suhteiden solmimisen käsite auttaa myös aiemmin mainitusta turvallisuusdiskurssista erottautumisessa. (Ks. luku 2.1.1.)

Kaupunkien verkostoitumisen takana on lakisääteinen oikeus, jonka eurooppalaiset paikallisviranomaiset saavuttivat vuonna 1985 Euroopan neuvoston paikallisen itsehallinnon peruskirjan myötä (*Charter of Local Self-Government*): heillä on oikeus toimia yhteistyössä keskenään sekä valtioiden sisällä että välillä. Tämä asiakirja ja Euroopan neuvoston vuoden 1980 alueellisten yhteisöjen rajat läpäisevää yhteistyötä koskeva sopimus (*Outline Convention on Transfrontier Cooperation between Territorial Communities or Authorities*) ovat osoittautuneet uraauurtavaksi viitekehykseksi eurooppalaiselle kunnallistason yhteistyölle. Asiakirjat tunnustavat

¹¹¹ Payre & Saunier 2008, 182, alaviite 48.

¹¹² Joenniemi 2005, 146–148; Ewen & Hebbert 2007, 333.

¹¹³ Ks. Aalto 2006, 33: Aalto viittaa Filtenborg et. al. 2002 tutkimukseen, jossa todettiin asian olevan näin esimerkiksi EU:n suhteissa ei-jäsenvaltioihin.

¹¹⁴ Joenniemi 2005, 146–148; Ewen & Hebbert 2007, 333.

paikallisauktoriteettien mandaatin säädellä ja hallinnoida omia asioitaan paikallisyhteisöjen intressien mukaisesti ja lain puitteissa.¹¹⁵

Kaupungit saavat legitimitietin toiminnalleen myös siitä, että ne ovat ihmisten lähin äänestetty hallinnollinen elin ja ne eroavat näin muista intressiryhmistä edustamalla kansalaisia.¹¹⁶ Koska kaupunkien legitimitietti nousee edustuksellisuudesta, seurauksena on myös, että jos kaupunkilaiset toivovat edustusta tai sanavaltaa kansainvälisissä asioissa, niin silloin tämän tulisi kuulua kaupungin mandaattiin. Kaupunkien transnationaalit verkostot luovatkin Betsillin ja Bulkeleyn mukaan uudenlaisia auktoriteettikehiä – ideana on hallinto valtion ulkopuolella, ei yläpuolella.¹¹⁷ Mitä kattavampia, yksityiskohtaisempia ja hajautetumpia organisaatiolliset verkostot ovat, sitä lähempänä ne ovat myös ihmisten arkipäivän ongelmia.¹¹⁸ Mitä ’ulko’politiikan tekemiseen tulee, on oma kansainvälistyvä politiikka tärkeää varsinkin suurkaupungeille, sillä ne elävät osin ”kansainvälisen kuohunnan sisään ottamisesta”, kuten Scott Greer sen runollisesti ilmaisee. Pienille kaupungeille intressien esiintuominen kansainvälisesti taas on helpompaa, sillä niissä on suurempi poliittinen konsensus.¹¹⁹

Kaupunkiverkostoja on luokiteltu eri kriteerein, muun muassa koskien yhteistyön tai toiminnallisen aspektin laajuutta, lobbauksen merkityksellisyyttä, teknologian ja positiivisten kokemusten siirtymistä, paikallisten talouksien kehittymisen ja kansainvälisen taloudellisen yhteistyön muodostumisen nopeutumista, jäsenten ominaisuuksia tai sitä, onko verkosto muodostunut ulkopuolisten toimijoiden (esim. EU) vai jäsenten omasta aloitteesta. Kaupunkiverkostot rikkovat sen tiukan perinteisen mallin, jonka mukaan kaupungit toimisivat vain alueellisen tai valtiotason avun kautta. Kaupunkiverkostojen intressit sekä identiteetti aktiivisina toimijoina kansainvälisen tilan muodostamisessa tunnustetaan laajalti, ja samalla on hyväksytty verkoston toimintalogiikka pyramidin asemesta. Verkostot on tunnustettu kaupunkien suoran osallistumisen järjestelmiksi ja niiden voi sanoa olevan paras väline osallistumiseen sellaisessa maailmassa, joka kokonaisuutena on taipuvainen toiminaan kuin verkosto.¹²⁰ Verkostoituminen tarkoittaa castellslaisessa mielessä sitä, miten ”virtausten tilat” syrjäyttävät ”paikkojen tilat”. Nämä virtaukset koostuvat informaatiosta, pääomasta sekä vallasta, ja ne muodostavat järjestelmän joka muokkaa yhteiskuntien, talouksien ja valtioiden perusprosesseja. Tämänkaltainen siirtymä paikoista virtauksiin painottaa toisten ja väheksyy toisten tahojen merkitystä. Kaupunkiverkostojen voi

¹¹⁵ Ewen & Hebbert 2007, 334.

¹¹⁶ Heinelt & Niederhafner 2008, 175.

¹¹⁷ Betsill & Bulkeley 2006, 149–151.

¹¹⁸ Rosenau 1997, 213, 340. Rachel Slocum on lisäksi tehnyt tutkimuksen Cities for Climate Protection –ohjelman toimivuudesta otoksessa kaupunkeja. Erään hallintoviranomaisen sanoin: ”I think local government is close enough to people in the community that you can enlist the support of people to do stuff. City government can talk about ride your bike week – we can deal with individuals who can come in to talk about it. The state and national level are too far away. Here people can see that their actions could make a difference.” (Slocum 2004, 769.)

¹¹⁹ Greer 1967, 253–259.

¹²⁰ Borja & Castells 1997, 205–207.

kuitenkin nähdä sijaitsevan ja toimivan juuri näissä virtauskohdissa, jolloin ne valtaistuvat pystyessään hyödyntämään uutta ympäristöä.¹²¹

Kaupunkiverkostot ovatkin kasvaneet ja muuttuneet tärkeämmiksi noin 1980-luvun puolivälistä alkaen, ja 90-luvulla ne vakiinnuttivat asemansa olennaisimpina suurten ja keskisuurten kaupunkien yhteistyömuotoina. Kaupunkiverkostot tarvitsevat tavoitteidensa saavuttamiseksi muun muassa kolmansiin osapuoliin suuntautuvan lobbausjärjestelmän ja sellaisen paikan kansainvälisestä järjestelmästä, joka sallii pääsyn kasvavan informaation luo ja sen käytön sekä kokemusten ja teknologioiden vaihtamisen.¹²² Hyvän kaupunkiverkoston tunnuspiirteitä voikin sanoa olevan aktiivisten jäsenten olemassaolo, mikä tekee verkostosta aktiivisen, käyttökelpoisen ja tehokkaan kaikille jäsenille; tehokas hajautettu organisaatiomuoto; hyvä kontaktipinta partnereihin ja poliittisiin yhteyshenkilöihin; ja laaja asiantuntemus sekä kokemus jäsenkaupunkien keskuudessa.¹²³ Kaupunkiverkostot muodostuvat siis urbaanien keskusten toimijuuden välineiksi ja mekanismeiksi, sillä niiden kautta kaupungit pystyvät solmimaan aiempaa laajempia ja syvempiä yhteistyösuhteita – varsinkin Euroopassa.

Kuten aiemmin mainittiin, Euroopan kaupunkitason yhteistyö alkoi jo 1800-luvun lopulla. Kansainvälinen kaupunkiliitto (*Union Internationale des Villes*, UIV) perustettiin ensimmäisessä kaupunkien kansainvälisessä konferenssissa vuonna 1913, ja 1930-lukuun mennessä järjestö oli laajentunut Amerikkoihin, Afrikkaan sekä Aasiaan ja uudelleennimetty Kansainväliseksi kuntaliitoksi (*International Union of Local Authorities*, IULA). Tarkoituksena oli saavuttaa universaalia yhteisymmärrystä kunnallisen yhteistyön kautta. Toisen maailmansodan alkamiseen mennessä UIV/IULA oli muodostanut johtavan agendan paikallishallintojen tieteelliselle tutkimukselle yhteistyön kehityksessä. Tämänkaltaisen yhteistyö – teknisyydestään ja byrokraattisuudestaan huolimatta – yhdisti aikaisemmat ad hoc -käytännöt luoden samalla transnationaaleja kontakteja ja heijastamalla yhteisiä kulttuurisia ja poliittisia arvoja. Kun Eurocities perustettiin, se sijoittui tähän UIV/IULAn ja sen (vuodesta 1990) eurooppalaisen osaston Euroopan kuntien ja alueiden neuvoston (*The Council of European Municipalities and Regions*, CEMR) muokkaamalle kentälle. CEMR perustettiin vuonna 1951 vahvistamaan eurooppalaista federalismia ja paikallista itsehallintoa, ja se myös antoi hallinnollista apua sekä lobbauskontakteja Eurocitiesille vuoteen 1991 asti. Silloin Eurocities perusti oman sihteeristön, mikä auttoi järjestöä irrottautumaan CEMRin ohjauksesta.¹²⁴

Eurocities on siis eurooppalaisten kaupunkien yleisverkosto ja Schultzea lainaten: ”Eurocities on ehdottomasti se taho, jonka kautta useimmat EU-aktiiviset kaupungit toimivat yhdessä EU-

¹²¹ Joenniemi 2005, 155.

¹²² Emt, 205.

¹²³ UBC Agenda 21 Action Program 2004-2009, 12.

¹²⁴ Payre & Saunier 2008, 156–157, 161, alaviite 15; Ewen & Hebbert 2007, 331.

tasolla.”¹²⁵ Se perustettiin vuonna 1986 (perustajajäseniä olivat Barcelona, Birmingham, Frankfurt, Lyon, Milano ja Rotterdam) ja se yhdistää nykyisin yli 130 kaupungin hallituksen yli kolmessakymmenessä maassa.¹²⁶ Verkosto tarjoaa jäsenilleen yhteistyöalustan ja yhteisen äänen käsiteltäessä Euroopan asioita ja se on aktiivinen muun muassa taloudellisen kehittämisen ja yhtenäisyyden; julkisten palveluiden tarjoamisen; ympäristön; kulkemisen ja liikkumisen; työllistämisen ja yhteiskunnallisten suhteiden; kulttuurin; koulutuksen; informaation ja tietoyhteiskunnan; sekä hallinnan ja kansainvälisen yhteistyön alueilla. Se on siis yleisluonteinen kaupunkijärjestö ja sellaisena harvinaisuus Euroopassa.¹²⁷ Huomionarvoista on myös, miten Eurocities rajoittaa jäsenien mukaantuloa selkein kriteerein. Jäsenten tulee olla ”merkittäviä” kaupunkeja, eli asukasluvun tulee olla vähintään 250 000 ja kaupungin tulee olla tärkeä alueellinen keskus. Tästä seuraa, että jäsenillä on vaadittavat hallinnolliset, taloudelliset ja henkilöresurssit osallistuakseen transnationaaleihin verkostoihin.¹²⁸

Eurocities toimii kolmella toisiaan täydentävällä tavalla. Ensimmäinen näistä on verkostoituminen eli järjestö jakaa ja kehittää tietoa. Jäsenet ottavat osaa foorumeihin, työryhmiin sekä projekteihin ja pystyvät näin käsittelemään useita urbaaneja kysymyksiä ja haasteita. Kaupungit saavat toisiltaan tietoa, kokemusta ja vertailumahdollisuuksia, pystyvät kokeilemaan uusia toimintamalleja ja analysoimaan parhaita toimintatapoja. Näiden hyötyjen lisäksi tilaisuudet mahdollistavat neuvotteluperustan yhteiselle kannanotolle järjestön nimissä. Toinen Eurocitiesin tapa toimia on lobbaus eli edunvalvonta. Järjestö antaa yhteisen äänen kaupungeille, jotka siten pystyvät kehittämään ja vaikuttamaan EU:n politiikan tekoon, lainsäädäntöön ja ohjelmiin. Järjestö on Euroopan komission tärkeä kumppani poliittisesti – se ottaa osaa esimerkiksi Territorial Dialogue -ohjelmaan¹²⁹ – ja sillä on läheiset suhteet Euroopan parlamenttiin, Alueiden komiteaan sekä jäsenvaltioihin. Kolmas toimintamalli on kampanjointi eli yleisen tietoisuuden kasvattaminen. Eurocities järjestää koko Euroopan laajuisia kampanjoita yhteisistä huolenaiheista, kuten kestävästä liikennejärjestelyistä ja kulutuksesta. Kampanjat suunnataan sekä kunnallishallinnoille että kansalaisille, joiden tukea ja yhteistyötä järjestö usein tarvitsee saavuttaakseen tavoitteensa paikallisella tasolla.¹³⁰

Eurocitiesin voi siis nähdä kaupunkien keinona ottaa osaa kansainväliseen Euroopan

¹²⁵ Schultz 2003, 129.

¹²⁶ Järjestön internet-sivustosta ei löydy tarkkoja lukumääriä.

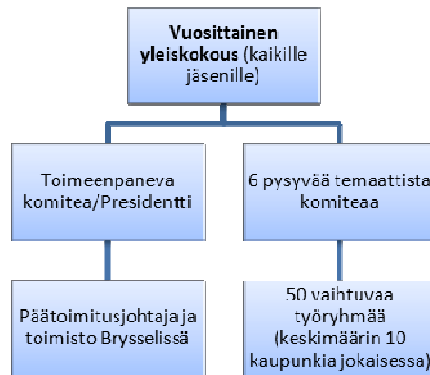
¹²⁷ Eurocities 2008b; Heinelt&Niederhafner 2008, 184. Suomessa on kuusi Eurocitiesin jäsentä: Espoo, Helsinki, Oulu, Tampere, Turku ja Vantaa.

¹²⁸ Schultze 2003, 140 viite 4; Griffiths 1995. Suomalaisten kaupunkien mukaantulossa on kylläkin joustettu väkiluvusta.

¹²⁹ EU:n alueiden komitea (*Committee of the Regions*, CoR) järjesti maaliskuussa vuonna 2006 Euroopan ensimmäisen kokouksen teemalla ”alueellinen dialogi”. Kokoukseen osallistui paikallisia ja alueellisia viranomaisia tarkoituksenaan korostaa, miten alueet ja kaupungit voivat tehostaa Lissabonin agendaa, jos niille annetaan suurempi rooli EU:n kasvu- ja työstrategian kehityksessä ja toteutuksessa. (Territorial Dialogue 2006).

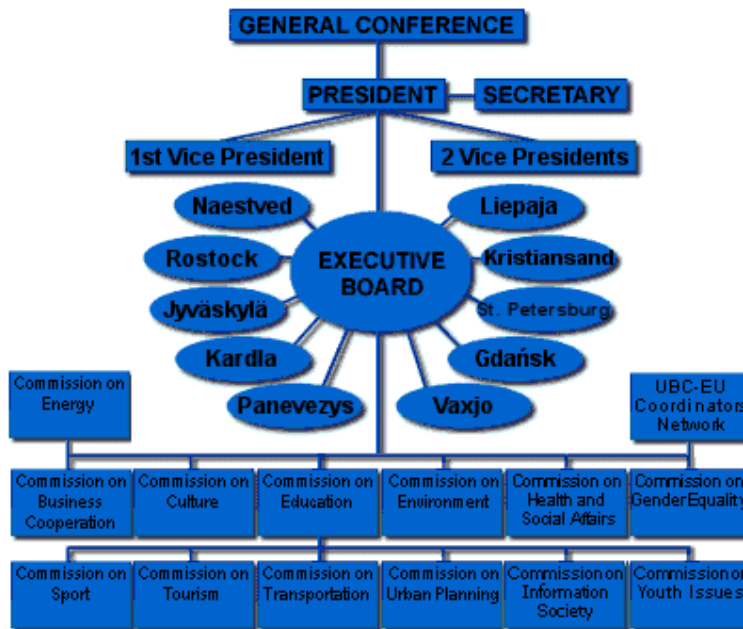
¹³⁰ Eurocities 2008a.

politiikkaan. Eurocitiesin organisaatiollinen rakenne toimintakanavineen on joustava (kaavio alla), sillä tehtävien johtamisvastuu vaihtelee ja uusia kysymyksiä pystytään helposti nostamaan agendalle. Tämä mahdollistaa järjestön onnistuneen reagoinnin muuttuviin olosuhteisiin ja helpottaa järjestön toimintaa sekä sisäisesti että EU:n instituutioiden kanssa.

Kaavio 1. Eurocities-järjestön organisaatiollinen rakenne (Heinelt & Niederhafner 2008, 180).

UBC taas on Itämeren alueen kaupunkien verkosto. Se perustettiin syyskuussa 1991 Gdanskissa, jolloin 32 kaupunkia muodosti vuosien poliittisten esteiden jälkeen alueelle yhteistyöjärjestön.

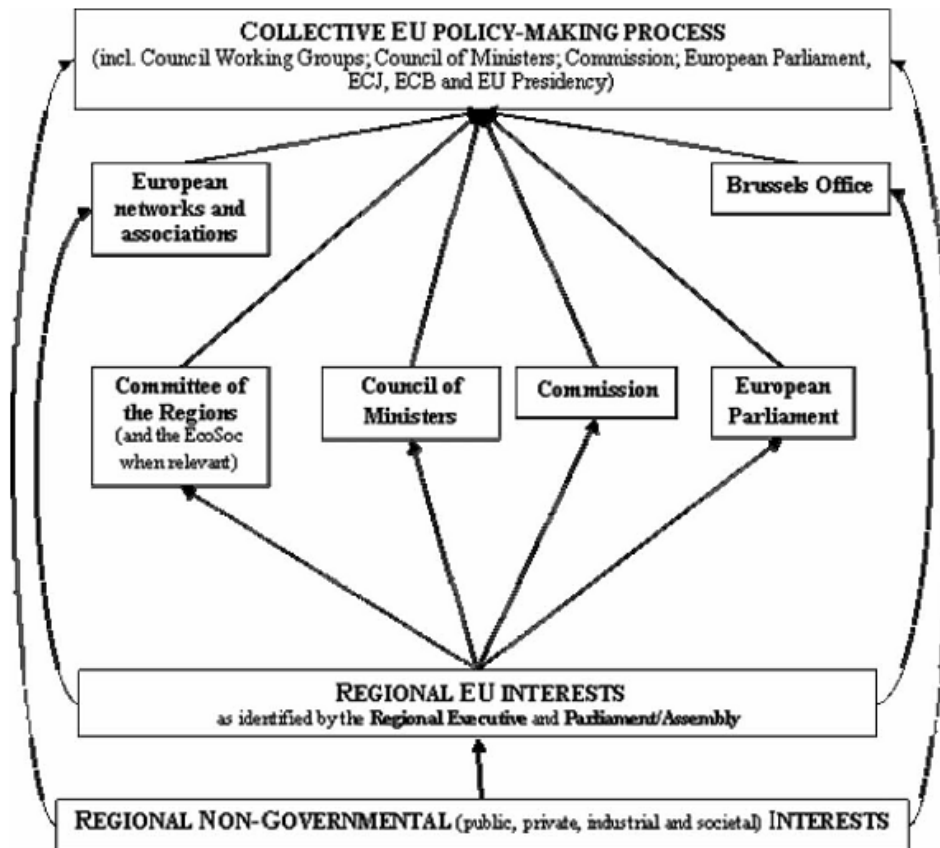
Kaavio 2. UBC:n organisaatiollinen rakenne (UBC 2010).

Yllä oleva kaavio kuvaa UBC:n organisaatiota, jota johtaa yleiskokous, presidentti, kaksi varapresidenttiä ja johtoryhmä. Jälkimmäinen koostuu yhdestä kaupungista jokaisesta osallistuvasta maasta. Yleiskokous kokoontuu presidentin pyynnöstä vähintään joka toinen vuosi ja sillä on

valtuudet päättää hallinnollisten elinten kokoonpanosta. UBC:n perustamiskirjassa sanotaan, että mikä tahansa Itämeren rannikkokaupunki tai Itämeren alueen kehityksestä kiinnostunut kaupunki voi liittyä jäseneksi. Jäsenehdokkaan tulee vain toimittaa kirjallinen julkilausuma halukkuudestaan liittyä unioniin sekä sitoutumisestaan UBC:n sääđöksiin. UBC:n tavoitteena on demokraattisen, sosiaalisen, taloudellisen ja ympäristöystävällisen kehityksen edesauttaminen Itämeren alueella – alueen kaupunkien asukkaiden parhaaksi. Unioni toimii komissioidensa kautta, ja jokainen jäsenkaupunki pystyy osallistumaan komissioiden työhön käynnistämällä sekä toteuttamalla projekteja.¹³¹

2.3. Aiempaa tutkimusta kaupunkien kansainvälisestä toimijuudesta

Tutkittaessa kaupunkien toimintamahdollisuuksia Euroopassa on tarpeen vilkaista aluetutkimukseen, sillä monet alueisiin pätevät asiat pätevät myös kaupunkiin. Molemmat ovat valtion alapuolisia hallituksia, vaikka Suomessa aluetaso onkin melkein olematon. Alla oleva kaavio on Michaël Tathamien esitys alueiden vaikutuskanavista EU:n päätöksentekoprosessiin, mutta kaaviota voi soveltaa myös kaupunkiin.

Kaavio 3. Suora alueellinen intressirepresentaatio EU:hun (Tatham 2008, 498).

¹³¹ Engström 1998, 171–173.

Kaavion mukaan alueelliset (tai kaupunkien) hallituksista riippumattomat intressit kulkeutuvat sekä suoraan kollektiiviseen EU:n päätöksentekoprosessiin että alueellisten (tai kaupunkien) EU-intressien ja EU:n elinten kautta (alueiden komitea, ministerineuvosto, komissio, parlamentti). Toinen vaikuttamiskanava EU:n päätöksentekoon on eurooppalaisten verkostojen ja yhdistysten tai Brysselin toimiston kautta. Renaud Payre ja Pierre-Yves Saunier toteavatkin, että mukanaolo Eurocities-järjestössä ja sen työryhmissä mahdollistaa jäsenkaupungeille roolin ottamisen uudenaikaisessa poliittisessa järjestelmässä, joka toimii horisontaalisesti helpottaakseen pääsyä ylikansalliselle hallintotasolle.¹³²

Tutkimus Pohjois-Euroopan kaupungeista on Pertti Joenniemen mukaan usein väheksynyt näiden potentiaalia. Kaupunkien välisiä intensiivisiä suhteita on pidetty vain yhtenä merkinä kansainvälistymisestä, eurooppalaistumisesta ja transnationaalien kontaktien kasvusta. Kaupunkeja pidetään myös kansalaisyhteiskuntaan kuuluvina, jolloin valtioteoriat eivät sovi niiden käsittelyyn, sillä niiden oletetaan olevan alhaalta-ylös -toimijoita, eli pragmaattisia ja konflikteihin mukautuvaisia. Kaupungit eivät myöskään pyri olemaan hierarkkisesti toistensa yläpuolella tai ratkaisemaan erimielisyyksiään aseellisesti, ja ne sietävät pluraalisuutta samalla edistäen rauhaa. Kaupunkien rauhaa edistävät keskinäissuhteet siis merkitsevät huomattavaa määrää itsenäisiä transnationaaleja kontakteja, jotka myös tuovat mukanaan pluraalisuutta ja monia ääniä valtioiden välisiin suhteisiin.¹³³

Jan Zielonka on toisaalta tehnyt mielenkiintoista tutkimusta EU:sta neo-keskiaikaisena toimijana. Tämä ei tarkoita suoraa rinnakkaisuutta keskiaikaan, vaan että EU:lla on enemmän siltä ajalta kuin nykyisistä westfalenilaisista kansallisvaltioista johdettuja piirteitä. Esimerkiksi päätöksenteon ollessa hajautetumpaa ja delegoidumpaa myös kaupungeilla on enemmän mahdollisuuksia toimijuuteen. Euroopan hallintojärjestelmä ei ole vastuussa paikallisista asioista samalla tapaa kuin Westfalenin järjestelmä on, joten alueet ja kaupungit pystyvät etsimään itselleen sopivia uusia toimintatapoja samalla, kun valtiot pitäytynevät parlamentaarisen hallinnon mallissa. Neo-keskiaikainen hallinto muun muassa sallii erilaisten verkostojen toiminnan.¹³⁴ Itsekin näen tämänsuuntaisen kehityksen toimivan kaupunkien kansainvälisyyden puolesta. Tärkeä on myös EU:n subsidiariteetti- eli läheisyysperiaate.

Hubert Heinelt ja Stefan Niederhafner käsittelevät artikkelissaan juuri uuden eurooppalaisen hallintojärjestelmän, eli EU:n monitasoisen järjestelmän mahdollistamaa organisoitua kaupunkijärjestöjen lobbausmenettelyä. Tutkimuksen kohteena on CEMRin sekä Eurocitiesin olemus ja vaikutuskeinot. Lopputulokseksi nousee, että Eurocitiesin kaltainen kaupunkijärjestö pystyy toimimaan verkostona ja osallistumaan EU-tason politiikkaan koordinaation kautta.

¹³² Payre & Saunier 2008, 178.

¹³³ Joenniemi 2005, 152–153.

¹³⁴ Zielonka 2006, 104, 138.

Koordinaatio tarkoittaa vain löyhiä linkkejä jäsenten välillä, jolloin yksittäiset kaupungit osallistuvat yhteisiin aktiviteetteihin, jotka on muotoiltu yhteisten politiikan tavoitteiden pohjalta, mutta pystyvät myös tavoittelemaan yksittäisiä intressejään järjestön sisällä etsimällä samoin ajattelevia kumppaneita. Järjestöstä lähteminen on myös helppoa.¹³⁵

Eurocitiesistä on tehty myös toinen tutkimus, jonka mukaan järjestö pystyi osallistumaan EU-tasolla esimerkiksi agendan muodostamiseen ja politiikan muotoilemiseen. Empiirisen tutkimuksen¹³⁶ valossa Claus Schultze päätyy toteamaan, että kaupunkien, kansallisten ministeriöiden ja EU:n instituutioiden välillä on poliittista vuorovaikutusta, joka kulkeutuu alhaalta ylös ja ylhäältä alas sekä suorien kontaktien että muodollisten ja epämuodollisten verkostojen kautta. Tämän mahdollistaa lisääntyvässä määrin ”polyarkkinen järjestelmä”.¹³⁷ Kaupungit pystyvät siis osallistumaan Euroopan agendan muotoilemiseen itsenäisesti huomioimatta kansallishallituksia, ja syy tähän on Schultzen mukaan muuttunut hallintojärjestelmä alikansallisella tasolla, eli ”osallistuvan hallinnon regiimin” muodostuminen. Tämä hallinnon muoto on voittanut aikaisemmat hierarkkisen ja kooperatiivisen hallinnon muodot (ks. liite 1). Näin ollen vaikuttamislogiikka EU:n päätöksenteossa on muuttunut rajusti.

Scott Greer on puolestaan tehnyt tutkimusta Yhdysvaltojen kaupungeista, ja hän tuo esille, miten kasvava sosiaalinen skaala lisää sekä huolta kaupungin ulkosuhteista että pätevyyttä toimia niissä. Varsinkin suurissa kaupungeissa asuu paljon kosmopoliitteja, eli ihmisiä, jotka käsittävät asioita laajalla perspektiivillä ja työskentelevät niin sanotusti globaalissa maailmassa. Nämä ihmiset tunnustavat yleisen keskinäisriippuvuuden olemassaolon ja hahmottavat maailman yhtenä kokonaisuutena, esimerkiksi työnsä puitteissa. Kaupunkiaktivismiin tai kaupunkien tekemän (ulko)politiikan voi nähdä siis lisääntyvän, kun kaupunkien asukkaiden – ja myös kaupunkien sisältä nousevien ulkopolitiikkaa koskevien mielipiteiden – määrä kasvaa.¹³⁸ Painotan siis tässä työssä paikallishallitusten transnationalismia, mutta silloinkin kyseessä voi tietyssä mielessä nähdä olevan pohjimmiltaan yksilöiden ajama kansainvälisyyden tavoittelu.

Stanislav Tkachenko on tehnyt tutkimusta Pietarista ”modernisaatioprojektiin” liittyen. Hän käsittelee Pietaria paradiplomatian kautta. Pietarin historia ja nykytilanne antavat Tkachenkon mukaan aihetta nähdä paradiplomatia kansalaisyhteiskunnan julkisten elinten ja instituutioiden toimintana, joka kohdistuu kansainvälisten linkkien luomiseen – Pietarin tapauksessa kaupungin integroitumiseen Pohjois-Eurooppaan. Pietarin paradiplomatia on näin ollen osa Venäjän

¹³⁵ Heinelt & Niederhafner 2008, passim. Koordinaatio siis erotuksena kooperaatioon (jonka mukaisesti CEMR on organisoitu ja) joka tarkoittaa jäsenten organisoitumista niin, että kattojärjestö pystyy toimimaan itsenäisesti. Yksittäisten jäsenten on silloin mahdollista joutua toimimaan omia intressejään vastaan. (Heinelt & Niederhafner 2008, 181–182).

¹³⁶ Aineistona haastatteluja, taustadokumentteja, tapaamis- ja politiikan julistuksia.

¹³⁷ Schultze 2003, 132, 135.

¹³⁸ Greer 1967, passim.

modernisaatioprojektia ja sen tarkoituksena on avata alueellisia markkinoita sekä parantaa demokraattisia instituutioita.¹³⁹ Huomion arvoista on kuitenkin, että Tkachenkon mukaan tämä on mahdollista vain siinä mielessä, etteivät Venäjän valtion intressit vaarannu ja näin ollen kyse ei ole Pietarin itsenäisestä kansainvälisestä toimijuudesta.

Skeptisen näkökulman paikallishallitusten kansainvälistymiseen tuovat myös Robert Beauregard ja Jon Pierre kritisoimalla paikallishallitusten kansainvälistymisalotteita. Ensinnäkin kaupungit ovat pyrkineet kansainvälistymään ottamatta huomioon globalisaation yhä hierarkkista rakennetta, pyrkimysten kuluja ja hyötyjä (mm. organisaatiolliset ongelmat) tai kansainvälisten aloitteiden aiheuttamia poliittisia uhkia paikallisille eliiteille (mm. rahankäytön osoittauduttua turhaksi). Toisaalta tie sitoutumisesta mobilisaatioon ja lopulta onnistumiseen on otettu liian itsestään selvänä. Myöskin alueellisuuden merkityksen kasvaminen on heidän mukaansa vihje globalisaation merkityksen yliarvioimisesta.¹⁴⁰ EU:n sisällä toimivan kaupunkien yhteistyöjärjestön toiminta kuvaa kuitenkin paremmin juuri alueellisuutta ja sen lisäksi omiin asioihin vaikuttamista. Tämän tapahtuminen laajemmalla kentällä ei tarkoita sen olevan turhaa, kuten Heinelt ja Niederhafner sekä Schultze osoittivat.¹⁴¹

Aikaisemman tutkimuksen mukaan on siis olemassa selviä viitteitä siitä, miten kaupungeista on (jälleen) tulossa poliittisen päätöksenteon tekijöitä ja paikkoja. Tämä on selvää varsinkin Euroopassa, jossa EU mahdollistaa kaupunkien toimijuuden uudella tavalla. Kuitenkin Kristin Ljungvistin mukaisesti on todettava, että aikaisemman tutkimuksen kysymykset eivät ole olleet parhaita politiikan tutkimuksen kannalta, sillä edellä mainitut tutkimukset ovat kuitenkin kaupunkitutkimuksen vähemmistöä:

Kaupunkitutkimus on painottunut kaupunkien tutkimiseen organisaatiollisina solmukohtina globaalien taloudellisten, sosiaalisten, demografisten tai informatiivisten virtausten keskellä, taloudellisina toimijoina tai kansalaisyhteiskunnan kautta – paikallisten hallinnollisten instituutioiden tutkimiselle on annettu hyvin vähän huomiota.¹⁴²

Tämä tutkimus pyrkii osaltaan paikkaamaan tätä vajetta keskittymällä kaupunkeihin juuri niiden hallinnollisen statuksen kautta. Kyse on kansainvälisen politiikan harjoittamisesta paikallistasolla.

¹³⁹ Tkachenko 2005, passim.

¹⁴⁰ Beauregard & Pierre 2000, 466–467.

¹⁴¹ Beauregard ja Pierre (emt, 474–475) kumoavat skeptisensä vaikutuksen jopa itse toteamalla, miten normaalista kritiikistä on kyse: “International initiatives are like other new endeavours; they are politically suspect. Local non-profit entities and local governments in particular, are generally viewed as having a sole local obligation. When they embark on a global quest, one difficult to grasp, they invite criticism.”

¹⁴² Ljungvist 2008, 13–14.

3. Q-metodologia ja -tekniikka

Tärkeä osa jokaista tieteellistä tutkimusta on siinä käytetty metodologia, sillä ilman ymmärrystä metodologiasta ei tutkimuksen tuloksia voida pitää luotettavina. William Stephensonin sanoin:

Mitään ongelmia ei voida ratkaista tai mitään tietoa turvallisesti tuoda tieteelliselle kentälle ilman sopivia metodologisia periaatteita.¹⁴³

Tämän ajatuksen myötä käsittelen nyt tutkimukseni metodologiaa. Lähestyn tutkimusta ja aineistoani laadullisen tutkimuksen näkökulmasta sosiaalisen konstruktivismin¹⁴⁴ ontologisia ja epistemologisia lähtökohtia hyödyntäen. Laadullisilla menetelmillä on juurensa sosiologiassa ja antropologiassa, ja ne ovat erityisen hyödyllisiä tutkittaessa ihmisten subjektiivisia kokemuksia sekä niitä merkityksiä, joita he liittävät näihin kokemuksiin asianomaisessa kontekstissa.¹⁴⁵ Keskeinen ajatus tässä tutkimuksessa on siis, että sosiaalista maailmaa tulee ymmärtää sisältä päin – ei selittää ulkoa päin. Tietynlaisen käytöksen aiheuttajien asemesta tulee etsiä toiminnan merkityksiä, jotka nousevat jaetuista ideoista ja sosiaalisen elämän säännöistä. On olennaista muistaa, että toimijat tarkoittavat jotain tehdessään niin.¹⁴⁶

Laadullisuus ja sosiaalinen konstruktivismi tässä tutkimuksessa tarkoittavat myös maailman hahmottamista kielellisyyden kautta ja sen ymmärtämistä, että todellisuus on sosiaalisesti rakentunut: ihmiset uusintavat todellisuutta jatkuvasti toimillaan sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Tämän vuoksi luonnontieteiden suosima mekanistinen tai positivistinen tutkimusote ei sinällään käy sosiaalista elämää tutkittaessa, vaan tarvitaan myös hermeneuttista ymmärrystä yhteiskuntaa konstituovista sosiaalisista säännöistä sekä tutkimusta yksilöiden osallistumisesta rakenteiden luomiseen.¹⁴⁷ Kollektiivisella ymmärryksellä on rakenteellisia piirteitä, jotka eivät vain rajoita tai mahdollista toimijuutta, vaan myös määrittävät sen sosiaalisen todellisuuden – sekä toimijoiden että rakenteiden ominaisuudet ovat siis tärkeitä määritettäessä sosiaalista käytöstä.¹⁴⁸ Näen siis inhimillisen toiminnan olevan subjektiivista, omia aikomuksia ja päämääriä toteuttavaa, ja näin on mahdollista tutkia omista intresseistä kumpuavaa kansainvälistä toimijuutta. Tulkitsevat datan käsittelykeinot tarjoavat uusia keinoja ymmärtää omaa konstituovaa teoretisoimistamme ja sitä refleksiivistä luontaista sosiaalisen elämän potentiaalia, jota ei ole luonnossa.¹⁴⁹

Wittgensteinista juontuvan filosofisen kielellisen käänteän merkitys tässä tutkimuksessa on se, miten kielellä on keskeinen asema kaikissa yrityksissä analysoida maailmaa – ”yksilön suhde omiin

¹⁴³ Käännös oma. “Only with the proper methodological principles can any problems be solved and any data safely brought into the scientific field.” (Stephenson 1953, 1.)

¹⁴⁴ Tällä tarkoitan pääasiallisesti Alexander Wendtin (1999) versiota.

¹⁴⁵ Moore 2007, 4.

¹⁴⁶ Ljungvist 2008, 21.

¹⁴⁷ Tulee kuitenkin muistaa, että käytännössä todellisuuden uusintaminen tapahtuu kollektiivien kautta – yksilö ei voi muokata sosiaalisesta todellisuudesta sellaista kuin haluaa. (Wendt 1999, 68–87.)

¹⁴⁸ Adler 1997, 324–327, 330; Wendt 1987; Wendt 1999.

¹⁴⁹ Schwartz-Shea & Yanow 2002; Wendt 1999, 76.

sanoihinsa on täysin erilainen kaikkien muiden vastaavasta suhteesta”.¹⁵⁰ Juuri kielen kautta luodaan merkityksiä ja rakenteita, sillä maailma on jakautunut yksiköihin, joita kieli heijastaa.¹⁵¹ Analyysiprosessin tarkoitus on paljastaa näitä merkityksiä ja rakenteita, ja näin on myös mahdollista vastata tutkimuskysymyksiini. Toisaalta kukaan ei voi seisoa kielen ulkopuolella tarkastelemassa sitä, joten tutkija yhtenä kielen käyttäjänä on osa kielen kontekstia ja siten sen sääntöjen rajoittama. Olennaista on, että tätä kontekstia voi valintojen ja toiminnan kautta muokata – tällainen itsestään tietoinen toimija on sosiaalisen yhteiskunnan ainutlaatuisuus.¹⁵²

Konstruktivistinen lähestymistapa tarkoittaa myös aineiston tutkimusta sellaisenaan. Näin tutkimukseni asettuu aristoteeliseen, ymmärtävään tutkimustraditioon. Tietoa hakiessa etenen teoriasta empiriaan ja takaisin teoriaan: tutkimukseni on abduktiivista, sillä havaintojen tekoon liittyy johtolankana teoreettinen viitekeh്യkseni aikaisempine tutkimuksineen. Tutkimuksen teossa on näin ollen kyse hermeneuttisesta kehästä, sillä tutkijana peilaan uutta ilmiötä aina aikaisempiin tietoihini.¹⁵³ Hahmotan tutkimuskysymystäni siinä maailmassa ja olosuhteissa, joita muun muassa Robert Keohane ja Joseph Nye, Thomas Risse-Kappen sekä James Rosenau liberalismiin ja transnationalismiin käsittein kuvaavat. (Ks. luvut 2.1.1.-2.1.2.)

Lähtiessäni hakemaan tutkimukseen sopivaa metodologia halusin välttää yleistä vastakkainasettelua laadullisen ja määrällisen tutkimusperinteen välillä, sillä molemmilla on hyvät puolensa.¹⁵⁴ Eri menetelmiä käytetään myös yhä useammin toisiaan täydentävästi – tähän tarkoitukseen on esimerkiksi vuodesta 2007 lähtien julkaistu *Journal of Mixed Methods Research* -lehteä. Jack Levy myös toteaa, miten on yhä yleisempää yhdistää tilastollinen analyysi ja tapaustutkimus, mikä osoittaa ymmärrystä yksittäisen lähestymistavan rajoituksista ja muiden menetelmien kyvystä kompensoida näitä rajoituksia.¹⁵⁵ Tapaustutkimus taas on tehokas abduktiivisessa tutkimuksessa, sillä se mahdollistaa myös teorian testaamisen esimerkiksi siten, että tutkija haastattelee ihmisiä, jotka ovat joko osallisia tutkittavassa ilmiössä tai siitä erityisen tietämyksen omaavia havainnoijia tavoitteenaan heidän näkemystensä kartoittaminen suhteessa teoriaan.¹⁵⁶

Entä mikä on juuri politiikan tutkimukseen sopiva menetelmä? Poliitiikka on paljolti puhetta toimijoiden välillä, ja tähän keskusteluun osallistuvat sekä tavalliset kansalaiset että politiikkaa työkseen harjoittavat henkilöt, kuten pormestarit, diplomaatit ja valtioiden päämiehet.

¹⁵⁰ Käännös oma. “[A]n individual's relationship to his words is wholly different from everyone else's”. (Wittgenstein 1971, 192.)

¹⁵¹ Esim. Fierke 2002, 333–338.

¹⁵² Fierke 2002, 333–338; Wendt 1999, 68–87.

¹⁵³ Adler 1997, 321; Tuomi & Sarajärvi 2003, 29; 97.

¹⁵⁴ Esimerkiksi erään tutkimuksen mukaan akateemisissa julkaisuissa käytetyt kansainvälisen politiikan metodit ovat puoliksi tilastollisia ja puoliksi laadullisia. (Bennett et al. 2003.)

¹⁵⁵ Levy 2007, 200.

¹⁵⁶ Moore 2007, 9.

Politiikkapuhetta määrittelee sellaisten termien ja ilmausten käyttö, joilla on tunnelatausta ja tietty vaikutus tietyssä kontekstissa. Tämänlainen toiminta on subjektiivista ja operoivaa; subjektiivista koska jokaisen mielipide on hänen omansa ja operoivaa koska kontekstina ovat tietyt luontaiset puitteet.¹⁵⁷ Poliitiikan tutkimusta vaikeuttaa, että monet poliittiseen päätöksentekoon liittyvät kysymykset jäävät usein asiakirja-aineistojen ulkopuolelle – esimerkiksi valmistelun vaiheista ja epävirallisista menettelytavoista saa täydellisemmän kuvan haastattelujen kautta, ja ne myös auttavat tutkijaa ymmärtämään asiakirja-aineistoaan. Mitattujen muuttujien tilastollinen analyysi voi kuitenkin täydentää haastatteluja.¹⁵⁸ Voi siis sanoa, että parhaisiin tuloksiin päästään yhdistämällä laadullisen ja määrällisen tutkimusperinteen ominaisuuksia sekä käyttämällä haastattelua.

Psykologiasta kumpuava *Q*-menetelmä on paikallaan tässä tutkimuksessa, koska kyse on käyttäytymisen ja toiminnan tutkimisesta. Muihin asenteita tai näkökulmia tutkiviin metodeihin verrattaessa *Q*-metodologian voikin nähdä johtavana keinona tutkia subjektiivista mielipidettä: *Q*-metodologian etuna on se, että etsittäessä teemoja henkilöiden välisten eroavaisuuksien paikantaminen on yhtä helppoa kuin samankaltaisuuksien. Muissa temaattisissa analyyseissä saatetaan keskittyä vain yhteisiin tekijöihin, ja eroavaisuudet jäävät huomaamatta.¹⁵⁹ Keskeistä *Q*-metodologialle on myös sen varmistaminen, että itsereferenssi (*self-reference*) säilyy – sitä ei tule vaarantaa tutkijan mukanaan tuoman ulkoisen viitekehyksen kautta. William Stephensonin sanoin:

Periaatteessa jokainen ihminen (tai koje) voi tehdä objektiivisia mittauksia ja havaintoja, kun taas henkilön subjektiivisuutta koskevia mittauksia ja havaintoja voi tehdä vain kyseinen henkilö itse.¹⁶⁰

Apuna toimivat erityiset operatiiviset ja tilastolliset keinot, sillä *Q*-metodologian juuret ovat positivismissa. Tekniikassa hyödynnetään tilastoanalyysia ja matematiikkaa, mutta on kuitenkin olennaista huomioida, että *Q*-metodologia on viime kädessä laadullinen tutkimusmetodi. Se on tilannekohtaisempi, yksilökeskeisempi ja joustavampi kuin faktorianalyyssissa perinteisesti käytetty *R*-metodologia.¹⁶¹

¹⁵⁷ Brown 1980, 4.

¹⁵⁸ Mykkänen 2001, 110–111.

¹⁵⁹ Lisäksi tutkija pystyy *Q*:n kautta identifioimaan sekä ne yksilöt, jotka sijoittuvat useammalle kuin yhdelle faktorille että ne faktorit, jotka määrittävät vain yhden yksilön myötä. Cross 2005; Cordingley et al, 1997. Huomioitavaa on myös, että varianssi- tai klusterianalyysi ovat turhan matemaattisia tämän tutkimuksen tarkoituksiin. Esimerkiksi Paul Kline kirjoittaa, että vaikka klusterianalyysi olisi ilmeisempi tekniikka subjektien ryhmittämiselle, *Q*-analyysin etuna on, että *Q*-faktoreilla voidaan ainakin tietyissä olosuhteissa osoittaa olevan vastaavia *R*-faktoreita datassa. Tämä osoittaa jonkinlaista tuloksien yleistämistä, jota algoritmien ja otannasta riippuvainen klusterianalyysi ei ikinä voi saavuttaa. (Kline 1994, 151, 155.)

¹⁶⁰ Käännös oma. "Objective measurements and observations can, in principle, be made by everyone (or by a piece of apparatus), whereas measurements and observations of a person's subjectivity can be made only by himself." (Stephenson 1972, 17.)

¹⁶¹ Brown 1980.

3.1. *Q*-metodologia

Aluksi on tarpeen erotella käytetyt käsitteet. Kehittäjänsä William Stephensonin mukaan ymmärrettynä *Q*-metodi viittaa analyttiseen menetelmään (faktorianalyysi) ja *Q*-tekniikka datan keräämismenetelmään (*Q*-jakaumat). *Q*-metodologia taas tarkoittaa sitä konseptuaalista ja filosofista viitekehystä, joka perustelee tekniikan ja metodin käytön suhteessa kyseessä olevan ilmiön tutkimukseen.¹⁶² *Q*-metodologiaa politiikan tutkimukseen muokannut Steven Brown kuvailee *Q*:hun liittyviä käsitteitä seuraavanlaisesti, mainiten muun muassa faktorien merkityksen osallistujien ryhmittämisessä:

Q-tekniikka on joukko toimenpiteitä, joiden avulla objekteista muodostuva otos sijoitetaan merkittävään järjestykseen yksittäiseen henkilöön nähden. - - Faktorit merkitsevät henkilöryhmiä, jotka ovat sijoittaneet väitteet pohjimmiltaan samankaltaisesti. Faktoreiden tulkinta tapahtuu yhteisesti jaettujen asenteiden tai näkökulmien kautta. *Q*-metodologia on se teoria- ja periaatepohja, joka ohjaa tekniikan, metodin ja tulkinnan soveltamista.¹⁶³

Faktorianalyysiin perustuva, mutta kuitenkin laadullisen metodologian omaava *Q*-metodi on lupaava, koska se mahdollistaa haastatteluaineiston jäsentämisen kvantitatiivisesti mutta tulkitsemisen kvalitatiivisesti. Godfrey Thomson oli ensimmäinen, joka ehdotti henkilöiden välisten korrelaatioiden laskemista ja tämänlaisen analyysin kutsumista *Q*:ksi, mutta Thomson oli pessimistinen *Q*-tekniikan hyödyntämistä kohtaan toisin kuin samanaikaisesti asiaa tutkinut William Stephenson, joka lähestyi asiaa eri tavoin.¹⁶⁴ Tämä Yhdysvalloissa opettanut fyysikko ja psykologi kehitti sen pelkästä *R*-faktorianalyysin vaihtoehdosta yleiseksi subjektiivisuuden tieteellisen tutkimuksen menetelmäksi.¹⁶⁵ Stephensonin mukaan kaikki lähtee siitä, että sisäinen kokemus ja käyttäytyminen ovat yhtä ja samaa, eikä niitä voi erottaa toisistaan – sekä uneksiminen että sadan jaardin juokseminen ovat molemmat tilannekohtaisia interaktioita.¹⁶⁶ *Q*-metodi onkin erityisen sopiva subjektiivisten kokemusten, näkökulmien ja vakaumusten tutkimukseen. Se helpottaa samankaltaisuuksien identifioimista, laajempien kategorioiden muodostamista tutkittavasta ilmiöstä ja näiden kategorioiden välisten sekä sisäisten merkitysten tutkimusta.¹⁶⁷

Q-metodologian perusoletus on, että määrittelemätön subjekti itse on kaiken merkityksen perusta ja se käsittelee tänä päivänä mielentiloja tai ajattelutapoja, eikä niinkään havaittavissa olevia

¹⁶² Brown 2009.

¹⁶³ Käännös oma. “*Q* technique is a set of procedures whereby a sample of objects is placed in a significant order with respect to a single person. - - Factors indicate clusters of persons who have ranked the statements in essentially the same fashion. Explanation of factors is advanced in terms of commonly shared attitudes or perspectives. *Q* methodology is the body of theory and principles that guides the application of technique, method, and explanation.” (Brown 1980, 6.)

¹⁶⁴ Emt, 9-10.

¹⁶⁵ Stephenson itse kiittää työnsä perusteista Egon Brunswikin metodologisia esseitä, sekä nimiä Feigl, Kaufmann, Wittgenstein, Schlick ja J. R. Kantor.

¹⁶⁶ Stephenson 1953, 4.

¹⁶⁷ Shinebourne 2009, 94.

tekijöitä.¹⁶⁸ Kyse on subjektiivisen kokemuksen tai arkikielellä sanottuna ”minun mielestäni”-ilmiön tutkimisesta, minkä kautta ymmärretään tutkimuksen kohdetta. *Q*-metodologia politiikan tutkimuksessa keskittyy mallintamaan politiikan viestillistä olemusta ja kykyä (*communicability*) ja se ohjaa tutkijan huomion diskursseihin sekä niitä rakentavien yksilöiden tutkimukseen. *Q*-metodologian kautta päästään käsiksi aitoon toimintaan, *operatiiviseen subjektiivisuuteen*, eli diskurssiin osallistuvien ihmisten subjektiivisessa kokemusmaailmassa havaittaviin asioihin.¹⁶⁹ *Q*-metodologia pohjautuukin muun muassa behaviorismiin¹⁷⁰, mutta se eteni siitä sisäisen ja ulkoisen kokemuksen yhdistämiseen.¹⁷¹

Q-metodologia tarjoaa myös mahdollisuuden helppoon tutkimuksen toistoon tilanteen niin vaatiessa. Moniin epäilyihin voidaan vastata tekemällä tutkimus uudelleen, ja tulos ei todennäköisesti merkittävästi muuttuisi – Brown viittaa tutkimuksiin, joiden mukaan voidaan olettaa, että koehenkilön tehdessä *Q*-jaottelu uudestaan parin päivän sisällä korrelaatio edelliseen jaotteluun olisi 80-90 prosentin luokkaa.¹⁷² Erilaisten diskurssien tai tilastollisten tendenssien kartoittamisen ohella *Q*-tekniikka antaa myös mahdollisuuden diskurssien välisten yhtymäkohtien löytämiseen – voidaan etsiä konsensusväitteitä, joille kaikki löydetty diskurssit antavat samanlaisen merkityksen. Diskurssin asemesta voidaan tutkia myös arvoja, asenteita, representaatioita tai muita sosiaalisen todellisuuden ilmentymiä, jolloin faktorianalyysin faktorit voidaan tulkita soveltuvasti esimerkiksi arvo- tai asenneluokkina. Tässä tutkimuksessa etsitään pääsääntöisesti näkökulmia kaupunkitason kansainvälisestä toiminnasta.

On kuitenkin ensiarvoisen tärkeää muistaa, että *Q*-tekniikalla voi löytää vain diskursseja tai asenteita, joihin osallistujien määrittelemä *Q*-jaotteluaineisto antaa mahdollisuuden.¹⁷³ Siksi teoreettisen mallin mukaisen väiteotoksen määrittäminen huolellisesti on olennaista. Teoria liittyikin *Q*-metodologiaan kolmessa vaiheessa, sillä ensin se määrittää, mitkä väitteet keskustelun väitevaruudesta poimitaan, sen jälkeen mitkä näistä muodostavat *Q*-väiteotoksen ja viimeiseksi teoria ohjaa faktorianalyysissä kertoen, mitä etsiä.¹⁷⁴ Teoriaan liittyvät metodologiakäsymykset ovat suurimpia *Q*: ja *R*:n eroavaisuuksista.

Mitä siis on *R*? *R*-tekniikka on yleisin tilastollinen menetelmä, jossa *R* viittaa Pearsonin korrelaatioon *r*, eli piirteiden välisten suhteiden tutkimukseen. *R*-tekniikalla tarkoitetaan

¹⁶⁸ Brown 1986, 73.

¹⁶⁹ Brown 1986, 58; Aalto 2003a, 132–134. Operatiivinen subjektiivius -käsitteen avausta: subjekti (toisin kuin asteikkovastaus) ei ole oikeassa tai väärässä; subjekti (toisin kuin asteikko) ei ole riippuvainen valmiista malleista (mitään ei ole oletettu etukäteen, toiminta vain on); toiminta havaintaan ensin ja sen jälkeen siihen liitetään käsite (ei toisinpäin). (Brown 1980, 4-5).

¹⁷⁰ Behaviorismi on psykologian suuntaus, jonka mukaan tutkimuksessa tarvitaan behavioristisia eli käytöksellisiä todisteita – kahdenlaisen mielentilan eroa ei ole mahdollista tietää ellei näihin ole liitettävissä käyttäytymisessä näkyvissä olevaa eroavaisuutta. (Graham 2007.)

¹⁷¹ Stephenson 1953, 29.

¹⁷² Brown 1980, 211. Viittaa: Frank 1956; Hilden 1958; Steller & Meurer 1974.

¹⁷³ Aalto 2003a, 146–149.

¹⁷⁴ Stephenson 1953, 21.

useimmiten testien ja yksilöeroavaisuuksien akontekstuaalista korrelaatioanalyysia, eli analyysi alkaa testien kautta löydettyjen yksilöeroavaisuuksien jäsentelystä, joka ei kiinnitä huomiota olosuhteisiin.¹⁷⁵ Brownin esimerkki ihmiskehon osien pituuksien faktorimatriisista osoittaa, miten *R*-analyysi hajottaa tutkittavan ilmiön osiin (käden, käsivarret ja olkapäät yhdellä faktorilla, reidet ja lantio toisella, jne.). Tutkijalle jää tehtäväksi kursia ilmiö uudestaan kokoon – sen selittäminen – joten tutkijan subjektiivisuus on tiiviisti mukana *R*-metodologian syntetisöimisessä (yhdistämisessä). *Q*-analyysi sen sijaan muodostaa esimerkissä vain yhden faktorin, joka tässä tapauksessa on lajityyppi, sillä ihmiskehot ovat mittasuhteiltaan samankaltaisia. *Q*-faktorianalyysi on täten holistisempi ja heijastaa funktionaalista samankaltaisuutta – yksi kokonaisuus suhteessa toiseen. Tutkijalle ei siis jää tehtäväksi sen selvittäminen, mikä kuuluu yhteen minkä kanssa.¹⁷⁶

R ja *Q* eroavat myös siten, että edellisessä johtopäätökset tehdään tyyppillisesti faktorilatauksien perusteella, kun taas jälkimmäisessä faktorimatriisia ei usein edes raportoida, vaan tulokset perustellaan faktoripisteiden välisillä suhteilla.¹⁷⁷ *R*-analyysissa oletuksena on objektiivisesti mitattavat erot yksilöiden välillä – *a*:lla on esimerkiksi enemmän piirrettä *A* kuin *b*:llä. *Q*-analyysissä kyse on yksilön subjektiivisuudesta – *A* merkitsee *a*:lle enemmän kuin *B*.¹⁷⁸ Erona on myös se, että *R* on Stephensonin mukaan riippumattomien muuttujien¹⁷⁹ analyysia ja *Q* riippuvien muuttujien¹⁸⁰ analyysia, sillä faktorianalyysiin liittyvän rotaation avulla voidaan jälkimmäisessä keskittyä tiettyihin *Q*-jaotteluihin enemmän kuin toisiin.¹⁸¹ *Q*-tekniikalla voi tutkia esimerkiksi yksilön asenteita, hänen ajatuksellista käyttäytymistään, hänen persoonaansa tai sosiaalista vuorovaikutustaan – kaikkea sitä, mikä on objektiivista toisille tai subjektiivista hänelle

¹⁷⁵ Ks. esim. Brown 1980, 9.

¹⁷⁶ Emt, 13-14. *R*-metodissa huomio keskittyy piirteiden välisiin suhteisiin, jolloin faktoripisteet (*scores*) ovat yksilöerojen ilmentymiä eri piirteille henkilöotannassa. Piirteiden pisteet muodostavat tilastollisen jakauman käyttäen joka piirteen omaa mittayksikköä. Jos esimerkiksi piirre *A* on paino, pisteet ilmaisevat kilogrammoja. Joka sarake keskittyy siis tietyn mittayksikön keskiarvon ympärille. Koska Pearsonin korrelaatiokerroin vaikuttaa joka sarakkeen normalisointiin, minkä tahansa kahden piirteen korrelaatio voidaan määrittää kaavan $r_{A,B} = (\sum Z_A Z_B) / n$ mukaisesti (*n* on henkilöiden määrä otannassa). Korrelaatio muodostaa *N* x *N* matriisin; faktorianalyysi muodostaa *m* faktorია, ja *m* x *N* matriisin, osoittaen miten *N* piirteet ryhmittyvät (latautuvat) *m* taustalla olevilla ulottuvuuksilla. (Emt, 12.)

¹⁷⁷ Emt, 51: alaviite 16.

¹⁷⁸ Emt, 19. On huomionarvoista, miten *R*-analyysissa kaksi ihmistä voi itse asiassa tarkoittaa eri asioita vastatessaan kyselykaavakkeeseen samalla tavalla tai miten he vastatessaan eri tavalla voivat tarkoittaa samaa. Jos *a* vastaa ”on vahvasti samaa mieltä” ja *b* ”on lievästi samaa mieltä”, tarkoittaako se välttämättä sitä, että *a* on vahvempi mielipiteessään? Vastajat voivat käsittää sanat ”vahvasti” ja ”lievästi” eri tavoin, jolloin todellisuudessa *b* > *a*. Mutta jos *Q*-analyysissa *a* vastaa, että hän pitää enemmän ”pyörällä ajosta (*A*)” kuin ”pesäpallosta (*B*)”, voimme olla suhteellisen varmoja, että *A* > *B*. (Emt, 19: alaviite 4)

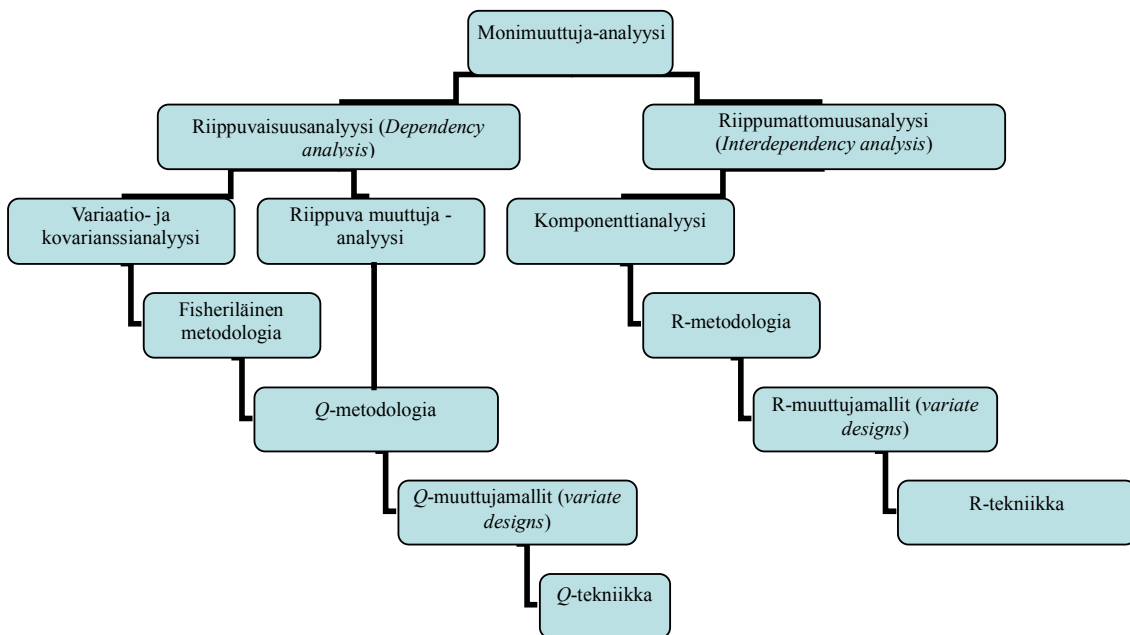
¹⁷⁹ Ei ennalta tehtyä eroa muuttujien välillä, vaan jokaista pidetään yhtä tärkeänä. (Emt, 55–56.)

¹⁸⁰ Tutkitaan riippumattomien muuttujien vaikutusta riippuviin, kuten mm. regressioanalyysissa. (Ibid.)

¹⁸¹ Brown 1980, 56.

itselleen.¹⁸²

Alla oleva kuvio kuvaa *Q*- ja *R*-metodologian suhdetta toisiinsa. *Q*-metodologia ja *Q*-tekniikka ovat erotettavissa, sillä jälkimmäinen on vain yksi monista edellisen alla mahdollistuvista toimintatavoista.¹⁸³

Kaavio 4. Monimuuttuja-analyysi (Stephenson 1953, 32).

Q-tekniikkaa voi kuitenkin käyttää ilman *Q*-metodologiaa (tutkija hyödyntää *Q*-otoksia käyttämättä faktorianalyysia), mutta silloin kyse ei ole Stephensonin kehittämästä menetelmästä.¹⁸⁴ *Q*-metodologiassa on Stephensonin mukaan kyse konstruoidusta väiteotoksesta, jota käytetään yhden ihmisen tilastolliseen kuvaamiseen: keskeistä on näiden väitteiden esiin tuoma yksilöiden välinen ”merkittävyys”. Tulee kuitenkin muistaa, että Stephensonin mielessä oli ennen kaikkea psykologiaan soveltuva metodi, jolloin juuri yhteen yksilöön keskittyminen on hyödyllistä. Tässä tutkimuksessa käytän uudempaa *Q*-metodologian sovellusta hyödyntäen ihmisjoukkoa, jolloin

¹⁸² Brown (1997) toteaa *Q*:n historiasta ja nykyhetkestä mielenkiintoisesti näin: ”The conclusion is reached that adherence to an outdated Newtonianism plus concern for psychometric assessment led British psychology to embrace *R* methodology and to miss *Q*'s parallels with quantum theory and its implications for a science of subjectivity, and that postmodern developments have enabled social scientists, including a new generation of British psychologists, to reestablish contact with *Q* methodology and to take advantage of the leverage which it provides in understanding human behavior.”

¹⁸³ Stephenson 1953, 5, 14 (viite 3), 17, 28.

¹⁸⁴ Ks. esimerkiksi Block 1961.

valittujen väitteiden ryhmittely paljastaa tämän ihmisjoukon käsityksistä tiettyjä diskursseja tai asenteita, eli tendenssejä. Tämänkaltaisessa *Q*-tekniikassa on siis kyse asenteiden välisistä suhteista. Tutkijan pitäisi pystyä saamaan hyvä käsitys tietyssä tutkitussa ryhmässä esiintyvistä asenteista tai näkökannoista sekä niihin liittyvistä subjektiivisista havainnoista ja kokemuksista – tässä tutkimuksessa liittyen Turun kansainväliseen toimintaan ja toimijuuteen. *Q*-tekniikkaa ei kuitenkaan voi käyttää kertomaan, miten suuri osa laajemmasta ihmisjoukosta kannattaa mitäkin diskurssia.¹⁸⁵ Kuten Stephenson sanoi: sen toteaminen, että yksi ihminen on sinisilmäinen kertoo vain sen, että sinisilmäisiä ihmisiä on olemassa – ei kuinka paljon.¹⁸⁶

Huomioitavaa on, että faktorianalyysin kautta muodostetut faktorit ovat henkilöiden asenteiden keskiarvoja ja siten ne mahdollistavat asenteiden vertailun huomioimatta henkilöiden lukumäärää – lukumäärän ei siis *Q*-tekniikassa ole tarpeen olla suuri. Henkilöiden valinta voi tapahtua sattumanvaraisesti helpoimman saatavuuden kautta, mutta useimmiten pyrkimyksenä on saada otos teoreettisesti kiinnostavia henkilöitä, jolloin tutkimukseen liittyvää teoriaa tai muuta tietoa voidaan käyttää hyödyksi data-analyysin ja faktoreiden tulkinnan aikana.¹⁸⁷ Tähän tutkimukseen on valittu 21 Turun kansainvälisten suhteiden kanssa tekemisissä ollutta henkilöä. *Q*-metodologiaan joskus liitetyt yleistämisen ongelmat eivät ole olennaisia tässä tutkimuksessa, sillä tarkoituksena on selvittää juuri Turun kansainvälisiä toimintoja ja tähän käy Turun henkilöstön näkökantojen selvittäminen. Faktorianalyysia myös kritisoidaan joskus siitä, että sen tulokseksi saadaan vain mitä on laitettu ensin sisään. Vaikka tämä pitää joskus paikkansa, faktorianalyysin etu tilastollisena menetelmänä on kuitenkin juuri, miten se voi paljastaa aiemmin tuntemattomia rakenteita.¹⁸⁸

Parin viime vuoden aikana *Q*-metodologiaa on hyödynnetty mitä monipuolisimmissa tutkimuksissa. Lyhyt haku tieteellisissä tietokannoissa kertoo, että vuonna 2009 *Q*-tekniikkaa on sovellettu psykoositutkimuksessa¹⁸⁹, kansainvälisen ympäristöregiimin ymmärtämisessä¹⁹⁰ sekä maanviljelystyylien luokittelussa¹⁹¹, ja vuonna 2008 tutkimuksia tehtiin muun muassa bioinformatiikan¹⁹², hallinnollisen etiikan¹⁹³, AIDSin vastaisen toiminnan¹⁹⁴, tulen hallinnan¹⁹⁵ sekä heikkokuntoisten vanhusten hoitopreferenssien saralla¹⁹⁶. *Q*-metodi on siis levinnyt hyvin laajalle alkuperäisistä psykologisista juuristaan. Tutkimusfilosofisen kielellisen ja tulkinnallisen käänteen

¹⁸⁵ Aalto 2003a, 148.

¹⁸⁶ Stephenson 1953, 5–6.

¹⁸⁷ McKeown & Thomas 1988, 37–39; Brown 1986.

¹⁸⁸ Esim. Kline 1994, 11–12; Brown 1980, 31.

¹⁸⁹ Dudley et al. 2009.

¹⁹⁰ Frantzi et al. 2009.

¹⁹¹ Fairweather & Klonsky 2009.

¹⁹² Ramlo et al. 2008.

¹⁹³ de Graaf & van Exel 2008.

¹⁹⁴ Goto et al. 2008.

¹⁹⁵ Ockwell 2008.

¹⁹⁶ Schamp et al. 2008.

jälkeen *Q*-metodia on käytetty muun muassa tutkimuksessa subjektiivisuudesta sosiaalisten rakenteiden ilmentymänä ja merkityksellistäjänä. *Q*-tekniikassa on kyse kannanmäärittelystä suhteessa muihin väitteisiin, eli niiden kontekstissa. Tutkija ei ole määräämässä haastattelun kulkua, vaan tutkittavat itse määrittävät ”kertomuksensa muodon”.¹⁹⁷

Lopuksi on hyvä mainita, että haastattelujen tekemisessä on aina tärkeää riittävän taustatutkimuksen tekeminen, sillä haastattelijan ei tulisi kysyä haastateltavalta asioista, jotka selviävät myös muista lähteistä, vaan hyödyntää valikoimiensa henkilöiden asiantuntemusta alastaan. Tässä tutkimuksessa taustatutkimus tarkoittaa lähinnä väitteiden huolellista kokoamista. Haastatteluilla myös pyritään löytämään vastausta tutkimusongelmaan sisältä käsin, jolloin tutkimuksen validiteetti kasvaa.¹⁹⁸ *Q*-metodi vastaa tähän tarpeeseen, sillä haastatelluilta kysytään heidän subjektiivista kokemustaan – sitä ei voi muualta saada. Brown onkin sanonut, että *Q*:ssa ovat kyseessä ainoastaan subjektiiviset mielipiteet, ja vaikka niitä tyypillisesti ei pystytä todentamaan, niillä voidaan näyttää olevan rakenne ja muoto: *Q*-tekniikan tehtävänä on tehdä tämä muoto näkyväksi havainnoimiselle ja tutkimukselle.¹⁹⁹

3.2. *Q*-menetelmän vaiheet

Q-metodologiaa hyödyntävissä tutkimuksissa on yleensä viisi työvaihetta, joista neljä on laadullista. Ainoastaan aineiston analyysin ja tulosten tulkinnan yhteydessä käytetään kvantitatiivista tekniikkaa, eli faktorianalyysia, mutta silloinkin laadullisena ja tulkitsevana.²⁰⁰ *Q*-menetelmä oli olemassa jo ennen *Q*-metodologiaa, mutta sen ongelmana oli muun muassa mitattavien yksiköiden rinnastettavuus. Korrelaatio- ja faktorianalyysin oletuksena on tietynlainen lineaarisuus, joka puuttuu mitattavien yksiköiden erotessa toisistaan: Brown esimerkiksi kysyy, miten 12 voi olla suurempi kuin 10, jos edellinen viittaa tuumiin ja jälkimmäinen paunoihin. Stephenson siis muodosti *Q*-metodologian luomalla yhtenäisen mittayksikön – ”merkitys itselle”.²⁰¹

Q-menetelmässä termi ”populaatio” viittaa tutkimuskohteena olevaa ilmiötä mallintavaan aineistoon. Useimmiten tämä koostuu mielipideväitteistä, mutta myös muita tapoja on käytetty: esimerkiksi väritauluja²⁰², lehtikuvia²⁰³, poliittisia julisteita²⁰⁴, maisemia²⁰⁵, poliittisia sarjakuvia²⁰⁶ ja valokuvia²⁰⁷. Termi ”otos” viittaa populaation osajoukkoon.²⁰⁸ Tässä työssä tarkastellaan sitä

¹⁹⁷ Aalto 2003b, 118, 121–122.

¹⁹⁸ Mykkänen 2001, 111, 122–123.

¹⁹⁹ Brown 1986, 58.

²⁰⁰ Aalto 2003a, 134.

²⁰¹ McKeown & Thomas 1988, 48; Brown 1980, 15.

²⁰² Stephenson 1935.

²⁰³ MacLean & Kao 1964.

²⁰⁴ Wallenstein 1976.

²⁰⁵ Gauger & Wyckoff 1973.

²⁰⁶ Kinsey & Taylor 1982.

²⁰⁷ Goldman 1984.

sanallista kommunikatiivisuutta, joka koskee Turun kansainvälistä toimijuutta varsinkin Eurocities- ja UBC-kaupunkiverkostojen osana, ja tutkimuksen aineistosta haetaan subjektiivista ainesta sisältäviä väitteitä. Tällaiset väitteet ilmaisevat mielipiteitä, asenteita tai arvoja. Ensimmäiseksi tutkijan tulee perehtyä tutkimuskohteen poliittiseen kulttuuriin ja aiempaan tutkimukseen, minkä perusteella tutkimusta koskevat myöhemmät ratkaisut tehdään. Seuraavaksi mallinnetaan keskusteluavaruutta (*concourse*) keräämällä väitteitä.²⁰⁹ Keskusteluavaruuteen siis tutustutaan, poimien kysymyksenasettelun kannalta olennaisia väittämiä kunnes saturaatiopiste on saavutettu – uusien materiaalien lukemisesta huolimatta uusia ajatuksia tai näkökantoja ei enää löydy. Silloin väitteitä on yleensä 200-300.²¹⁰ Tässä tutkimuksessa lopulliset väitteet – *Q*-otos – poimittiin 235 väitteen joukosta.

Väitteet on harkinnanvaraisesti kerätty, mutta tarkoituksena ei ole kerätä minkään tietyn merkityksen omaavia väitteitä, vaan koota keskusteluavaruutta edustava otos. Tämän voi tehdä puhtaasti empiirisen kiinnostavuuden perusteella, jolloin vaarana kuitenkin on kerätä huomaamatta vain samantyyppisiä väitteitä.²¹¹ Olen siis valinnut toisen vaihtoehdon, eli teoreettisen mallin mukaisesti kerätyn strukturoidun otoksen, jolloin otos muodostetaan systemaattisesti keskusteluavaruutta mahdollisimman tasapuolisesti kuvaavaksi. Näin myös mahdollistuu teorian testaaminen, sillä otokseen sisällytetään teorian pohjalta muodostettuja oletuksia. Tyypillinen tapa muodostaa strukturoitu otos on käyttää fisheriläisen faktorikokeen muotoiluperiaatteita, jolloin väitteet asetetaan (kokeellisiin) olosuhteisiin, jotka tutkija valitsee ja määrittelee kuvaamaan tutkittavaa ilmiötä.²¹² Tutkija ei kuitenkaan määritä sitä, mitkä väitteistä osoittautuvat merkitseviksi: haastateltava päättää itse, mikä hänen mielestään tutkittavassa ilmiössä on tärkeää. Väitteiden validiteetti siinä mielessä, että ”niiden tulisi mitata sitä, mitä niiden on tarkoitus mitata” ei ole olennaista, koska tutkija ei oletta, että kaikki ymmärtäisivät ne samalla tavalla.²¹³

Tähän tutkimukseen olen teorian pohjalta muodostanut alla olevan taulukon ja kerännyt väitteet sen mukaisesti ristiintaulukoimalla kahdella ulottuvuudella. Tämän jälkeen olen valinnut neljä väittämää joka solusta, jolloin väiteotoksen suuruudeksi tuli 48. Otin lisäksi mukaan kaksi tärkeältä vaikuttavaa lisäväitettä solusta Da, joten *Q*-otos tässä abduktiivisessa tutkimuksessa on 50. Tutkimuksen ensimmäinen väiteulottuvuus on keskustelun taso (transnationaali maailma, Eurooppa/EU, Suomi ja Turku) ja toinen erittelevyys²¹⁴ (ennakkoasenne, toive tai menettelytapa).

²⁰⁸ Brown 1980, 173-174; McKeown & Thomas 1988, 27-28.

²⁰⁹ Esim. Aalto 2003a, 134; Aalto 2003b, 119.

²¹⁰ Aalto 2003b, 119.

²¹¹ Ks. Aalto 2003b, 119–120.

²¹² Fisher 1960; Brown 1980, 28-31; McKeown & Thomas 1988, 28–29; Cordingley et al, 1997.

²¹³ Cordingley et al, 1997.

²¹⁴ Alkuperäinen termi on *elaborateness*, joka tulee George Carlslake Thompsonin mallista (Brown 1986, 62 viittaa: Stephenson, William (1964), “Application of the Thompson schema to the current controversy over Cuba”, *Psychological Record* 14: 275-290.)

Näin saadaan kartoitettua sekä eri tasoihin että erilaisiin ajatusmalleihin liittyviä väitteitä. Ennakkoasenne tarkoittaa tietynlaisesta lähtökohdasta seuraavaa ymmärrystä ja hyväksyntää, toive viittaa toivomukseen lopputuloksesta ja menettelytapa on suositeltava toiminnan malli, joka samalla edellyttää tiettyä ennakkoasennetta ja toivetta.²¹⁵

Väitteen tyyppi	a. Ennakkoasenne (bias)	b. Toive (notion)	c. Menettelytapa (policy)
A. Transnationaali maailma	Aa	Ab	Ac
B. Eurooppa/EU	Ba	Bb	Bc
C. Suomi	Ca	Cb	Cc
D. Turku	Da	Db	Dc

Taulukko 1. Q-otoksen teoreettinen malli.

Tämän teoreettisen mallin kautta on mahdollista löytää vastauksia tämän tutkimuksen kysymyksiin, kuten mitä Turun kansainvälinen toimijuus sisältää, mihin sillä pyritään, mihin sillä pitäisi pyrkiä ja miten, tai mihin suuntaan vuorovaikutussuhteet kulkevat. Lopullisia väitteitä on osittain muokattu paremmin yksilöille sopiviksi, kuten ”Minun mielestäni...”-muotoon.

A-kategoriaan kuuluvat siis esimerkiksi väitteet 1, 19 ja 36:

1. Kaupungit toimivat jokaisella kansainvälisten suhteiden tasolla; joko paljon tai marginaalisesti, joko virallisesti tai epävirallisesti. Näin tehdessään kaupungit muuttavat diplomaattisia prosesseja. (Aa)

19. Haluaisin, että kaupunkeja ei väheksyittäisi, sillä kaupunkien rauhaa edistävät keskinäissuhteet merkitsevät huomattavaa määrää itsenäisiä transnationaaleja kontakteja, jotka tuovat mukanaan pluraalisuutta ja monia ääniä myös valtioiden välisiin suhteisiin. (Ab)

36. Pitäisi perustaa pysyvä koordinaatioelin toteuttamaan tehokasta urbaania kehitystyötä: jäseniä olisi kaikista EU:n jäsenvaltioista, EU:n instituutioista ja kaupunkiorganisaatioista, ja se kokoontuisi säännöllisesti. (Ac)

B-kategoriaan väitteet 8, 24 ja 40:

8. Eurocities-kokoukset ovat hyvä paikka eri kaupunkien edustajien tapaamiseen ja uusiin kontakteihin sekä benchmarkingiin, joka on tärkeää Turun kansainvälistymiselle. Niissä saa myös ajankohtaista tietoa kaupunkipoliittisista toimenpiteistä ja asioista EU:ssa. (Ba)

²¹⁵ Brown 1986, 62.

24. Paikallishallitusten tulisi osallistua EU:n politiikan tekemiseen, koska siten ne pystyvät myös informoimaan suurempaa yleisöä siitä, mitä EU:ssa tapahtuu. (Bb)

40. Kaupunkien kansainvälisen markkinoinnin tulee käsitellä niiden EU:in liittyviä toimia. (Bc)

C-kategoriaan väitteet 9, 27 ja 44:

9. EU on jäsenvaltioilleen sisämarkkina-alue, joka tulee ottaa osana kansallista hyvinvointia. Rajat ylittävä yhteistyö ja vaikuttaminen on välttämätöntä. (Ca)

27. Valtio voi yksin huolehtia universaaleista palveluista, jotka ovat kaikille kansalaisille samanlaisia – kunnilla puolestaan pitäisi olla vapaus käyttää oma verokertymänsä omaehtoisten kehitysedellytysten rakentamiseen. (Cb)

44. Tulee pyrkiä kaupunkien väliseen verkostoitumiseen, koska tämä vähentää valtion ja sen alaisten yksiköiden ristiriitoja, sillä eri intressiryhmät voivat ajaa tavoitteitaan näiden organisaatioiden kautta. (Cc)

ja D-kategoriaan väitteet 13, 34 ja 48:

13. Yhteistyö- ja asiantuntemusverkostoja arvostetaan, Eurooppa-politiikka ei niinkään herätä Turussa innostusta. (Da)

34. Turun kansainvälistymisen päätavoitteena ei tulisi olla EU-rahoituksen tavoittelemisen, vaan kokonaisvaltaisempi kaupungin kehittäminen, jossa EU-rahoitus voi toimia yhteistyön edesauttajana. (Db)

48. Kansainvälistyminen on usein korvien välissä, joten kansainvälistymisen viestin välittäminen ja sen toteuttaminen läpäisyperiaatteella kaikissa kunnan toiminnoissa on pitkällä aikavälillä tuloksellisempaa ja konkreettisempia toimenpiteitä helpottavaa, kuin liika keskittäminen. (Dc)

Väiteotos on siis eräänlainen raaka-aineisto, jonka haastateltava henkilö jaottelee tutkimuksessa käytettävälle pakotetulle jakaumalle oman subjektiivisen suhteutumisensa mukaisesti, jolloin päästään tarkastelemaan sen mielekkyyttä yksilön tasolla. 50 väitteen suuruiselle otokselle sopiva jakauma on -5:stä +5:een. Jakauman muoto on sekä metodologisesti että tilastollisesti merkityksetön.²¹⁶ (Ks. jakauman muotoon liittyen myös luku 5.)

Q-jaottelun aikana haastateltava saa vapaasti verrata kortteihin painettuja väitteitä toisiinsa tai vaihdella niiden paikkaa, kunnes on tyytyväinen lopputulokseen. Tämä on osoitus *Q*-tekniikan dynaamisesta interaktiivisuudesta verrattuna *R*-tekniikkaan. Jos haastateltava esimerkiksi vastaa kyselykaaviossa 20 adjektiiviparikysymykseen, tutkija saa 20 erillistä informaatiopalaa, jotka eivät ole tekemisissä keskenään. Koehenkilö ei luultavasti myöskään viimeiseen kysymykseen

²¹⁶ McKeown & Thomas 1988, 34, viittaavat aiempiin tutkimuksiin. Sonya Carr tosin toteaa, että vaikka *Q*-jakaumaa käytetään yleisesti keräämään dataa *Q*-tekniiseen faktorianalyysiin, niin koska se on pakotettu, tärkeää informaatiota yksilöiden välisien erojen tasoista (varianssista) saattaa kadota. Hän mainitsee vaihtoehtoisina datankeräysmenetelminä esimerkiksi *mediated-ranking strategy*n ja *unmarked graphic scale strategy*n, jotka mahdollistavat yksilöiden tarkemman ryhmittymisen. (Carr 1992.)

vastatessaan muista, mitä vastasi ensimmäiseen. Sen sijaan 40 adjektiivin *Q*-otannassa vastaaja tekee $\frac{1}{2}(N)(N-1)=780$ vertailua, joten tutkijalle tarjoutuu paljon rikkaampi käyttäytymisotanta ja paljon laajempi konteksti, josta tehdä johtopäätöksiä.²¹⁷ Brownin esimerkin mukaisesti 33 väitettä on mahdollista sijoittaa todella monin eri tavoin – 11000 kertaa useammalla tavalla kuin maailmassa on ihmisiä. Näin ollen huoli pakotetun jakauman rajoittavuudesta on tarpeeton.²¹⁸

Olennaista on huomata, että *Q*-jakauman tekemisessä on kyse väitteiden sijoittamisesta ”enemmän tai vähemmän” mukaisesti, ei niinkään ”joko/tai”, sillä väitteet sijoitetaan jakaumaan suhteessa toisiinsa. Jakauman keskellä oleva nolla ei myöskään ole keskiarvo, vaan niin sanottu merkityksen neutraali alue ja ilman psykologista merkitsevyyttä.²¹⁹ Lopuksi *Q*-jaottelu kirjataan tulosliuskalle (ks. liite 2). Jos väitteissä on havaittavissa jonkinasteista sisällöllistä arbitrarisuutta, tämä ei ole olennaista, sillä tärkeintä *Q*-tekniikassa on haastatteluaineisto – onhan *Q*:ssa kyse operoivasta subjektiivisuudesta. Tutkija ei ole mitenkään ohjaamassa tutkittavien kertomusta, vaan he itse määrittävät kertomuksensa muodon. Näin syvähaastattelun kriitikoiden pelkäämä tutkijan manipulointimahdollisuus pienenee. *Q*-jaottelun jälkeen on kuitenkin suositeltavaa suorittaa jaottelua täydentävä haastattelu, joka auttaa tutkijaa ymmärtämään heijastettuja käsityksiä.²²⁰ Itse pyysin *Q*-jaottelun jälkeen haastateltuja kommentoimaan varsinkin kärkivalintojaan.

Q-tekniikan data-analyysivaiheessa jaotteluaineistosta etsitään niin sanottuja perheyhtäläisyyksiä. Tavoitteena on selvittää, ketkä ovat lajitelleet väitteet samankaltaisesti ja ketkä eri tavoin. Faktorianalyysin tarkoituksena on siis selvittää, millaisia asenneulottuvuuksia, representaatioita tai diskursseja osallistujat heijastelevat *Q*-jaotteluissaan, eli tarkoituksena on kuvata erilaisia keskustelun teemoja. Analyysi muodostuu korrelaatio-, faktorianalyysi- sekä faktoripisteiden laskuvaiheesta, ja analyysin tulkinta lähtee samalle faktorille sijoittuneiden henkilöiden eri väitteille antamien pisteytysten painotetusta keskiarvosta. Näistä pisteytyksistä muodostuu faktoripisteiden matriisi, eli idealisoitu *Q*-jaottelu. Tulkintaprosessissa kiinnitetään huomiota lähinnä korkeasti pisteytettyihin väitteisiin (kuten -5, -4, -3, +3, +4, +5) ja käytetään apuna mahdollisuuksien mukaan *Q*-koetilanteen jälkeistä haastattelua, teoriaa ja muuta aineistoa. Nollan ympäristöön sijoittuvat väitteet katsotaan oletetulle faktorille merkityksettömäksi tai liian monimerkitykselliseksi, sillä vastaaja ei ole varmuudella voinut muodostaa niistä mielipidettä.²²¹

²¹⁷ Brown 1980, 51.

²¹⁸ Brown 1980; Cordingley et al, 1997.

²¹⁹ McKeown & Thomas 1988, 35. ”Laajentuvan nollan” ajatuksellinen merkitys *Q*-tekniikassa on, että kaikki merkitys laajentuu keskeltä käsin, kaiken informaation ollessa jakauman vaihtelevuudessa. Keskiarvot ovat täten enemmän verrattavissa keskenään henkilöiden välillä *Q*:ssa kuin piirteiden välillä *R*:ssä. (Stephenson 1953, 195-196; Brown 1980, 22: alaviite 6)

²²⁰ Aalto 2003a, 138; Aalto 2003b, 121–122.

²²¹ Aalto 2003b, 122–123.

Mitä sitten tarkkaan ottaen on faktorianalyysi? Faktorianalyysi²²² koostuu tilastollisista keinoista yksinkertaistaa monimutkaista dataa, ja se perustuu korrelaation hyödyntämiseen.²²³ Faktorianalyysin tarkoituksena on tuottaa tietty määrä faktoreita. Faktori on muuttujajoukon välisten suhteiden tiivistys, jota määrittävät sen faktorilataukset. Faktorilataukset taas ovat kertoimia - muuttujan korrelaatioita faktorin kanssa. Tutkimuksen tuloksiin päästään tulkitsamalla faktoreita, mutta kaikki latauksiin perustuvat tulokset tulisi selittää ulkoisten kriteereiden avulla.²²⁴ Faktorianalyysin data-analyysivaiheen aikana Q ja R eroavat vähiten toisistaan – erona on rotaatiovaihe ja se, miten analyysin tuloksia tulkitaan. Stephensonin suosima faktorianalyysimenetelmä on sentroidimenetelmä (*centroid method*) – verrattuna pääkomponenttianalyysiin (*principal components method*) – koska se on joustavampi ja mahdollistaa näin teoriaan pohjautuvan käytön.²²⁵

Data-analyysivaiheessa siis N Q -jaottelut, eli haastatellut henkilöt, korreloidaan keskenään ja tutkija muodostaa $N \times N$ korrelaatiomatriisin pohjalta faktorianalyysin. Muodostetut faktorit esittävät eri näkökulmia tutkittavaan aiheeseen, ja jokaisen vastaava assosiaatio kyseessä olevan näkökulman kanssa nähdään vastaajan latauksesta kyseessä olevalla faktorilla.²²⁶ Ennen tulosten tulkintaa suoritetaan faktoreiden rotaatio. Faktorianalyytikot käyttävät melkein universaalisesti objektiivisiä rotaatiomenetelmiä, kuten varimaxia tai quartimaxia, mutta Q -metodologiassa on usein hyödyllistä käyttää rotaatiota harkinnanvaraisesti pitäen mielessä matemaattisten asemesta teoreettiset kriteerit. Sentroidimenetelmä mahdollistaa tämän, sillä sen kautta ei ole mahdollista löytää loputtomasta määrästä ratkaisuja yhtä oikeaa tulosta. Tutkija pystyy siis etenemään kiinnostuksensa mukaisesti ja teoriapohjansa ohjaamana.²²⁷ Toisaalta myös pääkomponenttianalyysin jälkeen on mahdollista suorittaa harkinnanvarainen eli manuaalinen rotaatio, ja tässä tutkimuksessa tein juuri näin.²²⁸

Viimeiseksi lasketaan faktoripisteet, jolloin jokainen väite Q -otoksessa ”pisteytetään” jokaisella faktorilla. Faktoripisteet ovat painotettuja z -pisteitä (standardipistemääriä) joka väitteelle Q -otoksessa. Pisteytys helpottaa faktoreiden merkityksen ymmärtämistä ja tulkintaa kahdella tavalla

²²² Paul Kline (1994, 77–78) luettelee erilaisia faktorianalyysitapoja: R -analyysissä muuttujien väliset korrelaatiot jaetaan tekijöihin (faktoroidaan) ja muodostuneet faktorit merkitsevät yksilöiden välisiä eroja; P -analyysissä yhden yksilön piirteet korreloidaan ja muodostetaan faktoreiksi; Q -analyysissä ihmisten väliset korrelaatiot muodostetaan faktoreiksi; O -analyysissä samojen henkilöiden pisteet eri tilanteissa faktoroidaan; S -analyysissä tutkitaan kahden henkilön vastauksia useassa tilanteessa; ja T -analyysissä testien luotettavuus muodostetaan faktoreiksi (*test-retest reliabilities*).

²²³ Korrelaatio on numeerinen mittausta kahden tulosjoukon välisestä yhdenmukaisuudesta. Se on jokin arvo $+1:n$ ja $-1:n$ välillä: $+1$ tarkoittaa täyttä yhdenmukaisuutta, 0 suhteen puuttumista ja -1 täyttä erilaisuutta – esimerkiksi korrelaatio $0,8$ tarkoittaa 64 prosentin yhdenmukaisuutta ja korrelaatio $0,2$ vain neljän prosentin. (Emt, 3–4.)

²²⁴ Kline 1994, 5–6.

²²⁵ Brown 1980; McKeown & Thomas 1988, 49.

²²⁶ McKeown & Thomas 1988, 13, 18.

²²⁷ Brown 1980, 31–33.

²²⁸ Sentroidimenetelmän avulla saatuja faktoreita määrittävät pääpiirteittäin samat osallistajat, mutta faktorit selittivät vähemmän variaatiosta.

– muodostamalla faktoritaulukon (yhdistetyn alkuperäisiä arvoja vastaavan idealisoidun *Q*-jaottelun joka faktorille) sekä selvittämällä tunnusomaiset väitteet, jotka erottuvat jokaisesta faktoriparista. Lopuksi muodostetaan faktoreiden tulkinta huomioiden konsensukseen perustuvat tai poikkeavat subjektiivisuudet sekä niiden merkitys olemassa oleville tai muodostuville teorioille sekä oletuksille.²²⁹

Q-metodi paljastaa suoraan asenteiden väliset suhteet, eli miten yksi näkökanta on verrattavissa toiseen ja miten ne vertautuvat kolmanteen. Olennaista on myös, että perinteiset haastattelu- ja mielipidetutkimukset paljastavat toki kokonaisuudesta erottuvat poikkeukset ja kohoumat, mutta *Q*-metodi täydentää tätä antamalla vihjeitä siitä, miten nämä kohoumat ovat ymmärrettävissä ja mikä on niiden takana oleva älyllinen ajatuksenjuoksu.²³⁰

3.3. Aineiston esittely

Q-menetelmässä käytettävät väitteet voivat olla kahdenlaisia: naturalistisiksi kutsutaan väitteitä, jotka on muodostettu haastateltavien suullisista tai kirjoitetuista materiaaleista ja valmiit (*ready-made*) väitteet on koottu muista kuin haastateltavien omista tuotoksista. Väitteet voivat olla myös koottuja molemmin keinoin, jolloin kyse on hybridiotannasta. Kumpikaan keino koota väitteitä ei ole toista parempi, eli tutkijan tulee valita tutkimukseen sopivin malli. Naturalistinen otanta hyödyntää tutkimusta heijastamalla haastateltavien omia näkemyksiä, jolloin *Q*-jaottelu nopeutuu heidän ymmärtäessään väitteiden merkitykset helpommin ja myös tutkijan riski olla ymmärtämättä haastateltavien antamia merkityksiä pienenee. Valmiiden väitteiden kerääminen on toisaalta usein helpompaa, jos tutkijalla ei ole pääsyä arkistomateriaaleihin tai mahdollisuutta tehdä alustavia haastatteluja, joista väitteet kerättäisiin. Tutkijan on myös mahdollista käyttää ”standardisoituja” eli tiettyä teemaa valmiiksi käsitteleviä *Q*-otantoja.²³¹

Tässä tutkimuksessa on käytetty *Q*-väitteiden poimintamateriaalina sekä haastateltavien omia kommentteja että muiden lausumia, jotka on kerätty tutkimuskirjallisuudesta sekä EU:n, Eurocities-järjestön, UBC:n, Kuntaliiton ja Turun materiaaleista. Valikoin aineistoksi dokumentteja, jotka olivat saatavilla ja relevantteja tutkimuskysymysten kannalta sekä sisälsivät subjektiivista tekstiä. Tämän kaltaisen laajahkon otannan käyttö oli hyödyllistä, jotta tutkimukseen saadaan muodostettua kokonaiskuva sekä eri tasojen että 'sisäpiirin' ja ulkopuolisten näkemyksistä. Tutkimuskirjallisuudesta poimitut väitteet toimivat myös eräänlaisena teorian testauksena.²³²

Q-väitteiden poimintamateriaalina toimi siis osa tutkimuskirjallisuutta sekä EU:n

²²⁹ McKeown & Thomas 1988, 13, 18; Aalto 2003a, 141.

²³⁰ Brown 1986, 66–67.

²³¹ McKeown & Thomas 1988, 25–28.

²³² 50 väitteestä 20 on tutkimuskirjallisuudesta, 13 haastateltavien omista materiaaleista, 6 EU:n ja 6 kaupunkijärjestöjen materiaaleista, 3 Turun kansainvälisyysstrategiaraportista sekä 2 omaa aineistosta johdettua ajatustani.

materiaaleista komission *White Paper on European Governance* -dokumentti heinäkuulta 2001 ja aluekomitean *Territorial Dialogue* -esite vuodelta 2006, EUROCITIES-verkkosivustolta saatavat dokumentit *Response to the Commission's White Paper on European Governance* marraskuulta 2002, *Cities for a Competitive, Inclusive and Sustainable Europe* lokakuulta 2004, *Vienna Declaration* marraskuulta 2004 ja *Manchester Declaration* joulukuulta 2006 sekä UBC:n verkkosivuilta löytyvät *Baltic Sea Bulletin*it 02/2002 ja 02/2006.²³³ Lisäksi aineistoa ovat alueellistumista ja suomalaisten alueiden verkottumista käsittelevä tutkimustiedote vuodelta 1996, Turun kaupungin kansainvälistymisstrategiaa koskeva raportti vuodelta 2004 ja kaupungin kaupunkipoliittisen sihteerin eli Eurocities-koordinaattorin materiaalit, jotka koostuvat vuosien 2001-2009 kokouspöytäkirjoista, muistioista, esityksistä, puheista ja matkaraporteista.

Näiden materiaalien pohjalta luodun *Q*-otoksen jaottelivat 21 kaupunkijärjestöjen tai muutoin Turun kansainvälisen toiminnan kanssa tekemisissä ollutta Turun kaupungin työntekijää ja Turun toimintaan läheisesti liittyvää henkilöä. Haastatteluiden kautta saatavat *Q*-jaottelut ovat tutkimuksen analyysiosuuden varsinainen aineisto. Haastateltuja henkilöitä ovat Turun kaupunginjohtaja ja kaksi apulaiskaupunginjohtajaa, yksi kaupunginjohtajan avustaja, kaupunginhallituksen puheenjohtaja, kansainvälisten asioiden päällikkö, kaksi kansainvälisten asioiden erikoissuunnittelijaa, talousjohtaja, yhteysjohtaja, elinkeinojohtaja, kaksi elinkeinoasiamiestä (kansainväliset asiat ja Itämeren alue), kaupunkipoliittinen sihteeri, ympäristötoimen johtaja, hallintosuunnittelija, tutkimuspäällikkö/erityisasiantuntija, Centrum Balticum -asiantuntijaryhmän johtaja, UBC:n ympäristösihteeristön päällikkö, Itämeren terveet kaupungit -järjestön toiminnanjohtaja ja Turun yliopiston tutkija.

Ennen varsinaisten haastattelujen alkua on *Q*-metodologiassa suositeltavaa suorittaa pilottihaastattelu. Sen kautta tutkija pystyy tiedostamaan erilaisia näkökantoja, tarkastamaan ja yksinkertaistamaan kieliasua ja välttämään väitteissä mahdollisesti esiintyvää toistoa.²³⁴ Pilottihaastattelun tehtyäni muokkasin siis väitteitä vielä tarpeen mukaan ja arvioin haastatteluun tarvittavaa ajankäyttöä sekä konkreettisia asioita, kuten pöytätilan tarvetta. Haastattelujen edetessä tuli kuitenkin esille väitteissä edelleen esiintyvä ajoittainen ristiriitaisuus. On myös tarpeen tuoda

²³³ *White Paper on European Governance* on 35-sivuinen Euroopan komission eurooppalaista hallintotapaa käsittelevä reformiraportti ja *Territorial Dialogue* -esite on 21-sivuinen alueiden komitean toimintalinjausmainos. *Eurocities Response to the Commission's White Paper on European Governance* on kuusisivuinen kommentaari komission raporttiin; *Cities for a Competitive, Inclusive and Sustainable Europe* on kahdeksansivuinen julistus kaupunkien edistymisestä Lissabonin ja Göteborgin strategioiden suhteen; *Vienna Declaration* on 17-sivuinen kirjoitus, jossa esitellään 18 ehdotusta kaupunkien, kansallishallitusten ja EU:n instituutioiden välisen yhteistyön vahvistamisesta, jotta politiikanteko ja toimeenpano edistyisivät kaikilla tasoilla; *Manchester Declaration* on seitsemänsivuinen julkaisu kaupunkien toiminnasta uudenaikaisessa tietotaloudessa; ja UBC:n verkkosivuilta löytyvät *Baltic Sea Bulletin*it 02/2002 ja 02/2006 ovat monisivuisia digitaalisia lehtiä.

²³⁴ Cordingley et al, 1997.

tässä vaiheessa esille väitteen 23 muutos ensimmäisten seitsemän haastattelun jälkeen.²³⁵ Muutosta ennen haastatellut olivat sijoittaneet väitteen nollan tienoille ja jälkikäteen suuremmille pistesijoille, eli muutos auttoi väitteen ymmärtämisessä, vaikkei väite sijoittunutkaan merkittäväksi tuloksissa.

4. Analyysi ja tulkinta

Tutkimuksen data-analyysi alkoi faktorianalyysin tekemisestä²³⁶ ja jatkui analyysin tulosten tulkinnalla. Tulkinta painottuu lievästi enemmän *Q*-jaottelun positiiviselle puolelle perustuen siihen, miten haastateltavat toivat toistuvasti esille joutuvansa laittamaan negatiiviselle puolelle positiivisena pitämiään väittämiä pakotetun jakauman vuoksi. Apuna faktorianalyysin tulosten tulkinnassa on käytetty litteroituja haastattelukommentteja²³⁷.

Tutkimuksen aineiston ollessa suhteellisen pieni (21 haastattelua) ja haastateltujen ollessa suhteellisen samanhenkisiä mielipiteiltään (saman kaupungin toimijoita) on olennaista säilyttää tulosten raportoinnissa useampi faktori, jotta eri näkökannat Turun kansainvälisyyteen tulisivat varmemmin esille. Olen siis säilyttänyt faktorianalyysin tuottamasta kahdeksasta faktorista neljä, joille suurin osa osallistujista määrittäen sijoittuu *eigenvalueiden* ollessa samalla yli yhden.²³⁸ Seuraavalla sivulla olevat taulukot (2 ja 3) kuvaavat siis pääkomponenttianalyysillä suoritettua faktorianalyysin ja ohjatun rotaation tuottamia neljän faktorin faktorilatauksia sekä joka väitteelle laskettuja faktoripisteitä (ks. myös liite 3). Faktorit selittävät 51 prosenttia aineiston eli *Q*-jaottelujen variaatiosta. Faktorit on nimetty sen mukaan, mitä termiä enimmäistö kyseistä faktoria määrittävistä osallistujista preferoi pyydettyessä kuvaamaan kaupunkien harjoittamaa kansainvälistä

²³⁵ Muutostarpeen toi esiin eräs osallistujaksi pyydettyistä. Alkuperäinen väite 23: Brysseliin perustetun lobbaustoimiston rooli ja asiantuntijuus on ratkaisevan tärkeää kaupunkien intressien ajamisessa, mutta sen poliittisen lobbauksen osuutta pitäisi läpinäkyvämmäksi: kaupungit eivät välttämättä osaa arvostaa sitä, jos ne eivät näe yhteyttä kaupungeille tärkeiden asioiden ja EU-politiikan välillä. Uusi väite 23: Turun ja Varsinais-Suomen Brysseliin perustetun toimiston rooli ja asiantuntijuus on tärkeää kaupungin intressien ajamisessa, mutta sen toimintaa pitäisi tehdä läpinäkyvämmäksi: sitä ei välttämättä osata arvostaa, jos ei nähdä yhteyttä kaupungeille tärkeiden asioiden ja EU-politiikan välillä.

²³⁶ Tässä tutkimuksessa käytetty ohjelma on PQMethod, joka on haettavissa internetistä osoitteesta: <http://www.lrz-muenchen.de/~schmolck/qmethod/>.

²³⁷ Tutkimuksissa on usein tapana numeroida tai pseudonimetä haastateltavat, jolloin heihin viittaaminen analyysissa helpottuu. Tässä tutkimuksessa olen pyrkinyt kuitenkin mahdollisuuksien mukaan estämään lainattujen kommenttien yhdistämisen haastateltuihin henkilöihin (minulta myös pyydettiin tätä), ja tämä onnistuu parhaiten, mikäli heitä ei mitenkään yksilöidä.

²³⁸ Faktoreiden tilastollisista kriteereistä ks. Brown 1980, 222–223. Neljä faktoria ovat merkittäviä myös Humphreyn säännön mukaan. Merkittäviä latauksia tässä tutkimuksessa tasolla $p < 0,01$ ovat 2,58(SE)=0,36 ylittävät lataukset (SE=keskivirhe= $1/\sqrt{N}=1/\sqrt{50}=0,14$), mutta kahden osallistujan merkittäviä latauksia ei ole otettu mukaan määrittäviksi tekijöiksi, sillä lataukset jakautuvat kahdelle faktorille. Tällä tavoin saadaan tulokseksi ”puhtaampia” faktoreita.

Osallistuja		Faktorit/näkökulmat			
		A	B	C	D
1	30-39	0,11	0,46	0,70	-0,00
2	60-69	0,48	0,33	0,07	0,16
3	40-49	0,29	0,22	0,66	0,14
4	60-69	0,25	0,25	0,22	0,59
5	50-59	0,35	0,72	0,17	0,14
6	50-59	0,22	0,57	0,33	0,07
7	40-49	0,16	0,17	-0,09	0,56
8	50-59	0,21	0,75	-0,02	0,06
9	30-39	0,50	-0,11	0,33	-0,02
10	40-49	0,29	0,56	-0,02	0,17
11	30-39	0,47	0,21	0,35	-0,13
12	30-39	0,29	0,60	0,17	0,02
13	40-49	0,58	0,06	0,08	0,13
14	40-49	0,33	0,24	0,26	0,60
15	50-59	-0,03	0,45	0,12	0,29
16	40-49	0,26	0,06	0,67	0,16
17	40-49	0,21	0,08	0,47	0,19
18	30-39	0,84	0,23	0,01	0,04
19	60-69	0,35	0,01	0,50	-0,16
20	60-69	0,63	0,43	0,10	0,01
21	60-69	-0,02	0,09	0,19	0,75
eigenvalue		3,2	3,2	2,5	1,9
% variaatiosta		15	15	12	9

Taulukko 2. Osallistujat ja faktorilataukset.
(**Lihavointi** tarkoittaa merkittävää latausta, eli tämä osallistuja määrittää kyseistä näkökulmaa.)

Väite	Faktori			
	A	B	C	D
1	-1	0	-1	4
2	2	0	-2	3
3	-4	-2	-3	0
4	4	4	2	4
5	3	1	2	2
6	2	0	2	2
7	0	-4	5	0
8	-1	4	1	1
9	1	3	3	4
10	0	-2	1	0
11	-1	1	0	3
12	-4	2	-4	5
13	3	-1	-1	1
14	4	-2	-1	0
15	-1	-3	-4	3
16	-3	-1	-3	-3
17	1	0	4	4
18	-5	-5	-4	-4
19	1	1	-1	2
20	2	5	3	2
21	0	4	4	-3
22	5	5	4	-1
23	1	1	1	1
24	0	3	-1	1
25	4	2	1	-4
26	1	3	-1	-2
27	-3	-4	0	-5
28	0	-1	-2	-2
29	4	0	0	1
30	-2	-1	-3	-2
31	-3	-4	-5	-5
32	-3	-3	5	0
33	-2	-4	-2	0
34	0	4	4	5
35	3	0	3	2
36	-4	-2	-5	-4
37	2	2	0	-1
38	3	2	2	1
39	1	-1	0	-1
40	-5	-3	-4	-4
41	-1	-1	-2	-2
42	-2	1	2	0
43	-1	0	-3	-3
44	-2	0	0	-3
45	0	-2	1	-2
46	0	-3	-2	-1
47	-2	-5	0	-1
48	2	1	1	0
49	-4	2	3	3
50	5	3	0	-1

Taulukko 3. Faktoripisteet eli idealisoitu Q-jaottelu.

politiikkaa, ja ne muodostavat neljä erilaista näkökantaa kuvaamaan tätä ilmiötä.²³⁹ Näin on mahdollista myös kuvata toimijoiden itsensä esiin tuomaa määrittelyä monilukuiselle termistölle.

Haastateltavat olivat samaa mieltä kolmestatoista väitteestä, jotka täten muodostuivat konsensusväitteiksi.²⁴⁰ Kaikilla faktoreilla eli Turun kansainvälisyyttä koskevilla näkökannoilla tuli ilmi vahva näkemys, miten Kuntaliiton ei tule ajaa Turun agenda kansainvälisesti (31)²⁴¹, kaupunkien kansainvälisen markkinoinnin ei tule käsitellä niiden EU:in liittyviä toimia (40) ja että yksityistäminen ja liikelaitosten muodostaminen ei ole antanut aikaa kansainvälisille toiminnoille (18). Näitä perusteltiin muun muassa sillä, että ”Kuntaliitto ei pysty vaadittavan voimakkaaseen rooliin”, ”se on aika saamaton kansainvälisesti”, ”paikallistasolla on tietämys siitä, mitä tarvitaan ja halutaan – mitkä ovat tavoitteet” ja että ”Kuntaliitto voi tehdä jotain kaikkia palvelevaa, mutta se ei silloin välttämättä auta juuri yksittäistä kuntaa”. Erään haastatellun sanoin:

Se, että Turku tai mikä muu tahansa, antaisi päävastuun jollekin Kuntaliitolle ajaa sen asiaa, niin sehän on mieletön lähtökohta. Jokaisella on oma vastuu ja jokaisella on päävastuu aina tekemisistään.

Organisaation muodon (18) taas ei nähdä liittyvän aikaresurssiin, vaan ”se otetaan kun se on tarpeen” ja tarpeesta päättää liikelaitoksesta, hallintokunnasta tai yksiköstä vastaava henkilö. Eräs haastatelluista sanoi, että paikallinen sovellus liikelaitoksista tarkoittaa, että ne ovat suurin piirtein samanlaisia kuin kaikki muutkin kaupungin hallintoelimet ja toinen huomautti, että

jos yksityistetään liikelaitokset niin sittenhän kaupungilla ei ole mitään mistä keskustella; esimerkiksi jos yksityistetään energia ja julkinen liikenne niin mitä sitten kaupungin edustajat tekevät Eurocitiesin transport-kokouksessa?

Asukkaiden lukumäärän ei myöskään nähty vaikuttavan kaupungin tekemän (ulko)politiikan määrään (16): ”enemmän se on tahdosta ja muista tarpeista kiinni, joko poliittisista tai elinkeinoelämää tai kauppaa koskevista” ja ”kaupunkien tekemällä kansainvälisellä politiikalla ei ole mitään tekemistä asukkaiden määrän kanssa”. Väitteestä 40 tuotiin esille, miten Turussa kansainväliseen markkinointiin liittyy vahvasti esimerkiksi Tall Ships’ Race, jolla ei ole mitään tekemistä EU:n kanssa – ”ei se EU nyt kuitenkaan kaikkialle kuulu”. Toinen haastatelluista kommentoi, että kansainvälisen markkinoinnin kohderyhmänä ovat investoijat sekä turistit ja tämän tyyppiset pienemmät ryhmät ja pienemmät intressit – ”ei siinä ole niin tärkeä tämä EU”.

Myös siitä oltiin samaa mieltä, että päävelvollisuus alueellisen sekä paikallistason tuomisesta mukaan EU:n politiikkaan ei ole valtioilla (30), pysyvää koordinaatioelintä tekemään urbaania kehitystyötä ei tule perustaa (36) ja että verkostojen tekeminen avoimimmiksi sekä rakenteeltaan sopivimmiksi EU:n instituutioiden kanssa ei tekisi niistä tehokkaampia (41). Kuten eräs

²³⁹ Faktoripisteiden välinen korrelaatio on faktoreiden A ja B välillä 0,564 sekä vastaavasti A ja C 0,499; A ja D 0,317; B ja C 0,438; B ja D 0,452; C ja D 0,382. Lähimpänä toisiaan ovat siis kaupunkidiplomatia ja kaupunkipolitiikka paradiplomatian taas erottuessa joukosta kaikkein selvimmin omaksi näkökannakseen.

²⁴⁰ Perusteena kaikkien neljän faktoripisteen negatiivisuus tai positiivisuus.

²⁴¹ Suluissa oleva numero viittaa tästä lähtien aina väitteen numeroon.

haastatelluista sanoi: ”Tämmöisiä mahdottomia uusia organisaatioita, jotka ei sitten toimi käytännössä ollenkaan, niin ei missään tapauksessa lisää.” Muut lisäsivät, että ”sitähän on yritetty, juuri EU:n puitteissa, mutta ei välttämättä onnistuttu siinä”; että lukumäärän lisäämisen asemesta tarvittaisiin nykyisten elimien toiminnan tehostamista; että ”annetaan Alueiden komitealle päätäntävalta”; ja että ”jos tehdään joku uusi niin joku muu tulee purkaa”. Väitettä 41 taas kommentoitiin siten, että verkostoilla on ongelmia ei vain avoimuuden vaan myös eri toimijoiden yhteistyöhalukkuuden osalta. Eräs haastatelluista totesi väitteestä 30, miten valtioiden rooli tulee koko ajan vähentymään ja alueiden – etenkin suuralueiden kuten Itämeren alueen tai Välimeren alueen, mutta myös valtioiden sisäisten alueiden ja kaupunkiseutujen – rooli Euroopassa tulee kasvamaan. Toinen lisäsi, että jollei paikallistasolla oteta sitä vaikuttavuutta mitä pitäisi, niin ei sitä kukaan anna: ”Paikallistason pitäisi nostaa aktiivisuuttaan ihan selkeästi”.

Konsensusväitteiksi osoittautuivat myös, että kaupunkien toiminnallinen legitimizeetti syntyy edustuksellisuuden kautta (4); että EU on mahdollistanut uudella tavalla kaupunkien kansainvälisen yhteistyön ja osallistumisen kansainväliseen politiikkaan samalla kun kehityksessä ilmenee paluuta teollistumista edeltäneeseen kaupunkialueiden Eurooppaan (5); että rajat ylittävä yhteistyö ja vaikuttaminen on välttämätöntä (9); että toiminta Eurocities-järjestössä tulisi nähdä osana kansallista toimintaa ja kaupunkitason toiminta osana normaalia kaupungin ja hallintokuntien työtehtävien ulottuvuutta (20); että Turun ja Varsinais-Suomen Brysseliin perustetun toimiston rooli ja asiantuntijuus on tärkeää kaupungin intressien ajamisessa (23); ja että Turun kannattaa edistää muiden kuin EU:in kuuluvien kumppanien kanssa tapahtuvaa yhteistyötä (38).

Väitteeseen 4 liittyy erään haastatellun toteama, miten olisi tärkeää, että kaupunkilaiset ymmärtäisivät, mistä kansainvälistämisessä on kysymys, koska silloin sille saataisiin myös tukea. Legitimizeetin sanottiin myös lähtevän EU:n subsidiariteettiperiaatteesta. Toinen haastatelluista täsmentää väitettä 5 toteamalla, että sodan jälkeinen 50-80-lukujen yhteiskunnallinen homogeenisuus Turussa oli muutaman sukupolven mittainen poikkeus, ”ohikiitävä hetki”, sillä monet rannikkokaupungit Turku mukaan luettuna olivat paljon kansainvälisempiä ennen – ”siinä mielessä tämä on selkeästi paluuta”. Väitteeseen 9 taas liittyy haastatellun toteama, että ”sellainen juustokuvun alla elävä homogeeninen suomalainen kaupunki, se on taantuva ja kuihtuva kaupunki”. Brysselin toimistosta todettiin, että ”heidän aktiivisuuttaan pitäisi jotenkin tuoda positiivisessa valossa esiin [kaupunkilaisille]” ja että ”se on kohtalaisen läpinäkyvä ja hyvä niiden parissa, jotka seuraa sen toimintaa, ja sitä osataan arvostaa”. Väitteeseen 38 kommentoitiin, että ”mistä sitä tietää mihin tämä maailma on menossa, kyllä se avoimuus täytyy olla” ja että ”jos tämä koskee Pietaria ja Venäjää niin ilman muuta”.

Näiden konsensusväitteiden olemassaolo osoittaa, miten yksittäisen kaupungin sisällä kansainvälisyyttä koskevat mielipiteet ovat jossain määrin samankaltaisia. Tästä

samankaltaisuudesta nousee myös osallistujien välinen yhteistyö kansainvälisyyttä koskevien kysymysten puitteissa, vaikka jokin asia nähtäisiinkin eri tavoin (tämä tutkimus ei kiinnitä huomiota puoluerajoihin). Konsensusväitteet kertovat Turun osalta, mistä kaupunkien transnationaalissa verkostoitumisessa tai yleisesti toimijuudessa on kyse. Turussa kaupunkitaso kansainvälinen toiminta nähdään yleisesti ottaen laaja-alaisena ja itsenäisenä. Olennaisinta eivät ole kaupungin asukkaat tai jokin kolmas taho – kuten Kuntaliitto, valtio tai muu yhteistyön koordinaatioelin – vaan uudenaikaisessa EU:n mahdollistamassa, mutta senkin rajat välttämättä ylittävissä toimintaympäristössä tehdään kansainvälisen sektorin asioita itse edustuksellisuuden suomalla legitimitetillä, Brysseliin perustetun toimiston avulla ja kaupunkien välisiä yhteistyöverkostoja kuten Eurocitiesiä hyödyntäen. Kuten eräs haastatelluista huomautti:

Turku on niin iso toimija, jolla on omat mielipiteet ja tavoitteet asioista, että me kykenemme tavoitteitamme ajamaan itse, ja tapauskohtaisesti me tarvitaan apua tai liittolaisia - - joita me voidaan käyttää sitten jos me tarvitaan jossain tukea. - - Me vastaamme itse omista asioistamme.

4.1. Faktori A: Kaupunkidiplomatia

Kaupunkidiplomatia-faktorille voimakkaasti positiivisena sijoittuvat väitteet ovat suurelta osin transnationaalialla maailmaa käsitteleviä, kun taas voimakkaasti negatiivisiin väitteisiin kuuluvista suurin osa on Turku-ulottuvuudelta (ks. tutkimuksen teoreettinen malli: taulukko 1). Tästä voi päätellä, että kaupunkidiplomatian kautta kaupunkitaso kansainvälistä toimintaa hahmottavat henkilöt ovat kauaskatseisia – Suomen valtion ja Euroopan rajat ylitetään pyrkiessä kohti transnationaalialla maailmaa. Toisaalta kyseessä on jalat kaupungin kamaralla tiukasti pitävä ryhmä, sillä faktoria määrittävät ovat tarkkoja siitä, mitä lähiympäristön eli Turun suhteen ei haluta. Ennakoasenteet ovat faktorilla myös vahvoja, sillä niitä sisältäviä väitteitä on eniten sekä vahvasti positiivisissa että vahvasti negatiivisissa väitteissä. EU:n hallintomallin nähdään mahdollistaneen kaupunkien kansainvälisen toiminnan, mutta omat eri tasoisten toimijoiden tietoiset ja tavoitteelliset tavoitteet – strategian muodossa – ovat tärkeitä (5, 35).

Kansainvälisen politiikan maailma hahmotetaan faktorilla A selvästi valtioiden kautta – kaupunkidiplomatia on ainoa näkemys, jonka kautta asteikon negatiiviselle puolelle sijoittui väite siitä, että ulkopolitiikka ei ole enää vain valtion korkeimman johdon ja ulkoministeriön asia (11). Tämä tekee kaupunkidiplomatiasta perinteisimmän näkemyksen kansainvälisestä politiikasta, mitä tukee myös se, että YK:n kokousten tai Agenda 21:n ei nähdä antaneen suurempaa roolia paikallishallitusten toiminnalle (3). Eräs haastatelluista totesikin, että YK:n lausumia tai tavoitteita osin noudatetaan, mutta että ne eivät anna suurta roolia paikallishallituksille – ”YK:n kanssa suoraan eivät ole kuin kaupunkijärjestöt tekemisissä”. Kaupunkijärjestöjen kautta toimiminen voisi siis muuttaa näkemystä ulkopolitiikan tekijöiden joukon kasvamisesta. Olennaista

kaupunkidiplomatian puitteissa kuitenkin on, että globalisaation eli uudenlaisen verkostoitumisen myötä valtion ja kaupungin suhteen ei nähdä muuttuneen, eli valtio nähdään edelleen merkittävänä rajana kaupunkien intressien suuntautumisessa. Valtioilta edellytetään kuitenkin joustavuutta ja vastuun jakamista alempien tasojen toimijoille. (12, 29) Tämä on merkittävä ero faktoreiden A ja B välillä. Eräs haastatelluista toteaa, miten se ei ole tärkeää, että johtajien välillä on yhteistyötä ja keskustelua, sillä johtajat eivät usein välitä sitä eteenpäin, vaan ”pitäisi kaikilla tasoilla olla tällaisia mahdollisuuksia”. Toinen lisää, että valtiovalta ei ihan riittävästi tunnista kaupunkiverkostoja ja niiden roolia.

Väite	Faktori			
	A	B	C	D
13. Yhteistyö- ja asiantuntemusverkostoja arvostetaan, Eurooppa-politiikka ei niinkään herätä Turussa innostusta.	+3	-1	-1	+1
14. Kaupunkien kansainvälistymisen takana on se, miten kaupungit ovat vastuussa asukkaidensa terveellisestä elinympäristöstä, mm. puhtaasta ilmasta ja vedestä – Turku on johtava tekijä kestävän kehityksen yhteistyössä niin paikallisesti kuin kansainvälisesti.	+4	-2	-1	0
21. Kaupunkien tulee kehittää aktiivisesti osallistumisen demokraattisia keinoja, joten tulee keksiä uusia metodeja kansalaisille ja heidän järjestöilleen vaikuttaa asioihin, joista he välittävät ja jotka ovat lähellä heitä.	0	+4	+4	-3
29. Suomen kaltaisessa maassa edellytän keskushallinnolta joustavuutta ja keskushallinnon vastuun jakamista alemman tason toimijoille.	+4	0	0	+1
34. Turun kansainvälistymisen päätavoitteena ei tulisi olla EU-rahoituksen tavoittelemisen, vaan kokonaisvaltaisempi kaupungin kehittäminen, jossa EU-rahoitus voi toimia yhteistyön edesauttajana.	0	+4	+4	+5
42. Eurocities nykyisen kaltaisena vaatii paljon: Turun sitoutumisen sekä lisäresursseja. Se kuitenkin myös antaa: toimiston palvelun käyttöä olisi opeteltava paremmin ja Eurocitiesin sivuilta löytyviä järjestön ja sen jäsenien toimeenpanemia tutkimuksia sekä projektituloksia kaupunkeihin liittyen tulisi hyödyntää.	-2	+1	+2	0
49. Kaupunkien välisissä suhteissa tarvitaan vahvaa taloudellista panosta, sillä pelkkä kulttuurinvaihto ei vastaa kansainvälisyyden haasteisiin: kaupunkien tulee varmistaa asemansa tietoon ja innovaatioihin perustuvan talouden eturintamalla ja Euroopan kehityksessä rohkaisemalla sijoituksia koulutukseen, taitoihin ja tutkimukseen.	-4	+2	+3	+3

Taulukko 4. Kaupunkidiplomatia: Faktori A:lle tunnusomaiset väitteet.

A-faktorin kuvaaman näkemyksen mukaan kaupunkitason kansainvälisyydessä painottuu eniten kaupungin sisällä tapahtuva kansainvälistyminen ja kansainvälisten yritysten tarpeiden huomioiminen, sillä näitä asioita koskevat väitteet on pisteytetty korkeimmalle (22, 50). Eräs haastatelluista toteaa, miten maahanmuuttajakysymys voi eskaloitua monennäköisiksi kriiseiksi, haasteiksi ja ongelmiksi, joten ”sitä pitäisi pystyä käsittelemään huomattavasti enemmän kuin mitä tällä hetkellä tehdään, myöskin osana kansainvälistymistä” ja toinen toteaa, miten maahanmuuttoasioihin tarvittaisiin poliitikkojen sitoutuminen. Olennaisena nähdään myös kasvun luominen sekä benchmark-informaation saaminen kansainvälisen yritystoiminnan kautta, mutta kunnan siinä mukana olo nähdään haasteellisena – ”että osataan olla oikealla tavalla mukana, luoda

edellytyksiä”.

Kaupunkidiplomatia on kuitenkin samalla ainut näkökanta, joka ei allekirjoita vahvan taloudellisen panoksen merkitystä kaupunkien välisissä suhteissa ja uusia sijoituksia, vaan painottaa kulttuurinvaihtoa (49). Eräs haastatelluista selventää, että kaupunkien lisäämät uudet sijoitukset toimivat huonosti yhteen nykyisen valtio-kunta-työnjaon kanssa. Toinen tuo esille, että kyseessä on kaksi eri asiaa: ”Totta kai pitää, mutta ei se meidän kansainvälisyysbudjetista kiinni ole, vaan että mitä meidän strategioissa on ja mitä oikeasti tehdään.” Kolmas kertoo, miten kulttuuri on laaja käsite, joka on joka paikassa esillä ihmisen elämässä – ”ei voida sanoa, että se on ’pelkkää’”. Myös lähialueen suurempi merkitys liittyy siihen, että lähialueen ihmisillä on samantyyppistä kulttuuria – ”ymmärretään toisia”. Haastateltu huomioi, että vaikka tieteellisesti kuinka todistettaisiin, että jokin on hyvä, niin kun ”ihminen alkaa ajattelemaan ja ottaa oman kulttuurinsa prosessiin mukaan”, lopputulos voi olla, ”ettei sitä tieteellisesti hyvää ainakaan haluta”.

Näkemyistä kulttuurinvaihdon merkityksestä tukee myös kahdenkeskisten suhteiden arvostus (32). Turussa ei kuitenkaan koskaan ole ollut käytössä termi sisarkaupunkiprojekti, vaan puhutaan ystävyyskaupungeista, joiden määrää on huomionarvoisesti viime vuosina lisätty. Mielenkiintoista on, miten eräs haastatelluista toteaa, ettei näe tarpeelliseksi Tukholman olemista yksi Turun ystävyyskaupungeista, sillä käytännönläheisissä asioissa voidaan muutenkin tehdä yhteistyötä, mutta että Pietarin kanssa ”se helpottaa huomattavasti asioiden hoitamista”. Toinen haastatelluista toteaa, että vanhoja järjestelmiä pitää kehittää, mutta niitä ei voi täysin korvata. Kolmas lisää, että kahdenkeskiset suhteet ovat aivan yhtä tärkeitä, kuin ne ovat ennenkin olleet – myös kaupunkiverkostoissa:

Kahdenkeskisillä suhteilla voi vaikuttaa enemmän UBC:ssa kuin jos ei olisi kahdenkeskisiä suhteita, koska tällaisissa järjestöissä yleensäkin pystytään vaikuttamaan paremmin, kun on tällaisia suoria suhteita eri suuntiin. Silloin voidaan sopia näiden yhteistyökumppaneitten kanssa, että millaista politiikkaa ajetaan. - - [Kahdenväliset suhteet] on siellä taustalla ja ilman ei täälläkään [verkostossa] olisi mitään vaikutusvaltaa näin pienellä kaupungilla. - - Kahdenkeskisiä suhteita on kehitetty lisää, pyritään myös siihen että tehdään vuosittaisia tai useamman vuoden ohjelmia, missä katsotaan, millä alueella tehdään yhteistyötä ja mitkä on ne tärkeimmät tavoitteet missä pyritään yhteistyöhön näiden kahdenkeskisten kaupunkisuhteiden kehittämiseksi, ja useassa niissä on sitten yhteistyö näissä järjestöissä, UBC:ssa ja Eurocities-järjestössä, ja sitten esimerkiksi EU:n Itämeri-strategian tekemisessä on tärkeää, että meillä on tällaisia suhteita.

Kaupunkiverkostoja koskeva näkemys liittyy siis paljolti siihen, millaisen roolin niissä pystyy ottamaan. Paljon on myös kysymys henkilökohtaisesta panoksesta. Eurocitiesistä muun muassa mainitaan se, miten Turku ei asukasluvun puolesta edes kuuluisi mukaan ja että niissä puitteissa ei päästä keskustelemaan esimerkiksi Pietarin kuvernöörin kanssa, mutta muuten päästään. Kahdenvälisten suhteiden korostus multilateralismin asemesta tukee kuvaa perinteisestä kansainvälisestä politiikasta, eli toisin sanoin diplomatiasta.

Muista faktoreista merkittävästi eroavia eli faktorille A tunnusomaisia²⁴² väitteitä (ks. taulukko 4) leimaa osin jo sanottu. Huomionarvoista on lisäksi, miten Eurocities-järjestön ei nähdä toisaalta antavan eikä toisaalta vaativan (42) – sitä ei siis nähdä merkittävänä Turulle tällä hetkellä. Eräs haastatelluista toteaa, että ”meille on paljon tärkeämpi järjestö tämä UBC - - Eurocities on tällainen, maailmaa halaava”. Toisaalta UBC:nkin toimintaa kritisoidaan, sillä eräs haastatelluista toteaa, että ainoastaan sen ympäristökomissio toimii: muut komissiot tarvitsisivat esimerkiksi sopivan vetäjän, joka pystyisi kokoamaan toimikuntaa. Toinen lisää, että on asioita, joita ei voi ajaa UBC:n kautta kovin uskottavasti, vaikka konkreettista vaikutusvaltaa olisikin – ”jos ne saa Eurocitiesissä agendalle, niin ne etenee eri tavoin”. Haastateltu totesi, että kun päätetään politiikkalinjoista, allokoidaan tai otetaan kantaa, niin Eurocities nähdään oikeana paikkana, ja UBC taas nähdään esimerkiksi konkreettisen *best practice* -yhteistyön välineenä Itämeren alueella. Myös faktoreista ainoana Eurocities-kokouksia ei nähdä hyvänä paikkana eri kaupunkien edustajien tapaamisiin ja uusiin kontakteihin sekä benchmarkingiin (8). Tämä on suurin ero Eurooppasuuntautuneen ja osallistumista painottavan B-faktorin ja kaupunkidiplomatian välillä, mitä myös seuraavan väitteen sijoittuminen vahvistaa – Eurooppa-politiikan kun ei A-faktorilla katsota Turussa herättävän kiinnostusta, vaikka yhteistyöverkostoja arvostetaankin (13).

Kaupunkien kansainvälisen toiminnan legitimiys nousee kaupunkidiplomatian näkemyksen mukaan edustuksellisuuden lisäksi siitä, että kaupungit ovat vastuussa asukkaistaan: ”Meillä on tällainen välillinen demokratia, että se, että saadaan ihmiset ymmärtämään asiat, se on tärkeintä.” Vastuu tuo mukanaan ulottuvuuden, jota esimerkiksi konkreettiseen käytännöllisyyteen perustava kansainvälinen yhteistyö (ks. faktori C) ei sisällä. Olennaista on myös kauaskatseisuus, terveellinen elinympäristö, kansainvälinen yhteiskoulutus ja kestävä kehitys – Turku nähdään johtavana tekijänä kestävä kehityksen yhteistyössä ja eräs haastatelluista toteaa UBC:n olevan kaupunkiverkostoista tärkein juuri Itämeren takia. (4, 14) Myös muiden kuin EU:n kanssa tehtävä yhteistyö (38) nähdään tärkeänä erityisesti Venäjän takia: ”Sehän on meidän kansainvälisen toiminnan ihan keskeinen suunta EU:n lisäksi”. Toinen EU:n tai Euroopan ulkopuolinen kehä on paikallisen elinkeinoelämän näkökulmasta Kaukoita. Kaupungin toimintaympäristöä tulee ymmärtää ja toisaalta ”parhaita käytäntöjä tulee hakea sieltä missä niitä on”. Turusta onkin vierailtu muun muassa Kanadassa monikulttuurisuus- ja maahanmuuttoteemaan liittyen.

Huomionarvoista on myös, että käytetyn rotaation jälkeen faktoreista ainoana *Q*-jakauman positiiviselle puolelle sijoittuu näkemys paikallisen tason kansainvälisen yhteistyön luomista edellytyksistä siirtää hyötyä Euroopan unionin puitteissa vahvemmilta heikommille toimijoille (39). Kaupunkien kansainvälisyydessä nähdään siis toimijoita tasapainottava ulottuvuus, mitä termi

²⁴² Tunnusomaisuus tarkoittaa merkittävää eli vähintään kolmen pisteen eroa faktoripisteissä muihin faktoreihin verrattaessa (Brown 1980, 246).

diplomatiakin vastavuoroisuuteen liitettynä ilmentää. Eräs haastatelluista toteaa, miten sen lisäksi, että kansainvälinen toiminta antaa Turun laitoksille tietoa miten muualla tehdään ja voidaanko tehdä paremmin, niin voidaan auttaa myös niitä, joilla tehdään huonommin. Toinen lisää, miten ystävyyskaupunkeja esimerkiksi Bulgariassa on voitu auttaa: ”Kyllähän meidän järjestelmät on paljon kehittyneempiä, että ne hyötyvät niistä voimakkaasti. Me ei niistä niin suoranaisesti hyödytä, mutta ehkä se kuuluu tähän palettiin.”

Faktori A:lle nollana sijoittuvat tunnusomaiset väitteet 34 (Turun kansainvälistymisen päätavoitteena ei tulisi olla EU-rahoituksen tavoittelemisen) ja 21 (kaupunkien tulee kehittää aktiivisesti osallistumisen demokraattisia keinoja) sijoittuivat korkealle muilla faktoreilla. Väitettä 34 kommentoitiin siten, että toistaiseksi EU on tarjonnut enimmäkseen rahoitusinstrumentteja ja että ”on hyvä että resurssit, valta ja vastuu menee siten; se legitimoit myös EU-päätöksentekoa, jos me [kaupungit] ohjataan sitä EU-rahaa”. Eräs haastateltu taas toteaa väitteestä 21, että demokratiaa sellaisena sovelluksena jollaisena se on ymmärretty, on aivan tarpeeksi:

Erilaiset demokratian muodot, varsinkin yhteen asiaan liittyvät, estävät kokonaisvaltaisen kehittämisen ja kokonaisvaltaisen tuottavan ja tehokkaan asioiden hoitamisen. Niistä muodostuu helposti ei-liikkeitä, että nyt tämä pitää saada alas, että niissä ei haluta nähdä sitä kokonaisuutta ja silloin ne helposti jarruttaa sitä kehittämistä ylipäättään.

Tämä käsitys selventää faktorilla ilmeneviä kaupunkien kansainvälisen toimijuuden ja väitteeseen 21 liittyviä edustuksen ongelmia siinä mielessä, että kansalaisten koetaan tuovan mielipiteitään esiin väärällä tavalla, jolloin kokonaisvaltainen edustus ja kaupungin kansainvälisyys muuttuu vaikeammaksi. Toisaalta jos kansalaisten osallistumista vältellään, on hankala tietää, mitä kaupunkilaiset sisällyttäisivät tänä päivänä kaupungin mandaattiin eli olisivatko kansainväliset toiminnot nykyään jo siinä mielessä lakisääteisiä. Kolmas haastatelluista lisäksi, että on kansalaisvaikuttamisen tapoja, joita voidaan tukea, mutta kaupunki ei ole niin kypsässä vaiheessa kansainvälisen tai EU-toiminnan osalta, että se olisi osa paikallisdemokratiaa siinä laajuudessa, kuin sen pitäisi olla.

4.2. Faktori B: Kaupunkipolitiikka

Kaupunkipolitiikka-faktori on lähtökohtaisesti Eurooppa-suuntautunut. Vaikka positiivisimmin sijoitetuissa väitteissä on eniten transnationaalia maailmaa käsitteleviä, jolloin kansainvälisyys käsitetään laaja-alaisesti, niin EU:a tai Eurooppaa käsitteleviä väitteitä on vain yksi vähemmän. Myös useimmat faktorille tunnusomaisista väitteistä (ks. taulukko 5) kuuluvat substanssiltaan Eurooppa-ulottuvuuteen. Negatiivisimmista väitteistä valtaosa sijoittuu Turku-ulottuvuuteen, eli myös tällä faktorilla ollaan tarkkoja siitä, mitä Turun suhteen ei haluta. Faktori B on kuitenkin samalla tietyssä mielessä idealistinen näkökanta, sillä sekä voimakkaasti positiivisista että

voimakkaasti negatiivisista väitteistä suurin osa on toiveita. Kansainvälisyys on siis jotain, jota haluttaisiin mukaan kaupungin toimintoihin – kaupunkipolitiikkaan – mutta näin ei ilmeisesti vielä ole. Kuten eräs haastatelluista kommentoi paikallishallitusten osallistumista EU-tason politiikkojen tekemiseen (24):

Näinhän se on ehdottomasti, mutta näin ei tapahdu ollenkaan, nämä on ideaalijuttuja. - - Me emme ole kansainvälisiä, tai meillä ei ole kansainvälistä orientaatiota, vaan se mielletään jollakin tavalla ihan erikoiseksi jos on, vähän huikentelevaksi.

Samalla kaupunkipolitiikan puitteissa selvenee, että rajanveto kansainvälisen ja ei-kansainvälisen toiminnan välillä nähdään suhteellisen helppona Turusta puhuttaessa (15). Eräs haastatelluista toteaa, että kansainvälistymisen oleminen erottamaton osa päivittäistä työtä pitää hallinnossa paikkansa, muttei niinkään kansalaistoiminnassa, ja toinen lisää, ettei kansainvälisyys ole osa päivittäistä toimintaa vielä Turussa sillä tasolla kuin sen pitäisi olla.

Väite	Faktori B (C D A)
7.Toisistaan poikkeavat hallinnolliset ja lakisääteiset olosuhteet vaikeuttavat transnationaalialia kaupunkiverkoston toimintaa.	-4 (+5 0 0)
8.Eurocities-kokoukset ovat hyvä paikka eri kaupunkien edustajien tapaamisiin ja uusiin kontakteihin sekä benchmarkingiin, joka on tärkeää Turun kansainvälistymiselle. Niissä saa myös ajankohtaista tietoa kaupunkipoliittisista toimenpiteistä ja asioista EU:ssa.	+4 (+1 +1 -1)
20.Toiminta Eurocities-järjestössä tulisi nähdä osana kansallista toimintaa ja kaupunkitason toimintaa osana normaalia kaupungin ja hallintokuntien työtehtävien ulottuvuutta. Kaupunkipolitiikka toimii sekä kansallisesti että kansainvälisesti.	+5 (+3 +2 +2)
24.Paikallishallitusten tulisi osallistua EU-tason politiikkojen tekemiseen, koska siten ne pystyvät myös informoimaan suurempaa yleisöä siitä, mitä EU:ssa tapahtuu.	+3 (-1 +1 0)
26.EU:n koheesio-politiikkaan liittyvän monitasoisen hallinnon periaatetta tulee pyrkiä vahvistamaan, eli komission ja Euroopan parlamentin tulisi toimia enemmän yhteistyössä paikallishallitusten kanssa.	+3 (-1 -2 1)
33.Kaupunkiverkostoista puhuttaessa Turun pitäisi keskittyä toimimaan UBC:n kautta, sillä se edustaa lähialuetamme toisin kuin esimerkiksi yleiseurooppalainen Eurocities.	-4 (-2 0 -2)
47.Turun tulisi keskittyä yhden Eurocities-valiokunnan työhön perusteellisesti ja pyrkiä tällä tavoin saamaan mahdollisimman suuren hyödyn sen työskentelystä ja nostamaan omaa profiilia järjestön sisällä.	-5 (0 -1 -2)

Taulukko 5. Kaupunkipolitiikka: Faktori B:lle tunnusomaiset väitteet.

Faktorille B ominainen näkemys onkin erityisesti mukanaolon tärkeys. Vahvasti negatiiviselle puolelle sijoittuvat väitteet 33 sekä 47 ja vahvasti positiiviselle puolelle väitteet 20, 24 ja 26 (ks. taulukko 5), mikä antaa kuvaa siitä, että erilaisiin kansainvälisiin toimintoihin tulee osallistua. Eräs haastatelluista totesikin, että ”yhteen asiaan keskittyminen on aika kapeaa” ja toinen lisäsi, että ”verkostoissa pitää olla, mutta myös nämä kahdenväliset suhteet ovat funktionaalisia”. Esimerkiksi yhteen Eurocities-valiokuntaan keskittymistä (47) kommentoitiin seuraavasti:

Ei ymmärrä yhtään tätä asiaa, että keskitytään vain yhteen, siis täysin lapsellista, kun ei se mene sillä tavalla. Missä on se viisas, joka valitsee sen yhden? Ehkä se olisi helppoa sitten hallita jonkun mielestä - - Ne on ihan eri aloilla, se on sama kuin että ihmisestä sanoisi, että keskity syömiseen ja älä nuku ollenkaan.

Esiin otettiin myös CEMR, joka ”on niitä harvoja foorumeita, missä Turku pääsee ikään kuin tasa-arvoisesti keskustelemaan suurempien kaupunkien kanssa”. CEMRissä tosin ollaan mukana henkilömandaateilla. Yksi haastatelluista ei lannistunut edes haastattelijan esille tuomaan fraasiin ’ei kertakaikkiaan ole resursseja olla joka paikassa mukana’:

Sekään ei pidä paikkaansa. Kun se, että millä tavalla ollaan mukana, siitähän on monta muotoa. Kaikissa voidaan olla jotenkin, ensinnäkään ne eivät ole aktiivisia yhtä aikaa, ja kaupunkiorganisaatio on valtavan iso: ei ole vain yksi henkilö joka paikassa, vaan pitää nähdä, että on vaikka kuinka paljon ihmisiä, jotka voi [osallistua].

Olosuhteiden ei siis nähdä olevan este transnationaalien kaupunkiverkostojen toiminnalle (7). Eräs haastatelluista kommentoi, että ”ei vaikeuta, sen sijaan se vaikeuttaa sitä harmonisointia, mutta se on eri asia”. Turun kansainvälistymisen ja osallistumisen päätavoitteena ei kuitenkaan tule olla EU-rahoituksen tavoittelemisen, vaan kokonaisvaltaisempi kaupungin kehittäminen (34). Eräs haastatelluista huudahti, että tämä on juuri ydinkysymys ja lisäsi:

Ei se sinänsä, että ruvetaan tekemään jotain projektia, onko siinä jotain järkeä sisällöllisesti, semmoista se usein saattaa olla, vaan se pitää olla yksi väline.

Toiminta Eurocities-järjestössä tulisi faktori B:n näkemyksen mukaan nähdä osana kansallista toimintaa ja kaupunkitason toiminta osana normaalia kaupungin ja hallintokuntien työtehtävien ulottuvuutta – ”kaupunkipolitiikka toimii sekä kansallisesti että kansainvälisesti” (20). Eräs haastatelluista kertoi osallistumisen hyödyistä seuraavasti:

Eurocities on kiinnostava ja hyödyllinen organisaatio. Sen alafoorumeihin osallistumalla saisi vaikka minkälaisia kontakteja mihin tahansa, kun tietäisi mitä halutaan ja haluaisi mennä sinne kansainväliselle kentälle ja Eurooppaan. Sen saman organisaation kautta voi hoitaa tietyn asian kokonaan: Se on aika tehokasta, kun ajattelee, että kuinka iso se maantieteellinen kenttä on ja asioiden kokonaisuus, että jos yhden kautta pystyy löytämään kaikki, niin ei tarvitse ympäri maailmaa etsiä, ja muodostettujen kontaktien jälkeen ei välttämättä tarvitse enää edes matkustaa, voi vaan ottaa yhteyttä.

Myös Eurocities-kokouksia (8) kommentoitiin siten, että ”siellä [Eurocities-vuosikokouksessa] oli siis todella hyviä asiantuntijaseminaareja” ja että ”siellä on ihan valtava tieto- ja verkostopankki, joka olisi hyödynnettävissä vaikka millä tavalla”. Kolmas haastateltu huomioi, että ”kyllä tämä asiantuntijasolla, mutta ei johtotasolla”. Olennaista osallistumisessa on siis muun muassa kontaktien luonti ja tiedon saaminen. ”Eurocities-sikspäkin²⁴³” ei kuitenkaan tulisi jäntevöittää

²⁴³ Kyseessä on nimitys Suomesta Eurocities-järjestöön kuuluville kuudelle kaupungille (Helsinki, Espoo, Tampere, Turku, Vantaa, Oulu). ”Kuutoskaupungit” on toisaalta myös yleisnimitys näistä Suomen kuudesta suurimmasta kaupungista.

toimintaansa ilmaisemalla kantansa yhteisesti hyödyntäen samalla Suomea (46). Eräs haastatelluista selvensi, miten kyse on kuitenkin kaupungeista itsestään:

Intressi olla Eurocities-järjestössä on kuitenkin kaupunkikohtainen, kukin on omista lähtökohdistaan ja ajamassa asiaa, jota itse pitää oman päätöksenteon kautta järkevänä ja tärkeänä, se on se pääsääntö.

Toinen lisäsi, että yhteistoiminnassa ongelma on ehkä siinä, että ”me sikspäkkiläiset kilpaillaan keskenämme”. Mukanaolon ja transnationaalisen vaikuttamisen tärkeyttä kaupunkipolitiikanäkemyksessä tukee myös se, että B on ainoa faktori, jolla kotimaista EU-strategiaa ei pidetä tärkeämpänä kuin Brysselin edunvalvontaan panostamista (10). Eräs haastatelluista kommentoi, että kaupunkien osuus Lissabonin tavoitteiden toteuttamisessa näkyy enenevässä määrin kansallisissa strategioissa ja toinen lisää, että ihmiset eivät vain tiedosta, mitkä tavoitteet ovat suoraan Lissabonista. Kotimaisesta EU-strategiasta ja Brysselin edunvalvonnasta todetaan myös, että ”toista ei saa läpi ilman toista”.

Kaupunkipolitiikalle merkittävää on kaupungin itsensä lisäksi myös kansalaisten osallistuminen. Väite 21 sijoittui korkealle, eli kaupunkien tulee kehittää aktiivisesti osallistumisen demokraattisia keinoja. Erään haastatellun mielestä kyseessä on erittäin tärkeä asia jo kaupungin kehityksen takia:

Kaupungin kehitys on ihan sen väestöstä ja sen aktiivisuudesta kiinni. Instituutiot eivät edusta, ne eivät koskaan ole yhtä fiksuja kuin itse ne kansalaiset ja yhteisön jäsenet, että jos niitä ei saada mukaan, niin kehitys ei ole mahdollista.

Tähän liittyen faktorilla ilmenee myös, miten monikulttuurisuuteen ja maahanmuuttajiin liittyviä asioita pitäisi käsitellä enemmän kansainvälistymisstrategioissa (22). Eräs haastatelluista totesi, että ”Ruotsissa ymmärrettiin 80-luvulla huomattavasti enemmän tästä asiasta kuin me edes nyt ymmärretään, vaikka se on meille ihan yhtä tärkeä kysymys” – ”sitä vaan ei haluta ehkä tunnustaa, sitä ei pidetä luonnollisena osana”. Toinen lisäsi, miten ”monikulttuurisuus on luovan talouden yksi peruselementti” ja kolmas, että ”en minä tiedä löytyykö strategioissa ratkaisuja näihin asioihin, mutta niitä pitää käsitellä”. Kansainvälisten yritysten odotusten selvittämiseen ja niiden ulkomaalaisia työntekijöitä koskevien palveluiden järjestämiseen (50) liittyen eräs haastatelluista kommentoi, että ”näin me tehdään koko ajan - - tämä on käytännön totuus”.

Faktori B:tä määrittävät haastatellut eivät olleet sitä mieltä, että kaupunkiverkostoista puhuttaessa Turun pitäisi keskittyä toimimaan UBC:n kautta (33). Eräs kommentoi, miten ”tämä [UBC] on harrastelijamaisempi ja luottamushenkilöpohjainen” ja miten se ”ei näy Turun arki- eikä pyhätoiminnassakaan, että se on erillinen, sen pitäisi olla enemmän Turun toiminnassa mukana, yhteydessä enemmän”. Toinen lisäsi, että UBC:hen keskittymällä unohdetaan Eurooppa:

Ei me nyt voida minkään UBC-verkoston kauttakkaan täällä ruveta toimimaan, kun sitten me missataan kokonaan tämä Eurooppa, mikä olisi ihan hassua, kun nyt ollaan [EU:ssa], ennen EU:ta oli ihan eri asia.

Kolmas haastateltu toteaa, miten ”kuvaavaa on, että Tukholma erosi UBC:sta” ja että ”Eurocities edustaa suuria kaupunkeja Euroopassa, se on hyvin tärkeää”. Samalla kuitenkin kahdenkeskisiä ja historiallisia suhteita arvostetaan, sillä kaupunkiverkostoja ei nähdä niitä tärkeämpinä (32). Eräs haastatelluista totesi, miten ”esimerkiksi nämä ystävyyskaupunkiprojektit, ne koetaan vanhanaikaisiksi, mutta niissä on hirveän pitkäaikaiset verkostot, ja ne tunnistetaan niissä kaupungeissa”. Toinen huomauttaa, miten pitkäjänteisyys on kaiken A ja O jo senkin takia, ettei ihminen tiedonvälityksen nopeutumisesta huolimatta ole nopeutunut:

Vanhoissa on kuitenkin ne verkostot aina takana, sehän on se, että aina kun tulee uudet toimijat, niin ne kaataa kaikki vanhat ja perustaa uudet, niin sillä tavalla ei mitään vaikutuksia pitkään koskaan saadakaan, koska niillä on aina kaikilla historia ja se verkoston luominen kestää jo vuosikausia puhumattakaan, että siitä sitten pääsee eteenpäin. Ihminen on yhtä hidas kuin ennenkin, vaikka on kaikki nämä sähköiset järjestelmät ja kaikki on nopeutunut, mutta ihminen on aivan yhtä hidas kuin ennenkin, sillä kestää kaikki.

4.3. Faktori C: Kansainvälinen yhteistyö

Kaupunkien transnationaalien toiminnan takana on kansainvälistä yhteistyötä painottavin silmin nähtynä käytännöllisyys. Haastatellun sanoin – ”ei se ole diplomatiaa, koska me tehdään käytännön työtä”. Positiivisimmissa väitteissä on tällä faktorilla eniten sekä transnationaalia maailmaa että Turku-ulottuvuutta, eli näiden yhteensovittaminen on se, mikä on kansainvälisyydessä tärkeintä. Positiivisimmissa väitteissä on myös eniten toiveita ja negatiivisimmissa ennakoasenteita, eli erilaiset toiveet katsotaan tärkeiksi, mutta samalla tuomitaan herkästi vieraana pidetyt asenteet. Negatiivisimmissa väitteissä korostuu myös Suomi, eli valtion nähdään olevan osatekijä kaupungin kansainvälisyyttä koskevissa asioissa.

Valtion tai muiden olosuhteisiin vaikuttavien vaikutusvalta näkyy myös siinä, miten toisistaan poikkeavien ja lakisääteisten olosuhteiden katsotaan selvästi vaikeuttavan transnationaalia kaupunkiverkostojen toimintaa (7). Eräs haastateltu toi esimerkiksi esille, miten Eurocities-järjestön toiminnassa on huomannut, että suomalaisen kaupungin tai kunnan asema, merkitys sekä rooli ovat ylivertaisia verrattuna esimerkiksi Keski-Eurooppaan, jossa ”kuntakäsitys on ihan toisenlainen”. Toinenkin toteaa, miten suomalaisilla ja pohjoismaalaisilla kaupungeilla on aivan erilainen lainsäädännöllinen asema kuin muualla. Erilaisten hallintokulttuurien mukanaan tuomat ongelmat ovat kuitenkin usein voitettavissa verkostojen organisaatiomuodon avulla: Haastateltu kertoo, miten jakautuminen eri sektoreita tai toimintoja koskeviin yhteistyöfoorumeihin mahdollistaa panoksen keskittämisen ja suuremman yksilöiden välisen vuorovaikutuksen.

Faktorilla C oltiin eri mieltä siitä, että globalisaation eli uudenlaisen verkostoitumisen myötä valtion ja kaupungin suhde olisi muuttunut (12) – ”kyllä kaupunkien tärkeimmät intressit tietysti ovat kotimaisia” – tai että rajanveto kansainvälisen ja ei-kansainvälisen toiminnan välillä olisi

vaikeaa Turusta puhuttaessa (15) – ”tulee mieleen tällaisia kansainvälisiä kysymyksiä, on esimerkiksi maahanmuuttajien vastaanotto”. Kansainvälistä yhteistyötä painottavat eivät myöskään näe, että YK:n kokoukset ja niiden päätösten toteuttamisesta määräävä Agenda 21 antaisivat suuren roolin paikallishallituksille (3) tai että päävelvollisuus alueellisen ja paikallistason tuomisesta mukaan EU:n politiikkaan olisi valtioilla (30). Jälkimmäistä eräs haastatelluista kommentoi, että ”ei, se on tavallaan vahvan kansallisen tason intressien vastaista”.

Faktorilla tulee myös ilmi, että kaupunkien ja alueiden merkityksen ei globaalissa kontekstissa nähdä korostuvan informaatioteknologian takia (2). Huomionarvoista on, että muilla faktoreilla väite sijoittuu selvästi positiivisemmaksi (ks. taulukko 6). Eräs C-faktoria määrittävistä totesikin väitteestä seuraavasti:

Että informaatioteknologia tekisi maailmasta globaalin, tämä prosessi on kesken, ei tästä oikein tiedä mihin tämä on menossa.

Toinen lisäsi, että informaatioteknologia helpottaa ko. prosessia, mutta se ei ole syy siihen, miksi kaupunkien merkitys muuttuu. Sen sijaan syy on se, että ”kaupungit ovat taloudellisen elämän moottoreita”. Korkealle pisteytyikin myös, miten kaupunkien välisissä suhteissa tarvitaan vahvaa taloudellista panosta, sillä ”pelkkä kulttuurinvaihto ei vastaa kansainvälisyyden haasteisiin” (49). Eräs haastateltu sanoi, että kaikenlaisen kulttuurisen, terveydellisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin edellytys on vireä yritystoiminta ja sitä kautta hyvät työllistymismahdollisuudet. Toinen toteaa, että suurimmat kaupungit ymmärtävät innovaatioihin ja investointeihin panostamisen, mutta yllättävän usein klusterit ovat samoilla sektoreilla, mistä seuraa valtava kilpailu. Turun kansainvälistymisen päätavoitteena ei kuitenkaan tulisi olla EU-rahoituksen tavoittelemisen (34), mitä eräs haastatelluista kommentoi seuraavasti: ”Rahoitushan on välikappale, ei se ole koskaan tavoite, mutta se voi toimia yhteistyön edesauttajana”.

Väitteet	Faktori			
	C	D	A	B
2.Informaatioteknologian eli reaaliaikaisen sekä rajat ylittävän viestinnän takia maantieteellinen etäisyys on muuttumassa epäolennaiseksi: varsinkin alueiden sekä kaupunkien merkitys globaalissa kontekstissa korostuu.	-2	+3	+2	0
7.Toisistaan poikkeavat hallinnolliset ja lakisääteiset olosuhteet vaikeuttavat transnationaalialia kaupunkiverkoston toimintaa.	+5	0	0	-4
27.Valtio voi yksin huolehtia universaaleista palveluista, jotka ovat kaikille kansalaisille samanlaisia – kunnilla puolestaan pitäisi olla vapaus käyttää oma verokertymänsä omaehtoisten kehitysedellytysten rakentamiseen.	0	-5	-3	-4
32.Mielestäni aktiivisuus kaupunkiverkostoissa on tärkeämpi kansainvälinen hanke Turulle kuin kahdenkeskisten suhteiden kehittäminen: perinteiset kaupunkidiplomatian muodot, kuten sisarkaupunkiprojektit, tulee joko hylätä tai niitä tulee muokata uusiksi, jotta ne sopivat paremmin käytännöllisiin ja taloudellisiin näkökohtiin.	+5	0	-3	-3

Taulukko 6. Kansainvälinen yhteistyö: Faktori C:lle tunnusomaiset väitteet.

Kansainvälisen yhteistyön kautta hahmottuu toisaalta kaupunkien kansainvälisyys, joka luottaa aidosti kaupunkiverkostoihin. Verkostot nähdään selvästi tärkeämpinä kuin perinteinen kaupunkidiplomatia eli kahdenkeskisten suhteiden kehittäminen esimerkiksi sisarkaupunkiprojektien muodossa (32). Tähänkin liittyy käytännöllisyys, sillä väite 17 eli ”osallistuminen Eurocities-järjestön toimintaan eri tasoilla ei ole itseisarvoista toimintaa, vaan se liittyy osaksi muuta toimintaa” pisteytyy korkealle ja haastatellut tuovat esille, miten järjestöistä osataan ottaa huomioon esimerkiksi se toimivuuden peruste, että ”muodolliset jäsenet ja todellisuudessa toimivat jäsenet ovat pikkuisen erilainen joukko” ja miten verkostojen sekä asiantuntijuuden kautta tavoitteena on saada päivittäiseen työhön ”oikeaa lisäarvoa”. Eräs haastateltu toteaa seuraavasti kansainvälistymisen hyödyistä ja tavoitteista:

Se suuri hyöty meille tästä kansainvälistymisestä on selkeästi ollut, että tällaiset hyvät käytännöt kulkeutuu nopeasti tänne, ja siinä nämä kaupunkiverkostot ovat kyllä hyviä partnereita, että se lainsäädäntöön ja poliittikkoihin vaikuttaminen, siis poliittisiin linjauksiin vaikuttaminen, niin sehän on sellaista aika pitkäjänteistä ja hidasta työtä.

Käytännöllisyyttä kuvastaa myös jo olemassa olevien asioiden hyödyntäminen ja parantaminen. Eräs haastatelluista toteaa väitteestä 32, että perinteiset kaupunkidiplomatian muodot ovat menneen aikakauden tuotoksia, mutta ”nyt kun ne on, niin ne täytyisi ajanmukaistaa”. Toinen haastatelluista sanoi, että ”ehdottomasti moderni tapa kaupunkien kansainvälistymiseen on se, että meidän pitäisi toimia tällaisissa monenkeskisen yhteistyön organisaatioissa” ja että ”vähemmän pitäisi vaihtaa viirejä, enemmän pitäisi tehdä töitä yhdessä”. Kansainvälisen yhteistyön kautta tuotiinkin esille, että yhä vähenevässä määrin kaupungit voivat toimia ikään kuin yksin keskenään, vaan

pyritään olemaan mukana ja edesauttamaan esimerkiksi erilaisten oppilaitosten kuten yliopistojen sekä esimerkiksi yritysten ja muiden organisaatioiden kuten yhdistysten ja kansainvälisten järjestöjen keskinäisiä yhteyksiä.

Samalla kansainvälisessä yhteistyössä otetaan huomioon se, mistä saadaan parhaiten hyötyä ja opitaan – ”aina kannattaa liikkua itseään paremmassa seurassa”. C-faktorilla maantieteellinen ulottuvuus jääkin Euroopan mittakaavan kansainvälisyydessä toissijaiseksi, sillä tärkeämpänä nähdään tiettyjen substanssialueiden ympärille rakentaminen:

Käytännössähän Suomi on niin kaukana myös näistä Itämeren toimijoista, että melkein niihinkin pitää täältä lentämällä lähteä - - ja sitten kun lentää, niin on samantekevää lentääkö tunnin vai kaksi vai kolme.

Mielenkiintoinen ulottuvuus kaupunkiverkostoihin on myös se, miten eräs haastateltu kertoo yhteistyön suomalaisten kaupunkien kanssa käynnistyneen tai piristyneen kansainvälisten verkkojen ja yhteistyön kautta.

Huomionarvoista on myös, miten väite 24 (paikallishallitusten tulisi osallistua EU-tason

politiikkojen tekemiseen, koska siten ne pystyvät myös informoimaan suurempaa yleisöä siitä, mitä EU:ssa tapahtuu) on negatiivinen vain faktorilla C. Eräs haastatelluista täsmentää, että tämä liittyy enemmän informointivastuuseen, ei osallistumisen tarpeeseen: ”Koko kokonaisuus pitäisi hahmottaa ja se onnistuu vain osallistamalla joka puolelle - - se ei varmaankaan ole se pääsyy, että voidaan informoida.” Toinen lisää, että ”olisin vähän samaa mieltä, mutta toisaalta tiedän, että kun se ei ole meidän varsinaisen mandaatti ja meillä ei ole resursseja”. Mielenkiintoista on myös, miten väite 27, eli se että valtio huolehtisi universaaleista palveluista, on faktorilla C nolla, vaikka kaikilla muilla faktoreilla se on vahvasti negatiivinen. Eräs haastatelluista kommentoi, että ”on tässä joku logiikka, mutta ei se vain ole näin - - tuo kehityssuunta voisi olla ihan hyvä”, mikä ilmentää epävarmaa myöntymistä. Kenties aika nähdään kypsänä tämänsuuntaisille muutoksille kaupunki-valtio-suhteen työnjaossa. Samalla alue- ja paikallishallintojen rakenteiden muokkaaminen valtiotasolta (45) saa ainoan positiivisen arvonsa faktorilla C, ja eräs haastatelluista selventää hallinnon mallien muokkaamista kotimaassa:

Se on tällä hetkellä juuri Suomen kysymys, että meillä on näitä toimijoita aivan liikaa, niillä ei ole resursseja tässä kansainvälisessä ympäristössä toimia.

Pitäisi siis toimia yhdessä jo senkin takia, että toimijoiden lukumäärä vähenisi, mikä sitten helpottaisi jäljellä olevien toimintaa.

Rakenteellisten asioiden muuttaminen on kuitenkin vaikeaa. Kansallisen aluedialogin käynnistämistä (43) ja ministerien lobbaamista kommentoitiin seuraavasti:

Käsittääkseni tällaista dialogia käydäänkin, mutta se ei ole institutionalisoitua ja se luo byrokratiaa jos siitä tehdään sellainen, ei se ole mikään ratkaisu. Ymmärtääkseni varsinaissuomalaiset ministerit on hyvin lobattu takäläisten kaupunginjohtajien kautta – ainakin se on paremmin Turun maakuntaliiton ja kansanedustajien kautta – ja uskoisin että ainakin RKP:n ministeri tuntee hyvin [Turun] kaupungin.

Mutta jos toinen haastatelluista ei näe institutionalisoitumisen olevan ratkaisu, niin toinen taas peräänkuulutti juuri rakenteellisia muutoksia lisäten, että väite 43 on sitä keskustelua, jota jo tapahtuu. Samalla kansainvälisen yhteistyön kautta ilmenee, miten kansainvälistymisen on perustuttava selville strategisille tavoitteille ja että aloitteiden tulee olla eritasoisten toimijoiden itsensä omia ratkaisuja (35). Eräs haastatelluista kommentoi väitettä näin: ”uskoisin, että kansalasiin panostaminen jotenkin on tärkeää, siinä on tehty virheitä” ja toinen lisäsi, että

tällä hetkellä [kansainvälinen toiminta] on Turun kaupungissa jonkin verran satunnaista, on hyviä verkostoja ja hyvää toimintaa, mutta ei se toimi näin, pitäisi olla selkeät strategiset tavoitteet.

Korkealle pisteytyi myös osallistumisen demokraattisen keinojen aktiivinen kehittäminen (21) ja eräs haastateltu toteaa, miten ”on tärkeintä että saadaan vuoropuhelua kansalaisten kanssa”.

Mielenkiintoista on, miten eräs haastatelluista toteaa huolestuneena, miten kaikki kaupungit

ovat vielä aika varhaisessa kehitysvaiheessa kansainvälisyyden suhteen, sillä se nähdään usein ”umpisuolen tyyppisenä lisäkkeenä, jonka voisi napsaista pois etenkin karuina taloudellisina aikoina”. Kansainvälisen yhteistyön kautta nähty kaupunkien kansainvälisyys eli eräänlainen käytännöllisyyden sanelema kansainvälisyys ei siis ole levinnyt yleiskäsitykseksi Turun kaupungin sisäisten toimijoiden keskuudessa.

4.4. Faktori D: Paradiplomatia

Neljäs eli viimeinen faktori ymmärtää kaupunkitason kansainvälisyyden laajimmin, sillä se hahmottaa kansainvälisyyttä tasapuolisesti kaikkien tutkimuksessa käytettyjen ulottuvuuksien kautta. Eräs tälle faktorille sijoittuneista haastatelluista kuvaili jakaumaansa holistiseksi näkemykseksi, jonka mukaan ”on ilman muuta totta, että kansainvälisyys on kaikkialla ja sen pitää olla ja se tulee jatkumaan samansuuntaisesti”. Paradiplomatian kautta piirtyy siis kuva kaupunkien kansainvälisyydestä, joka ei väheksy mitään siihen kuuluvia osa-alueita. Kuten eräs haastatelluista toteaa: ”Meidän täytyy ymmärtää tätä maailmaa ja olla siinä maailmassa mukana. Ei panna päätä pensaaseen, että ei meidän kunnan rajojen ulkopuolella mitään tapahdu.”

Ainut anomalia tälle väitejakaumien tulkinnalle on, miten positiivisimmista väitteistä ei löydy yhtäkään Eurooppa-ulottuvuudelle kuuluvaa. Näen tämän kuitenkin johtuvan siitä, miten Eurooppa lähialueena ymmärretään niin luonnollisena osana Turun kansainvälisyyttä, ettei siihen edes kiinnitetä huomiota – toteaahan tämän jo korkealle pisteytetty väite 15 (ks. taulukko 7). EU myös nähdään jäsenvaltioilleen sisämarkkina-alueena, joka tulee ottaa osana kansallista hyvinvointia, ja rajat ylittävä yhteistyö ja vaikuttaminen nähdään välttämättöminä. (9). Eräs haastatelluista toteaaakin, miten on paljon asioita, jotka liittyvät johonkin Suomen rajojen ulkopuolella tapahtuvaan muuhun elämään, miten ”se on normaali osa meidän työtämme” ja miten ”sitä pitää hyödyntää”:

Kansainvälisyys ei ole mitään pelottavaa ja kummallista, missä puhutaan vieraita kieliä ja mikä on täysin erillään minun muusta työstäni, vaan se on jatkuva osa päivittäistä työtä.

Toinen haastatelluista jatkaa, että ”Turkuhan on hurjan tunnettu Itämeren alueella, se on jo tehnyt ihan valtavan ison ja pitkäaikaisen työn siinä” ja että väite 15 on jatkoa tällaiseen työhön.

Paradiplomatia erottuu muista faktoreista siis eniten siinä, miten vahvasti kaupunkien nähdään toimivan jokaisella kansainvälisten suhteiden tasolla samalla, kun ulkopolitiikan ei nähdä enää olevan vain valtioiden välinen asia, ja kaupunkien sekä valtioiden välisen suhteen nähdään muuttuneen globalisaation eli uudenlaisen verkostoitumisen myötä (1, 11, 12). Kaupunkien välisen verkostoitumisen ei kuitenkaan nähdä vähentävän valtion ja sen alaisten yksiköiden ristiriitoja (44) ja ”kansallisen aluedialogin” tarvetta valtiotasolla ei nähdä (43). Eräs haastatelluista totesi, että ”[kaupungit] tekevät koko ajan enemmän mitä tiedetään”, ”on ihan totta, ettei kaupunkien eikä

edes maiden tärkeimmät intressit välttämättä ole valtiollisten alueiden sisäpuolella” ja että ”ulkopolitiikkaa tekevät paljon monet muut osapuolet, monet muut kuin valtiot nykyisellään, eikä se voi olla näiden ministeriöiden asia”. Toinen haastateltu totesi, että ”kaupungit toimivat, harrastavat sellaista paradiplomatiaa, sellaista vaikuttamista” ja jatkoi, miten kansainvälinen toiminta on muuttunut:

Kansainvälinen toiminta ei ole enää [sitä], että tavataan ystävyyskaupunkeja, katsotaan kansantanssia ja nostetaan maljaa ja lähdetään kotiin, vaan on isoja tavoitteita, niin kuin Itämeri-strategiassa, ja niitä pyritään viemään pitkin omia kanavia, ja usein ne menee ohi esimerkiksi valtiotason täysin, esimerkiksi [EU:n] komissioon.

Eräs haastateltu kertoi esimerkin, miten Turku varaa Eurooppa-toimiston kautta aikaa EU-komissioon keskustellakseen Itämeri-strategiasta ja esittääkseen omat kommenttinsa asiasta. Suomen valtiolle on annettu nämä samat kommentit, mutta ”Turun viestit tietenkin häviävät kymmenien muiden toimijoiden viesteihin”, joten Brysseliin mennään itse. Olennaista on siis omatoimisuus.

Väite	Faktori D (A B C)
1.Kaupungit toimivat jokaisella kansainvälisten suhteiden tasolla; joko paljon tai marginaalisesti, joko virallisesti tai epävirallisesti. Näin tehdessään kaupungit muuttavat diplomaattisia prosesseja.	+4 (-1 0 -1)
11.Ulkopolitiikka ei ole enää vain valtion korkeimman johdon ja ulkoministeriön asia, vaikka suurimmat tai tärkeimmät päätökset tehdäänkin valtioiden kesken.	+3 (-1 +1 0)
12.Globalisaation eli uudenlaisen verkostoitumisen myötä valtion ja kaupungin suhde on muuttunut, sillä kaupunkien tärkeimmät intressit eivät enää välttämättä ole valtioidensa alueen sisäpuolella.	+5 (-4 +2 -4)
15.Rajanveto kansainvälisen ja ei-kansainvälisen toiminnan välillä on vaikeaa Turusta puhuttaessa, koska kansainvälistyminen koskettaa suurta osaa toiminnasta ja on monille erottamaton osa päivittäistä työtä.	+3 (-1 -3 -4)
21.Kaupunkien tulee kehittää aktiivisesti osallistumisen demokraattisia keinoja, joten tulee keksiä uusia metodeja kansalaisille ja heidän järjestöilleen vaikuttaa asioihin, joista he välittävät ja jotka ovat lähellä heitä.	-3 (0 +4 +4)
22.Monikulttuurisuuteen ja maahanmuuttajiin liittyviä asioita pitäisi käsitellä enemmän kansainvälistymisstrategioissa.	-1 (5 5 4)
25.Hallintoviranomaisten ja henkilökunnan vaihto-ohjelmat sekä kansainvälinen yhteiskoulutus ovat tärkeitä hyvän hallinnon vahvistamisessa Euroopassa, ja paikallishallintojen rooli on suuri tulevien jäsenmaiden koulutuksessa.	-4 (+4 +2 +1)
32.Mielestäni aktiivisuus kaupunkiverkostoissa on tärkeämpi kansainvälinen hanke Turulle kuin kahdenkeskisten suhteiden kehittäminen: perinteiset kaupunkidiplomatian muodot, kuten sisarkaupunkiprojektit, tulee joko hylätä tai niitä tulee muokata uusiksi, jotta ne sopivat paremmin käytännöllisiin ja taloudellisiin näkökohtiin.	0 (-3 -3 5)

Taulukko 7. Paradiplomatia: Faktori D:lle tunnusomaiset väitteet.

Väitettä 12 kommentoidaan mielenkiintoisesti siten, että siinä mielessä kaupungin ja valtion suhde on muuttunut, että kaupunki on legitiimi toimija Suomen rajojen ulkopuolellakin – niissä asioissa joissa katsotaan, että täytyy toimia. Ulkoministeriöllä ei enää ole ohjaavaa roolia, ellei asia

sitten liity lainsäädännöllisiin rajoituksiin tai Venäjään. Venäjälle päin tarvitaan ulkoministeriöitä useammin apuna, koska ”he ovat virallinen Suomi siellä”. Olennaista on siis sen lisäksi, miten toimija itse hahmottaa itsensä se, miten muut hahmottavat toimijan. Faktori D:tä eli paradiplomatiaa ilmentää myös, miten informaatioteknologian eli reaaliaikaisen sekä rajat ylittävän viestinnän takia maantieteellinen etäisyys on muuttumassa epäolennaiseksi (2). Eräs haastatelluista huomauttikin, miten ”nykyään me voimme olla täältä minne tahansa reaaliaikaisesti yhteydessä, keneen tahansa kollegaani ympäri maailmaa”, mikä johtaa siihen että partnereita pystytään hakemaan joka puolelta. Myös väite 19 sijoittui korkeimmalle tällä faktorilla, mikä tarkoittaa, että kaupunkien rauhaa ja pluraalisuutta edistäviä transnationaaleja kontakteja arvostetaan. Toisaalta osallistumisen Eurocities-järjestön toimintaan eri tasoilla ei nähdä olevan itsearvoista toimintaa, vaan se liittyy osaksi Turku-strategiaa ja muita toimenpidekokonaisuuksia (17).

Positiivisimmaksi väitteeksi faktorilla sijoittui, miten Turun kansainvälistymisen päätavoitteena ei tulisi olla EU-rahoituksen tavoittelemine, vaan kokonaisvaltaisempi kaupungin kehittäminen (34). Tätä kommentoitiin muun muassa siten, että vaikka EU on mahdollistanut rahoitusohjelmien kautta sen, että kansainvälistä yhteistyötä tehdään, niin EU-raham saaminen ei ole kansainvälisyyttä: kansainvälisyyttä on se, että on kansainvälinen partneri, jonka kanssa tehdään yhteistyötä. Kansainvälisyyden oikea määritelmä on siis tärkeä. Voimakkainta vastustusta faktorilla taas sai se, että valtio voisi yksin huolehtia universaaleista palveluista (27). Kuten eräs haastatelluista sanoi, kunnat eivät voi täysin kieltäytyä ihmisvastuustaan – sitä riskiä ei voi ottaa, että valtio huolehtisi yksin palveluista, koska ”mitä jos se ei huolehdiikaan”. Toinen huomautti, että ”ajatus sinänsä, mutta tapahtuuko ne sitten laadultaan samanlaisina”. Hallintoviranomaisten ja henkilökunnan vaihto-ohjelmien sekä kansainvälisen yhteiskoulutuksen ei myöskään katsota olevan olennaisia kansainvälisyydessä, eikä paikallishallinnoilla nähdä roolia tulevien jäsenmaiden koulutuksessa (25). Kuvaksi piirtyy kansainvälisyys enemmän omaa kaupunkia hyödyntävänä kuin muitakin auttavana vuorovaikutuksen kautta tapahtuva toimintana. Tätä tukee myös korkealle sijoittunut taloudellisen panoksen – tiedon ja innovaatioiden – arvostus (49).

Lisäksi paradiplomatian kautta muodostuva näkemys sijoittaa ainoana faktoreista jakauman negatiiviselle puolelle väitteet 21, 22, 25, 37 ja 50. Eräs haastatelluista kommentoikin väitettä 50, että kaupungin pitäisi selvittää mitä odotuksia yrityksillä on, mutta auttaa näitä työntekijöitä koskevien palveluiden järjestämisessä – ”se on jo toinen asia”. Toinen haastatelluista toteaa väitteestä 22, että maahanmuuttoasiat kuuluvat normaaliin strategiaan ja kolmas huomauttaa kaupungin monikulttuuristumisesta seuraavasti:

Tällainen kaupungin monikulttuuristuminen, pitääkö se nähdä kansainvälistymisenä, onko kansainvälistyminen Turusta ulospäin menevää aktiviteettia, onko kansainvälistyminen jotakin Turkuun tulevaa, Turussa tapahtuvaa. Se on ehkä sellainen teoreettinen kysymys, joka ratkaisee sen, että

missä päin, missä kaupungin asiakirjassa tällainen kaupungin monikulttuuristuminen pitää olla.

Osallistumisen demokraattisten keinojen kehittämisestä (21) eräs haastatelluista taas toteaa, että pitäisi määritellä kuinka paljon kuntalaisten ääntä kuunnellaan ohi virallisen demokraattisen järjestelmän, mutta se ei ole kansainvälistymiskysymys.

Kaupunkiverkostoista on vielä tarpeen mainita, että eräs haastatelluista kommentoi UBC:hen keskittymistä (33) näin: ”Turku on ollut kauan mukana ja tietysti on olemassa nämä yhteydet, että sen takia laitan sen lievänä” ja toinen lisäsi, miten UBC on lähialueella tärkeä, mutta siellä on myös pieniä ja köyhiä kaupunkeja, joiden kanssa intressit eivät välttämättä ole samat. Kaupunkiverkostojen ja kahdenkeskisten suhteiden vertailusta (32) eräs haastatelluista toteaa, että ”ne ei kilpaile keskenään, ne on erilaisia työkaluja”. Huomionarvoista on, että väite sijoittuu nollassa tälle faktorille, mutta muilla faktoreilla mielipiteet ovat selvästi jyrkempiä.

4.5. Johtopäätöksiä ja huomioita

Faktori A eli kaupunkidiplomatia kuvaa perinteisintä näkemystä kansainvälisestä politiikasta. Valtiotaso on kansainvälisen toimijuuden kentällä tärkein, mutta samalla kaupungit toimivat omien mahdollisuuksiensa rajoissa tavoitteitaan toteuttaen. Tavoitteet lähtevät muun muassa terveellisen asuinympäristön tavoittelemisesta, ja niiden toteuttamista mahdollistavat esimerkiksi EU:n monentasoisen hallinnan periaatteet. Rakenteet ja toimijat ovat eräänlaisessa tasapainossa. Olennaisinta kansainvälisessä kaupunkitoimijuudessa ovat kahdenväliset ja vastavuoroiset – diplomaattiset – suhteet muiden toimijoiden kanssa ja usko siihen, että Turku on merkittävä toimija. Niin sanottuun Eurooppa-politiikkaan osallistuminen ei ole itseisarvo kansainväliselle toiminnalle.

Faktori B:tä eli kaupunkipolitiikkaa kuvaa Eurooppa- ja Eurocities-suuntautuneisuus sekä samalla yleinen mukanaolon tärkeys koskien transnationaalia toimintaa. Kaupungin tulee olla aktiivinen ja osallistua toimintaan useilla rintamilla, ja myös kaupungin asukkaita tulee kuunnella sekä heidän osallistumisestaan yhteisiin asioihin tukea. Valtio aivan kuin katoaa tässä kuvassa kansainvälisyydestä, sillä sitä ei mainita. Oma toimijuus on tärkeintä kaupunkien luodessa uutta tilaa sisä- ja ulkopolitiikan välimaastoon Raja-alueelle.

Faktori C eli kansainvälinen yhteistyö painottaa käytännöllisyyttä ja talouden merkitystä kaupunkitason kansainvälisissä toiminnoissa. Kaupunkiverkostot nähdään tärkeinä juuri modernin käytännöllisen tiedonvaihdon takia, eli parhaiden käytäntöjen kulkeutumisen kanavina. Erilaiset rajat – eritasoisten toimijoiden ja erilaisten toimivaltuuksien välillä – nähdään myös selkeinä, mutta samalla toimijoiden yhteistyötä painotetaan. Lisäksi tämän näkemyksen mukaan olosuhteet selvästi vaikeuttavat toimintaa, eli kyseessä on rakenteiden suurempi merkitys toimijaan nähden. Rakenteiden tulisi siis muuttua ensin, jotta kaupungit pääsisivät todella mukaan kansainväliselle

kentälle.

Faktori D eli paradiplomatia on teoreettisen holistinen näkemys kaupunkitason kansainvälisestä politiikasta. Kaupungin toiminnoissa otetaan huomioon kaikki toimijuuden tasot jopa siinä määrin, että Eurooppa lasketaan automaattisesti luonnolliseksi toimialueeksi. Paradiplomatian kautta hahmottuu siis uudenlaisen globalisaation myötä muuttunut verkostojen castellslainen maailma, jossa eri tasojen toimijoilla on toimijuutta ja legitimizeettiä ”ulkopolitiikan” puitteissa. Legitimizeetti nousee edustuksellisuuden lisäksi ennen kaikkea kaupungin omista intresseistä – toimijat ovat nyt valta-asemassa rakenteiden jo muututtua.

Haastateltujen ymmärryksessä kaupunkien harjoittamasta kansainvälisestä politiikasta on siis nähtävissä jako neljään. Nämä neljä eri käsitystä selittävät osaltaan sitä, miksi kansainvälinen toiminta ei ole luonnollinen osa Turun kaupungin toimintoja, vaikka useat haastatelluista sitä toivoisivat. On vaikeaa löytää yhteisymmärrystä siitä missä ja miten toimitaan, jos perustavalla tasolla käsitykset eroavat. Yksi haastatelluista otti esimerkiksi esille ajatuksen kansainvälisyyden maantieteellisistä kehistä, vaikkei tiennyt tämän olevan teoreettinen lähtökohta väitteiden strukturoinnille. Turun kotikenttänä hän näki Itämeren alueen, seuraavana Euroopan tai EU-kentän ja sitten globaalin dimension. Tärkeä päätös kaupungin sisäisessä keskustelussa onkin määrittää näiden maantieteellisten kehien välien suhde tai mikä on mielekäs toimintakenttä – muun muassa mihin panostetaan resurssien ollessa rajoitettuja ja mistä nähdään tulevan lisäarvoa kaupungille.

Mielenkiintoista on huomata, miten väite 6 eli ”useimmat alueet ja kaupungit haluavat olla tunnustettu osa eurooppalaista hallintojärjestelmää, mutta niiden useimmilla toimijoilla on vain epämääräinen käsitys siitä, mitä tämä tarkoittaa” nousee kolmella faktorilla positiiviselle puolelle ja neljännelläkin jää nolnaan. Tämä antaa ymmärtää, että puhuttaessa kaupunkien osallistumisesta eurooppalaiseen tai kansainväliseen politiikkaan, kyse todellakin on varsin epämääräisestä ilmiöstä. Eräs haastatelluista toteaaakin, että

Meilläkin [Turulla] on tahtoa ylipäätään olla kansainvälisiä ja se kuulostaa hyvältä, mutta monetkaan eivät tiedä mitä se tarkoittaa käytännössä ja mitä se tarkoittaa omassa työssä ja miten se näkyisi siinä.

Toisaalta tähän tutkimukseen osallistuneista henkilöistä useimmilla tuntui olevan vahvakin näkemys siitä, mitä kaupunkien kansainvälisyys on. Tulee kuitenkin muistaa, että haastatellut olivat henkilöitä, jotka ovat ottaneet paljon osaa Turun kansainvälisiin toimintoihin. Mitä enemmän haastateltu oli osallistunut, sitä enemmän hän tuntui kansainvälistä toimintaa arvostavan.

Ajatuksia herättää myös erään haastatellun kommentti siihen, että valtio voisi yksin huolehtia universaaleista palveluista (27). Hän mietti, että olisivatko kansalaiset tällaisen reformin jälkeen valmiit esimerkiksi maksamaan niin paljon veroja ei-lakisääteisten tehtävien tekemisestä. Jos palveluiden järjestäminen kuitenkin siirtyisi pois kunnilta, niin niille varmastikin kirjattaisiin uusia lakisääteisiä tehtäviä, joista eräs voisi olla juurikin kaupunkilaisten tavoitteiden julkituominen ja

toteuttamiseen pyrkiminen kaupungin ulkopuolisilla transnationaaleilla areenoilla. Kysymys on ehkä siitä mihin on totuttu. Tähän liittyy myös se, miten useat haastatelluista näkivät, että taloudellisen ahdinon aikana kaupungin toiminnoista karsitaan ensimmäisenä juuri kansainvälistä toimintaa, koska se ei ole lakisääteistä tällä hetkellä ja lepää hallintokuntien omien talousarvioiden varassa.

Mielenkiintoista on myös se, miten eräs haastatelluista nostaa puheeksi kaupungin sisällä olevan virkamies–poliitikko-jaon. ”Kaupunginjohtaja” on hyvin suomalainen termi, sillä sen kääntäminen *mayoriksi* ei tarkoita että kyseessä olisi kaupunkitason poliittisessa vastuussa oleva ja äänestämällä valittu johtaja, kuten monissa muissa maissa. Kaupunginjohtaja on suomessa virkamies, vaikka joissain kunnissa onkin siirrytty pormestarimalliin. Haastateltu totesi, että jotta kansainvälisyys olisi merkityksellisessä roolissa suomalaisessa kaupungissa, sen pitäisi olla eri tavalla hallituksen ja osittain lautakuntien sekä valtuuston agendalla. Jos vain virkamiehet tekevät kansainvälistä yhteistyötä, niin se jää kaupungin sisällä helposti jotenkin irralliseksi – ”se ei legitimoidu sillä tavalla kun sen pitäisi”. Ulkomaille mennessä suomalaista hallintomallia saa jatkuvasti selittää:

Tavallaan me päätetään hirvittävän paljon paikallisdemokratian puitteissa palveluiden järjestämisestä, toisaalta sitten ulkomailta meitä ei koeta niin kansanvaltaisena johtuen ehkä siitä, että meillä on tämä virkamiesvetoisuus niin voimakasta, nämä on tavallaan vähän ristikkäisiä nämä asiat.

Eräs haastatelluista taas toteaa, että kaupunkiverkostot ja niiden toiminta tulisi linkittää jokapäiväisiin kaupungin asioihin, etteivät ne jää irrallisiksi kaupungin sisällä. Tässä auttaisi muun muassa tehokkaampi tiedonvälitys. Toinen haastatelluista totesi kaupunkiverkostoista, että niitä käytetään joukkovoimana: ”Jos kaupunkiverkosto antaa virallisen paperinsa, niin se on toki EU:iin päin vahvempi kuin yhden kaupungin paperi.” Turkuna pyritäänkin useimmiten menemään kasvokkain paikan päälle, jotta saadaan fyysinen kontakti, ja tavataan suomalaisia europarlamentaarikkoja. Samalla kuitenkin todetaan, ettei parlamentti välttämättä ole se kanava, jonka kautta asia nousee, vaan ne ovat usein komission asioita – ”he [komissiossa] ovat onnellisia, kun he saavat materiaalia”.

Turun kaupungin organisaatiomallia ajatellessa mielenkiintoinen yksityiskohta on kansainvälisten asioiden erillisyyksikkö. Haastattelujen yhteydessä esiin nousi esimerkiksi tällaisen erillisyyksikön tarpeellisuus ja merkitys. Lopputuloksena kuitenkin voi nähdä, että erillisyyksiköllä on funktionsa muita palvelevana kaupungin sisäisenä toimijana, joka huolehtii yleisestä edunvalvonnasta ja yleisestä kansainvälistymisestä keskitetysti. Kansainvälinen substanssiyhteydenpito taas tapahtuu ”sektorikohtaisesti, läpäisyperiaatteen mukaisesti”, kuten eräs haastatelluista sanoi. Kysymykseksi nousee ainoastaan, mitkä asiat luokitellaan ”yleiseksi kansainvälistymiseksi”. Ovatko näitä ainoastaan millekään sektorille kuulumattomat?

Kaupunkien ja valtion välisestä intressiristiriidasta tuotiin mielenkiintoisesti ja tutkimuksen teoriaa tukevasti esille, miten kaupunkipoliittiset kysymykset ovat Euroopassa nouseva trendi ja kaupunkien tulee ajaa omia intressejään, koska valtio ei aja niitä. Kuten eräs haastateltu sanoi – ”näyttää siltä, että se on päinvastoin”. Haastateltujen *Q*-jaottelut sekä kommentit tukevat myös Schultzen mallia osallistuvan hallinnon regiimin muodostumisesta EU:ssa. Se, että alueet tekevät suoraan yhteistyötä EU:n komission, parlamentin, alueiden komitean ja muiden toimijoiden kanssa, on alueiden profiilin nostamista ja tästä valtion sekä alueen tai kaupungin intressiristiriidasta johtuvaa. Toisaalta myös kaupungit kilpailevat keskenään, mutteivät niinkään kaupunkijärjestöt. Näin Heineltin ja Niederhafnerin esiin tuoma ajatus koordinaation hyödyistä – kooperaation asemesta – vahvistui, sillä yksittäiset kaupungit pystyvät kilpailemaan, eli tavoittelemaan yksittäisiä intressejään esimerkiksi Eurocities-järjestön sisällä. Koordinaatio vaikuttaa toimivan myös UBC:n puitteissa.

Esille tuotiin myös se, miten ennemmin tai myöhemmin EU-asiat tulevat takaisin kaupungeille sääntöjen tai lainsäädännön ja ohjeistuksen kautta: ”Jos ne [kaupungit] ovat aktiivisesti mukana alussa, niin niillä on parempi mahdollisuus sitten tarttua toimiin, kun ne asiat tulevat heidän pöydälleen.” Huomioitavaa on myös poliittisesta toiminnasta saatava palaute ja sen kehittämismahdollisuudet juuri paikallistasolla:

Kaikki politiikat, tehdään ne sitten millä tasolla tahansa, niin toteutus tapahtuu kuntatasolla, joka on lähinnä ihmisiä. Siellä kohdataan se asiakas ja kuntalainen, siihen rajapintaan kokoontuu tai siellä on valtava määrä myös välitöntä palautetta näiden poliitikkojen toiminnasta ja ohjelmien toiminnasta ja tarpeista myöskin kehittää niitä.

Eräs haastateltu kommentoi myös mielenkiintoisesti väitettä 26 sanomalla, että EU:han toimii paremmin kuin monien maiden hallitukset alueidensa kanssa, joten paikallishallitusten ja EU:n yhteistyötä ei välttämättä tarvitse vahvistaa, vaan pitää vahvistaa paikallishallitusten ja kansallisten hallitusten toimintaa.

Mielenkiintoista on myös huomata, miten osallistujien iät sijoittuvat faktoreille. Iällä näyttää olevan merkitystä, sillä enimmäistö faktorilla A on kolmekymppisiä, faktorilla B viisikymppisiä, faktorilla C nelikymppisiä ja faktori D:tä määrittävistä puolet ovat kuusikymppisiä. Näin ollen voisi olettaa, että faktorit paljastavat eräänlaisen kehityskulun ymmärryksessä kaupunkitason kansainvälisestä politiikasta – aluksi se nähdään kaupunkidiplomatiana ja iän karttuessa siirrytään kansainvälisen yhteistyön ja kaupunkipoliitiikan kautta holistiseen paradiplomatiaan. Toisaalta huomionarvoista on myös, miten eräs haastatelluista totesi tiivistäen tietynlaisen odotetun passiivisen virkamiesnäkökulman kaupunkien kansainvälisyyteen, jos kansainvälisyyden ymmärtää eräänlaisena eri poliittisten tasojen valtasuhteiden käsittelynä:

Asiat tänään ja tässä tapahtuu kuitenkin minusta riippumatta, että minä elän tässä päivässä, ja jos tulee jotain muutoksia, niin ne tapahtuu poliittisella tasolla. Minulla

ei ole itse mielenkiintoa lähteä niitä tässä kohtaa muuttamaan tai taistelemaan jonkun asian puolesta, vaan koitan tehdä työni tässä järjestelmässä niin kuin se on.

5. Loppusanat

Monet tutkimukseen osallistujista toivat *Q*-metodologiaan liittyen esille, miten yksittäistä väitettä on hankala sijoittaa *Q*-jaotteluun, jos on eri mieltä väitteen perusteista mutta samaa mieltä johtopäätöksestä tai päinvastoin. Väitteiden lopullinen muoto on siis tärkeä. Kaikki osallistujat olivat kuitenkin samalla lähtöviivalla väitteiden ymmärtämisen sekä tulkitsemisen kanssa ja tutkimuksen tulokset osoittavat, että *Q*-metodilla on mahdollista saada merkitseviä faktoreita – tässä tutkimuksessa näkökulmia – tutkittavaan ilmiöön väitteiden lievästä arbitrarisuudesta huolimatta. Olennaista on väitteiden antama kimmoke vertailulle ja keskustelulle. Useat haastatelluista toivat myös esiin ihmetyksensä siitä, miten *Q*-jaottelussa sijoitetaan eniten väitteitä nollaan ja sen seutuville, sillä heillä ”on kanta vähän joka asiaan”. Tästä voi hyvinkin päätellä, että varsinkin politiikan tutkimuksessa pakotettua jakaumaa voisi soveltaa enemmän suorakulmion malliseksi. Lähtökohtaisestihan politiikassa mukana olevilta ihmisiltä vaaditaan mielipiteitä asiasta kuin asiasta, joten miksei se siis myös näkyisi politiikan tutkimuksen metodin käytössä.

Kuten kaupunkien kansainvälisyyttä koskevaa tutkimusta käsittelevässä osassa todettiin, tutkimus on vielä hajanaista jopa sen osalta, mitä termiä kyseessä olevasta ilmiöstä käytetään. Osana tätä tutkimusta olikin sen selvittäminen, millä termillä osallistujat kuvaisivat kaupunkien harjoittamaa kansainvälistä politiikkaa. Annettujen vaihtoehtotermien kaupunkipolitiikka, kaupunkidiplomatia ja paradiplomatia lisäksi tutkimukseen osallistujat ehdottivat seuraavia termejä: kansainvälinen kaupunkipolitiikka, kansainvälisyys-politiikka, kaupunkiglobalisaatio, verkostoituminen, kansainvälinen verkostoituminen, kansainvälinen yhteistyö ja reagoiva politiikka (ei aktiivista omaan selkeään strategiaan pohjautuvaa politiikkaa, vaan varjodiplomatiaa). Kävi ilmi, että suosituimmat termit haastateltujen keskuudessa olivat kaupunkipolitiikka ja paradiplomatia – molemmat saivat kuusi mainintaa. Tämän voi esimerkiksi nähdä tarkoittavan sitä, että kaupunkipolitiikka-termi on muuttunut kymmenessä vuodessa ja sisällyttänyt itseensä uudenlaisen kaupungeja koskevan politiikan kenttien laajentumisen, jolloin Kurunmäen sitä kohtaan osoittama kritiikki on vanhentunut. Toisaalta sen, että haastatellut preferoivat paradiplomatia-termiä, voi nähdä merkitsevän halua selkeästi erottautua valtion harjoittamasta diplomatiasta tai ulkopolitiikasta. Kuten Wolff ja Keating paradiplomatiaa kuvailivat, kaupungit osallistuvat motivoituneina ja itsenäisinä valtioistaan kansainväliseen politiikkaan omia intressejään toteuttaakseen, ja mukana ovat myös kansalaisyhteiskunta sekä yksityinen sektori, jotka painottavat kulttuurisia ja taloudellisia toimintoja. (Ks. luku 2.1.4.)

Tutkimuksessa kysyttiin osallistujilta myös, tarvitseeko Turku uuden kansainvälisyysstrategian. Selkeä enemmistö eli 15 osallistujaa vastasi myöntävästi. Erään haastellun sanoin: ”Kansainvälistymisstrategia pitää olla, täytyy tietää mihin suuntaan halutaan mennä ja mitä halutaan tehdä.” Toinen haastatelluista kommentoi asiaa näin: ”Kansainvälistymisstrategiassa on ennen kaikkea kysymys siitä, miten me kansainvälistymme itse vuorovaikutuksessa kansainvälisen yhteisön kanssa.” Jäljelle jääneistä kuudesta yksi ei vastannut kysymykseen; kaksi oli sitä mieltä, ettei Turku tarvitse uutta kansainvälisyysstrategiaa, koska kyseessä ei ole erillinen asia, vaan kansainvälisyys tarvitaan osaksi muita strategioita; ja yksi halusi muuttaa vanhan strategian vuosiluvut sillä perusteella, että sitä ei ole toteutettu vielä. Tämän lisäksi yksi osallistuja painotti uuden *kansainvälistymisstrategian* tarvetta – ”koska se merkitsee myös sisäisen ulottuvuuden huomioimista voimakkaasti, ettei tehdä vaan yhteen suuntaan olevaa hommaa” – ja toinen uuden kansainvälisyys*ohjelman* tarpeellisuutta – ”kaupunginjohto painottaa, että meillä on yksi strategia, joka on ohjaava asiakirja ja sen alaisuudessa on konkreettisia toimintaohjelmia.” Tämän perusteella on mahdollista olettaa, että kansainvälisyys nähdään tärkeänä osana Turun toimintoja ja että Turun kaupunki tulee lähiaikoina saamaan – ellei se ole jo saanut – uuden kansainvälisiä asioita käsittelevän kirjatun ohjelman tai strategian. Toinen vaihtoehto on erään haastateltavan mainitsema eräänlainen koottu horisontaalinen läpileikkaus erillisten yleisstrategian alaisten toimintaohjelmien kansainvälisistä puolista.

Mistä kaupunkien kansainvälistymisessä oikeastaan on siis kyse? Ilmiön voi laajemmin nähdä muun muassa osana uutta alueellistumiskehitystä (esimerkiksi Itämeren alueella) tai johtuvan EU:n hallintorakenteen uudistuksista. Toisaalta kyseessä on varmasti myös valtioiden hallintomallien muutos, sillä kaupunkien transnationaali osallistuminen helpottuu, jos siihen on mandaatti ja oikeanlaiset hallinnolliset puitteet. Turun kaupungin ymmärtämänä olennaisinta eivät ole kaupungin asukkaat tai jokin kolmas taho – kuten Kuntaliitto, valtio tai muu yhteistyön koordinaatioelin – vaan uudenlaisessa EU:n mahdollistamassa, mutta senkin rajat välttämättä ylittävässä toimintaympäristössä tehdään kansainvälisen sektorin asioita itse edustuksellisuuden suomalla legitimitetillä, Brysseliin perustetun toimiston avulla ja kaupunkien välisiä yhteistyöverkostoja hyödyntäen.

Kaupunkien kansainvälisyys ja näin ollen kansainvälisten toimijoiden määrän lisääntyminen on tuonut mukanaan uutta kansainvälisen politiikan tieteenalalle. Tutkimuksen tulokset ovat toivottavasti herättäneet uusia ajatuksia kaupunkitason kansainvälisestä toimijuudesta ja edesauttaneet teeman pohdintaa. Viimeiseksi vielä erään haastatellun sanoin:

Kansainvälisyyttä ei voi antaa, vaan sen täytyy tulla. Siihen pitää enemmän kasvaa, sen täytyy nousta läpi eri tasojen, jolloin sitä ja sen konkreettisia toimia on helppo myös viedä konkreettisesti läpi kaikkien tasojen.

Liite 1: Osallistuvan hallinnon regiimin muodostuminen EU:ssa

Typologia erottelee horisontaalisesti kolme hallinnon muotoa. Vertikaalisesti se huomioi toimijakäytöksen olennaisimpia piirteitä kuudessa ulottuvuudessa ja viimeisenä esittelee hallinnon muutoksen pitkin historiallis-evolutiivista kehitysrataa.

	Policy-takers I	Policy-takers II	Policy-makers
<i>Modes of Governance</i>	<i>Hierarchical governance</i>	<i>Consultative governance</i>	<i>Participatory governance</i>
Relationship structure (between EU and SNG/Cities)	Sub-national government (SNG) largely unaffected in their responsibilities and competencies by EC legislation and initiatives Two levels largely independent of each other Hierarchical relationships between levels	Growing EC impact on SNG/Cities and growing awareness among SNG/Cities Mobilization and adaptation towards EU structures and processes among SNG/Cities Growing interlocking and interdependence between EU, national and regional/local level	High awareness of EU impact on SNG EU becomes explicit part of policy agenda of the regions and a number of big cities Strong interdependence empowerment and mutual adjustment Triangulation of relationships Polyarchic system
Importance of policy networks	Institutional hierarchy and formal interaction between institutions dominates policy-making. Networks limited to officials from EU and MS level and powerful sectoral interest groups from the social and economic field.	Less institutional hierarchy, growing number of sub-national actors Build-up of Brussels based regional representatives Growing access to policy process through informal policy networks	Multiple Networks link up variety of actors Networks allow for informal interaction 'Web of co-operation and co-ordination' Networks serve as access points and rallying platforms for SNG Networks provide for joint control over policy outcomes as well as 'soft' outcomes such as shaping debate and influencing the political agenda
Role of EU institutions	Promoting consensus among EU and MS SNG are no 'target group' for EU institutions	Promoting consensus among EU and MS SNG develop into specific 'target group' for EU Institutions seeking to improve input and output legitimacy	Promoting consensus and conciliation among EU, MS and SNG Involvement of SNGT to bridge legitimacy gap and enhance quality of policy proposals and outcomes SNG interest institutionalized (Committee of the Regions) Input/output orientation of EU Commission Normative commitment to openness, participation, accountability, effectiveness, coherence, and a 'reinforced culture of consultation and dialogue'
Communication patterns	Top-down and indirect, i.e. practically no direct communication between EU and SNG Practically no consultation with sub-national governments, No independent communication channels for SNG	Largely top-down with bottom-up response to ad hoc and largely unregulated consultation procedures Formal and informal open as well as restricted consultation mechanisms are being developed and tested (Green and White Papers, Communications, Hearings)	Strong bottom-up activity coexists with top-down communication patterns, ample opportunities for direct communication Consultation procedures for involving stakeholders are being regulated and standardized (:general principles and minimum standards for stakeholder consultation)

	Policy-takers I	Policy-takers II	Policy-makers
<i>Modes of Governance</i>	<i>Hierarchical governance</i>	<i>Consultative governance</i>	<i>Participatory governance</i>
Accessibility of EU system	Policy process only open to constitutional actors and powerful sectoral interests	EU institutions offer multiple access points for sub-national actors	Decision-making system offers multiple access points for sub-national actors Consultation is formalized and rule-based, in addition informal interaction continues to play a significant role through networks
Scope of action of SNG/cities	National governments act as filter between EU and sub-national level No independent resources or channels for information gathering and influencing the policy process	Interaction is largely filtered by national governments SNG build up independent action base (e.g. through Brussels offices and participation in networks)	Interaction is largely unfiltered by national governments, predominantly 'soft' but also 'hard' influence on policy outcomes 'upstream' through networks as well as 'downstream' through multilevel partnerships in policy delivery
Transformation of governance	Intensification of European integration – increasing Europeanization of public policies		
	 Transparency of policy process – access to information – participation of SNG and civil society		
Historical evolution	Between 1975 (EFRE) and Single European Act Internal Market and 1988 Structural Funds reform	Between SEA and Maastricht Regional Mobilization in the EU increases pressure for local and regional participation in the EU	After Maastricht, evolution towards this model Committee of the Regions, strong regional networks as well as large regional presence in Brussels change environment for policy-making

Taulukko 8. EU-hallinnon mallit suhteessa kaupunkeihin. (Schultze 2003, 124–127.)

Liite 2: Q-jaottelun tulosliuska kysymyksineen

olen täysin eri mieltä		en osaa sanoa							olen täysin samaa mieltä	
-5	-4	-3	-2	-1	0	1	2	3	4	5

Sukupuoli Nainen Mies
Ikä 20-29 30-39 40-49 50-59 60+
Ammattinimike _____

Olen työnkuvani kautta ottanut osaa Turun kansainvälisiin toimintoihin

Kyllä, paljon Kyllä, jonkin verran En

Turku tarvitsee uuden kansainvälistymisstrategian (edellinen tehty vuonna 2004)

Kyllä Ei

Termi, jolla kuvaisin kaupunkien harjoittamaa kansainvälistä politiikkaa

Kaupunkidiplomatia Kaupunkipolitiikka Paradiplomatia
Jokin muu, mikä _____

Liite 3 : Q-otos ja idealisoidut faktoripisteet

Väite	Faktori			
	A	B	C	D
1.Kaupungit toimivat jokaisella kansainvälisten suhteiden tasolla; joko paljon tai marginaalisesti, joko virallisesti tai epävirallisesti. Näin tehdessään kaupungit muuttavat diplomaattisia prosesseja.	-1	0	-1	+4
2.Informaatioteknologian eli reaaliaikaisen sekä rajat ylittävän viestinnän takia maantieteellinen etäisyys on muuttumassa epäolennaiseksi: varsinkin alueiden sekä kaupunkien merkitys globaalissa kontekstissa korostuu.	+2	0	-2	+3
3.YK:n kokoukset ja niiden päätösten toteuttamisesta määräävä Agenda 21 antavat suuren roolin paikallishallituksille.	-4	-2	-3	0
4.Kaupungit saavat legitimitietin toiminnalleen siitä, että ne ovat ihmisten lähin äänestetty hallinnollinen elin ja ne eroavat näin muista intressiryhmistä edustamalla kansalaisia.	+4	+4	+2	+4
5.EU on mahdollistanut uudella tavalla alueiden ja kaupunkien kansainvälisen yhteistyön sekä osallistumisen kansainväliseen politiikkaan. Kehityksessä ilmenee nyt paluuta teollistumista edeltäneeseen kaupunkialueiden Eurooppaan.	+3	+1	+2	+2
6.Useimmat alueet ja kaupungit haluavat olla tunnustettu osa eurooppalaista hallintojärjestelmää, mutta niiden useimmilla toimijoilla on vain epämääräinen käsitys siitä, mitä tämä tarkoittaa.	+2	0	+2	+2
7.Toisistaan poikkeavat hallinnolliset ja lakisääteiset olosuhteet vaikeuttavat transnationaalialue kaupunkiverkoston toimintaa.	0	-4	+5	0
8.Eurocities-kokoukset ovat hyvä paikka eri kaupunkien edustajien tapaamisiin ja uusiin kontakteihin sekä benchmarkingiin, joka on tärkeää Turun kansainvälistymiselle. Niissä saa myös ajankohtaista tietoa kaupunkipoliittisista toimenpiteistä ja asioista EU:ssa.	-1	+4	+1	+1
9.EU on jäsenvaltioilleen sisämarkkina-alue, joka tulee ottaa osana kansallista hyvinvointia. Rajat ylittävä yhteistyö ja vaikuttaminen on välttämätöntä.	+1	+3	+3	+4
10.Kotimainen EU-strategia on kaupungeille tärkeämpi kuin Brysselin edunvalvontaan panostaminen, mutta kaupunkien osuus mm. Lissabonin tavoitteiden toteuttamisessa näkyy liian harvoin kansallisissa strategioissa.	0	-2	+1	0
11.Ulkopolitiikka ei ole enää vain valtion korkeimman johdon ja ulkoministeriön asia, vaikka suurimmat tai tärkeimmät päätökset tehdäänkin valtioiden kesken.	-1	+1	0	+3
12.Globalisaation eli uudenlaisen verkostoitumisen myötä valtion ja kaupungin suhde on muuttunut, sillä kaupunkien tärkeimmät intressit eivät enää välttämättä ole valtioidensa alueen sisäpuolella.	-4	+2	-4	+5
13.Yhteistyö- ja asiantuntemusverkostoja arvostetaan, Eurooppa-politiikka ei niinkään herätä Turussa innostusta.	+3	-1	-1	+1

14. Kaupunkien kansainvälistymisen takana on se, miten kaupungit ovat vastuussa asukkaidensa terveellisestä elinympäristöstä, mm. puhtaasta ilmasta ja vedestä – Turku on johtava tekijä kestävän kehityksen yhteistyössä niin paikallisesti kuin kansainvälisesti.	+4	-2	-1	0
15. Rajanveto kansainvälisen ja ei-kansainvälisen toiminnan välillä on vaikeaa Turusta puhuttaessa, koska kansainvälistyminen koskettaa suurta osaa toiminnasta ja on monille erottamaton osa päivittäistä työtä.	-1	-3	-4	+3
16. Näen Turun kaupunkiaktiivisuuden tai sen tekemän (ulko)politiikan lisääntyvän, kun kaupunkien asukkaiden – ja myös kaupunkien sisältä nousevien ulkopoliittikkaa koskevien mielipiteiden – määrä kasvaa.	-3	-1	-3	-3
17. Osallistuminen Eurocities-järjestön toimintaan eri tasoilla ei ole itsearvoista toimintaa, vaan se liittyy osaksi muuta toimintaa. Lähtökohtana ovat tällöin Turku-strategia, osastrategiat ja muut sisältöä ohjaavat toimenpidekokonaisuudet.	+1	0	+4	+4
18. Yksityistäminen sekä liikelaitosten muodostaminen ovat antaneet kaupungeille aikaa kansainvälisiin toimintoihin.	-5	-5	-4	-4
19. Haluaisin, että kaupungeja ei väheksyittäisi, sillä kaupunkien rauhaa edistävät keskinäissuhteet merkitsevät huomattavaa määrää itsenäisiä transnationaaleja kontakteja, jotka tuovat mukanaan pluraalisuutta ja monia ääniä myös valtioiden välisiin suhteisiin.	+1	+1	-1	+2
20. Toiminta Eurocities-järjestössä tulisi nähdä osana kansallista toimintaa ja kaupunkitason toimintaa osana normaalia kaupungin ja hallintokuntien työtehtävien ulottuvuutta. Kaupunkipolitiikka toimii sekä kansallisesti että kansainvälisesti.	+2	+5	+3	+2
21. Kaupunkien tulee kehittää aktiivisesti osallistumisen demokraattisia keinoja, joten tulee keksiä uusia metodeja kansalaisille ja heidän järjestöilleen vaikuttaa asioihin, joista he välittävät ja jotka ovat lähellä heitä.	0	+4	+4	-3
22. Monikulttuurisuuteen ja maahanmuuttajiin liittyviä asioita pitäisi käsitellä enemmän kansainvälistymisstrategioissa.	+5	+5	+4	-1
23. Turun ja Varsinais-Suomen Brysseliin perustetun toimiston rooli ja asiantuntijuus on tärkeää kaupungin intressien ajamisessa, mutta sen toimintaa pitäisi tehdä läpinäkyvämmäksi: sitä ei välttämättä osata arvostaa, jos ei nähdä yhteyttä kaupungeille tärkeiden asioiden ja EU-politiikan välillä.	+1	+1	+1	+1
24. Paikallishallitusten tulisi osallistua EU-tason politiikkojen tekemiseen, koska siten ne pystyvät myös informoimaan suurempaa yleisöä siitä, mitä EU:ssa tapahtuu.	0	+3	-1	+1
25. Hallintoviranomaisten ja henkilökunnan vaihto-ohjelmat sekä kansainvälinen yhteiskoulutus ovat tärkeitä hyvän hallinnon vahvistamisessa Euroopassa, ja paikallishallintojen rooli on suuri tulevien jäsenmaiden koulutuksessa.	+4	+2	+1	-4
26. EU:n koheesipolitiikkaan liittyvän monitasoisen hallinnon periaatetta tulee pyrkiä vahvistamaan, eli komission ja Euroopan parlamentin tulisi toimia enemmän yhteistyössä paikallishallitusten kanssa.	+1	+3	-1	-2

27. Valtio voi yksin huolehtia universaaleista palveluista, jotka ovat kaikille kansalaisille samanlaisia – kunnilla puolestaan pitäisi olla vapaus käyttää oma verokertymänsä omaehtoisten kehitysedellytysten rakentamiseen.	-3	-4	0	-5
28. Se, että Euroopan unionin tuki suuntautuu suoraan alueille ja mielekkäisiin paikallisiin projekteihin on hyvä asia, koska se antaa mahdollisuuden ohittaa valtiotaso kehitystä koordinoivana tekijänä.	0	-1	-2	-2
29. Suomen kaltaisessa maassa edellytän keskushallinnolta joustavuutta ja keskushallinnon vastuun jakamista alemman tason toimijoille.	+4	0	0	+1
30. Päävelvollisuus alueellisen ja paikallistason tuomisesta mukaan EU:n politiikkaan on valtioilla ja näin sen pitäisi myös jatkua.	-2	-1	-3	-2
31. Turun kansainvälisen agendan tulisi kulkeutua eteenpäin Kuntaliiton ajamana.	-3	-4	-5	-5
32. Mielestäni aktiivisuus kaupunkiverkostoissa on tärkeämpi kansainvälinen hanke Turulle kuin kahdenkeskisten suhteiden kehittäminen: perinteiset kaupunkidiplomatian muodot, kuten sisarkaupunkiprojektit, tulee joko hylätä tai niitä tulee muokata uusiksi, jotta ne sopivat paremmin käytännöllisiin ja taloudellisiin näkökohtiin.	-3	-3	+5	0
33. Kaupunkiverkostoista puhuttaessa Turun pitäisi keskittyä toimimaan UBC:n kautta, sillä se edustaa lähialuettamme toisin kuin esimerkiksi yleiseurooppalainen Eurocities.	-2	-4	-2	0
34. Turun kansainvälistymisen päätavoitteena ei tulisi olla EU-rahoituksen tavoittelemisen, vaan kokonaisvaltaisempi kaupungin kehittäminen, jossa EU-rahoitus voi toimia yhteistyön edesauttajana.	0	+4	+4	+5
35. Kansainvälistymisen on perustuttava selville strategisille tavoitteille, koska se ei ole itseisarvo vaan tapa sopeutua maailmatalouden muutoksiin. Aloitteet kansainvälistymiseen eivät kuitenkaan voi tulla ylhäältä alas: niiden on oltava eritasoisten toimijoiden omia tietoisia ja tavoitteellisia ratkaisuja.	+3	0	+3	+2
36. Pitäisi perustaa pysyvä säännöllisesti kokoontuva koordinaatioelin toteuttamaan tehokasta urbaania kehitystyötä: jäseniä olisi kaikista EU:n jäsenvaltioista, EU:n instituutioista ja kaupunkiorganisaatioista.	-4	-2	-5	-4
37. Kaupunkien tulee aktivoida omia politiikkojaan – tiedottaminen on tärkeää, mutta pitää olla myös konkretiaa.	+2	+2	0	-1
38. Turun kannattaa edistää muiden kuin EU:in kuuluvien kumppanien kanssa tapahtuvaa yhteistyötä.	+3	+2	+2	+1
39. Paikallisen tason kansainvälinen yhteistyö luo myös edellytykset siirtää hyötyä Euroopan unionin puitteissa vahvemmilta heikommille toimijoille.	+1	-1	0	-1
40. Kaupunkien kansainvälisen markkinoinnin tulee käsitellä niiden EU:in liittyviä toimia.	-5	-3	-4	-4
41. Tekemällä verkostot avoimimmiksi ja rakenteeltaan sopivimmiksi EU:n instituutioiden kanssa, ne olisivat tehokkaampia EU:n politiikantekoon osallistumisessa.	-1	-1	-2	-2

42. Eurocities nykyisen kaltaisena vaatii paljon: Turun sitoutumisen sekä lisäresursseja. Se kuitenkin myös antaa: toimiston palvelun käyttöä olisi opeteltava paremmin ja Eurocitiesin sivuilta löytyviä järjestön ja sen jäsenien toimeenpanemia tutkimuksia sekä projektituloksia kaupunkeihin liittyen tulisi hyödyntää.	-2	+1	+2	0
43. Pitäisi käynnistää ”kansallinen aluedialogi”, joka pitäisi sisällään säännölliset tapaamiset ministerien ja kaupunginjohtajien välillä, ja paikallishallitusten edustajat kutsuttaisiin neuvonantajaryhmiin käsitellessä kaupungeille relevantteja asioita valtiotasolla. Näin paikallistoimijoiden taitoja ja kokemusta voitaisiin hyödyntää.	-1	0	-3	-3
44. Tulee pyrkiä kaupunkien väliseen verkostoitumiseen, koska tämä vähentää valtion ja sen alaisten yksiköiden ristiriitoja, sillä eri intressiryhmät voivat ajaa tavoitteitaan näiden organisaatioiden kautta.	-2	0	0	-3
45. Kansallisten hallitusten tulee rohkaista ja stimuloida paikalliskumppanuuksia muokkaamalla alue- ja paikallishallintojen rakenteita: ensimmäinen askel tulee olla hallinnon mallien muokkaaminen kotimaassa, ennen kuin muutosta voidaan odottaa kansainvälisesti.	0	-2	+1	-2
46. ”Eurocities-sixpäkin” tulisi jättevöittää toimintaansa ilmaisemalla kantansa yhteisesti, koska siten Suomi saisi enemmän painoarvoa Eurocitiesissä.	0	-3	-2	-1
47. Turun tulisi keskittyä yhden Eurocities-valiokunnan työhön perusteellisesti ja pyrkiä tällä tavoin saamaan mahdollisimman suuren hyödyn sen työskentelystä ja nostamaan omaa profiilia järjestön sisällä.	-2	-5	0	-1
48. Kansainvälistyminen on usein korvien välissä, joten kansainvälistymisen viestin välittäminen ja sen toteuttaminen läpäisyperiaatteella kaikissa kunnan toiminnoissa on pitkällä aikavälillä tuloksellisempaa ja konkreettisempia toimenpiteitä helpottavaa, kuin liika keskittäminen.	+2	+1	+1	0
49. Kaupunkien välisissä suhteissa tarvitaan vahvaa taloudellista panosta, sillä pelkkä kulttuurinvaihto ei vastaa kansainvälisyyden haasteisiin: kaupunkien tulee varmistaa asemansa tietoon ja innovaatioihin perustuvan talouden eturintamalla ja Euroopan kehityksessä rohkaisemalla sijoituksia koulutukseen, taitoihin ja tutkimukseen.	-4	+2	+3	+3
50. Turun kaupungin tulee selvittää, mitä odotuksia kansainvälisillä yrityksillä on, ja auttaa esimerkiksi niiden ulkomaalaisia työntekijöitä koskevien palveluiden järjestämisessä.	+5	+3	0	-1

Lähteet

Primääriaineisto

Haastattelut (kesä 2009)

Turun kaupungin Eurocities-järjestöä tai kansainvälisyyttä koskevia kokouspöytäkirjoja, muistioita, esityksiä, puheita ja raportteja (vuosilta 2001-2009)

Raportti Turun kaupungin kansainvälistymisstrategiasta (2004)

<http://www.turku.fi/Public/download.aspx?ID=2720&GUID={E070C85C-73C0-4340-B11C-18F1FBF94C14}>

EU: White Paper on European Governance (2001)

http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2001/com2001_0428en01.pdf

CoR: Territorial Dialogue: Making partnership work: Regional and local authorities for growth and jobs (2006)

http://www.cor.europa.eu/COR_cms/ui/ViewDocument.aspx?siteid=default&contentID=67e4f75b-7e84-4a1f-b114-aa2333aa6ff4

EUROCITIES:

Response to the Commission's White Paper on European Governance (2002);
http://www.euocities.eu/uploads/load.php?file=EUROCITIES_Response_to_the_White_Paper_on_European_Governance.pdf

Cities for a Competitive, Inclusive and Sustainable Europe: Cities progress on key targets of the Lisbon & Gothenburg Strategies (2004)

http://www.euocities.org/include/lib/sOI_document_card.php?id=2558;

Vienna Declaration: for an Integrated Approach towards Urban Issues and Reinforced Cooperation with Cities in the European Union (2004)

http://www.euocities.org/include/lib/sOI_document_card.php?id=2410;

Manchester Declaration: Europe's cities: leading and succeeding in the Knowledge Economy (2006) http://www.euocities.eu/uploads/load.php?file=Manchester_Declaration_final_EN-AGOU.pdf

UBC Baltic Sea Bulletin 2/2006, Turku in Brussels

http://www.ubc.net/podstrony/publications/bulletin/bulletin2_06/p02.html

UBC Baltic Sea Bulletin 2/2002, White Book on Governance

http://www.ubc.net/podstrony/publications/bulletin/bulletin2_02/p1.html

Osa tutkimuskirjallisuudesta, mukaan luettuna:

Käkönen, Jyrki – Susanna Perko (1996), *Alueellistuminen Euroopassa ja suomalaisten alueiden verkottuminen: Näkökulma Euroopasta Pirkanmaalle ja Pirkanmaalta maailmaan*. Tampere: Rauhan- ja konfliktitutkimuskeskus.

Sekundääriaineisto/tutkimuskirjallisuus

- Aalto, Pami (2003a), *Geopolitiikka ja Q-metodologia: diskurssit ja yksilötoimijat tutkimuskohteena*. Teoksessa: Harle, Vilho – Sami Moisio (toim.), *Muuttuva geopolitiikka*. Helsinki: Gaudeamus.
- Aalto, Pami (2003b), “Q-metodologia politiikan tutkimuksessa: Esimerkkinä EU:n pohjoisen ulottuvuuden asiantuntijakeskustelu”, *Politiikka* 45 (2): 117–132.
- Aalto, Pami (2006), *European Union and the making of a wider Northern Europe*. Oxon: Routledge.
- Adler, Emanuel (1997), “Seizing the Middle Ground: Constructivism in World Politic”, *European Journal of International Relations* 3 (3): 319-363.
- Aguirre, Iñaki (1999), Making sense of paradiplomacy? An intertextual enquiry about a concept in search of a definition. *Regional and Federal Studies* 9 (1): 185–209.
- Alueiden komitean internetsivusto
<http://www.cor.europa.eu/pages/PresentationTemplate.aspx?view=folder&id=be53bd69-0089-465e-a173-fc34a8562341&sm=be53bd69-0089-465e-a173-fc34a8562341> 26.11.2008
- Appadurai, Arjun – James Holston (1996), “Cities and Citizenship”, *Public Culture* 8 (2): 187–204.
- Batten, David F. (1995), “Network Cities: Creative Urban Agglomerations for the 21st Century”, *Urban Studies* 32 (2): 313–327.
- Becker, Jens – Angela Joost (2007), “Networking and learning in the European Union: A Comparison between Berlin, Budapest, Warsaw, and Vienna”, *The Tocqueville Review* 28 (1).
- Bennett, Andrew – Aharon Barth – Kenneth Rutherford (2003), ”Do we preach what we practice? A survey of methods in journals and graduate curricula”, *PS: Political Science and Politics* 36: 373-378.
- Benz, Arthur – Burkard Eberlein (1999), The Europeanization of Regional Plocies: Patters of Multi-Level Governance, *Journal of European Public Policy* 6 (2): 329–348.
- Berghäll, Elina – Kauko Aronen (1998), *Kaupunkien kansainvälistymisen parhaat käytännöt*. Helsinki: Suomen kuntaliitto.
- Bernstein, Steven (2007), Introduction: Power, Social Purposes, and Legitimacy in Global Governance. Teoksessa Bernstein, Steven – Louis W. Pauly (toim.), *Global Liberalism and Political Order: Toward a New Grand Compromise?* Albany: State University of New York Press, ss. 3–22.
- Betsill, Michele M. – Harriet Bulkeley (2006), “Cities and the Multilevel Governance of Global Climate Change”, *Global Governance* 12 (2): 141–159.
- Blatter, Joachim – Matthias Kreutzer, Michaela Rentl, Jan Thiele (2008), The Foreign Relations of European Regions: Competences and Strategies. *West European Politics* 31 (3): 464–490.

- Block, J. (1961), *The Q-Sort Method in Personality Assessment and Psychiatric Research*. Illinois: Charles C Thomas Publisher.
- Borja, Jordi – Manuel Castells – Mireia Belil – Chris Benner (1997), *Local and Global: Management of Cities in the Information Age*. Lontoo: Earthscan.
- Borja, Jordi – Manuel Castells (1997), *Management of Cities in the Information Age*. London: Earthscan Publications Ltd.
- Brenner, Neil (2004), *New State Spaces: Urban Governance and the Rescaling of Statehood*. Oxford: University Press.
- Brown, Steven R. (1980), *Political Subjectivity: Applications of Q Methodology in Political Science*. New Haven & London: Yale University Press.
- Brown, Steven R. (1986), *Q Technique and Method: Principles and Procedures*. Teoksessa: Berry, William D. – Michael S. Lewis-Beck (toim.), *New Tools for Social Scientists: Advances and Applications in Research Methods*. Beverly Hills: Sage Publications, Inc.
- Brown, Steven R. (1997), *The History and Principles of Q Methodology in Psychology and the Social Sciences*. Department of Political Science, Kent State University, Kent, OH. Luettavissa: <http://facstaff.uww.edu/cottlec/Qarchive/Bps.htm>
- Brown, Steven R. (2009), "Q Technique, Method, and Methodology: Comments on Stentor Danielson's Article". *Field Methods* 21: 238-241.
- Bulkeley, Harriet – Michele M. Betsill (2003), *Cities and Climate Change: Urban sustainability and global environmental governance*. London: Routledge.
- Carr, Sonya C. (1992), "A primer on the use of Q-technique factor analysis", *Measurement & Evaluation in Counseling & Development* (American Counseling Association) 25 (3).
- Chasek, Pamela S. – David L. Downie – Janet Welsh Brown (2006), *Global Environmental Politics*. Westview Press.
- Cordingley, Liz – Christine Webb – Valerie Hillier (1997), "Q methodology", *Nurse Researcher* 4 (3): 31-45.
- Cross, R. M., (2005), "Exploring attitudes: the case for Q methodology", *Health Education Research* 20 (2): 206-213.
- Dai, Xiudian (2003), "A new mode of governance? Transnationalisation of European regions and cities in the information age", *Telematics and Informatics* 20:193–213.
- Dessler, David (1989), "What's at Stake in the Agent-Structure Debate?", *International Organization* 43 (3): 441–473.
- Dudley, Robert – Jonna Siitarinen – Ian James – Guy Dodgson (2009), "What Do People with Psychosis Think Caused their Psychosis? A Q methodology Study", *Behavioural & Cognitive Psychotherapy* 37 (1): 11–24.

- Engström, Anders (1998), How the Union of the Baltic Cities Contributes to the Development of the Baltic Sea Region. Teoksessa Wellmann, Christian (toim.), *From town to town: local authorities as transnational actor*. Hamburg: Lit, ss. 171–182.
- Ewen, Shane – Michael Hebbert (2007), "European cities in a networked world during the long 20th century", *Environment and Planning C: Government and Policy* 25(3): 327–340.
- EUROCITIES-järjestön internetsivusto
 a) <http://www.eurocities.org/main.php> FAQ: What is EUROCITIES? 11.11.2008
 b) <http://www.eurocities.org/main.php> EUROCITIES activities 19.11.2008
 c) <http://www.eurocities.org/main.php> about EUROCITIES ja EUROCITIES members 19.11.2008
- Fairweather, John R. – Karen Klonsky (2009), "Response to Vanclay et al. on Farming Styles: *Q* methodology for Identifying Styles and its Relevance to Extension", *Sociologia Ruralis* 49 (2): 189–198.
- Fierke, K. M. (2002), "Links Across the Abyss: Language and Logic in International Relations", *International Studies Quarterly* 46 (3): 331-354.
- Filténborg, Mette Sicard – Stefan Gänzle – Elisabeth Johansson (2002), "An Alternative Theoretical Approach to EU Foreign Policy: 'Network Governance' and the Case of the Northern Dimension Initiative", *Cooperation and Conflict: Journal of the Nordic International Studies Association* 37(4): 387–407.
- Fisher, R. A. (1960), *The design of experiments*. 7th ed. New York: Hafner
- Frank, G. H. (1956), "Note on the reliability of *Q*-sort data", *Psychological Reports* 2: 182.
- Frantzi, Sofia – Neil T. Carter – Jon C. Lovett (2009), "Exploring discourses on international environmental regime effectiveness with *Q* methodology: A case study of the Mediterranean Action Plan", *Journal of Environmental Management* 90 (1): 177–186.
- Gauger, S. E. – J. B. Wyckoff (1973), "Aesthetic preference for water resource projects: An application of *Q* methodology", *Water Resources Bulletin* 9: 522-528.
- Goldman, I. (1984), *Communication and culture: A Q-methodological study of psychosocial meanings from photographs in Time magazine*. Ph.D. Thesis, University of Chicago Press.
- Goto, Keiko – Jennifer Tiffany – Gretel Pelto – David Pelletier (2008), "Use of *Q* methodology to analyze divergent perspectives on participatory action research as a strategy for HIV/AIDS prevention among Caribbean youth", *AIDS Education & Prevention* 20 (4): 301–311.
- de Graaf, Gjalte – Job van Exel (2008), "Using *Q* methodology in Administrative Ethics", *Public Integrity* 11 (1): 63–78.
- Graham, George (2007), *Behaviorism*. Stanford Encyclopedia of Philosophy. <http://plato.stanford.edu/entries/behaviorism/> katsottu 28.4.2009
- Greer, Scott (1967), Urbanization, Parochialism, and Foreign Policy. Teoksessa Rosenau, James N. (toim.), *Domestic Sources of Foreign Policy*. New York: The Free Press, ss. 253–265.
- Griffiths, Ron (1995), "Eurocities", *Planning Practice and Research* 10 (2): 215–221.

- Hannerz, Ulf (1996), *Transnational connections*. London, New York: Routledge.
- Heinelt, Hubert – Stefan Niederhafner (2008), “Cities and organized interest intermediation in the EU multi-level system”, *European Urban & Regional Studies* 15(2): 173–187.
- Hilden, A. H. (1958), “Q-sort correlation: Stability and random choice of statements”, *Journal of Consulting Psychology* 22: 45-50.
- Hocking, Brian (1999), Patrolling the ‘Frontier’: Globalization, Localization and the ‘Actorness’ of Non-Central Governments. Teoksessa Aldecoa, Francisco – Michael Keating (toim.), *Paradiplomacy in Action: The Foreign Relations of Subnational Governments*. Lontoo: Frank Cass.
- Hooghe, Liesbet – Gary Marks (2003), “Unraveling the Central State, but How? Types of Multilevel Governance”, *American Political Science Review* 97 (2): 233–243.
- Joenniemi, Pertti – Alan Sweedler (1996), The Role of Cities in International Relations: New Features in the Baltic Sea Region. Teoksessa Perko, Susanna (toim.), *Nordic-Baltic Region in Transition: New Actors, New Issues, New Perspectives*. Tampere: Peace Research Institute Report No. 75, ss. 115–140.
- Joenniemi, Pertti (2005), Accounting for the Role of Cities in Regional Cooperation: The Case of Europe's North. Teoksessa Browning, Christopher S. (toim.), *Remaking Europe in the Margins: Northern Europe After the Enlargements*. Ashgate Publishing Ltd, ss. 143–160.
- Kaiser, Karl (1971), ”Transnational Politics: Toward a Theory of Multinational Politics”, *International Organization* 25 (4): 790–817.
- Kaupungin kansainvälistymisstrategia, toimeenpano ja seuranta*. Turun kaupungin tarkastuslautakunnan julkaisu 1:2004.
<http://www.turku.fi/Public/download.aspx?ID=2720&GUID={E070C85C-73C0-4340-B11C-18F1FBF94C14}>
- Keating, Michael (1999), Regions and international affairs: Motives, opportunities and strategies. *Regional and Federal Studies* 9 (1): 1–16.
- Keohane, Robert O. – Joseph S. Nye, Jr. (1973), Transnational Relations and World Politics: An Introduction. Teoksessa Keohane, Robert O. – Joseph S. Nye (toim.), *Transnational Relations and World Politics*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press, ss. ix–xxix.
- Keohane, Robert – Joseph S. Nye (1977), *Power and Interdependence: World Politics in Transition*. Boston, Massachusetts: Little, Brown and Company.
- Keohane, Robert – Joseph S. Nye (2001), *Power and Interdependence*. Longman.
- Kinsey, D. – R. W. Taylor (1982), “Some meanings of political cartoons”, *Operant Subjectivity* 5: 107-114.
- Kline, Paul (1994), *An easy guide to factor analysis*. London & New York: Routledge.
- Kurunmäki, Kimmo (1999), ”Hajautuvat politiikan paikat – yhtäläistyvät kaupunkipolitiikat: Kaupunkisuunnittelu politiikkojen toteuttajana Berliinissä”, *Politiikka* 41 (1): 41–51.

- Langhorne, Richard (2005), "The Diplomacy of Non-State Actors", *Diplomacy and Statecraft* 16: 331–339.
- Levy, Jack S. (2007), "Qualitative Methods and Cross-Method Dialogue in Political Science", *Comparative Political Studies* 40 (2): 196-214.
- Ljungvist, Kristin (2008), "Think Locally – Act Globally! City Governments as Global Actors". Esitetty väitöskirjasuunnitelma: *SWEPSA Workshop: International Relations and the Sociological Turn*, Uppsala 26-27.9.2008 http://www2.statsvet.uu.se/Portals/7/Pdf/3_Kristin_Ljungkvist.pdf
- MacLean, M. S. – A. L. Kao (1964), *Editorial prediction of magazine picture appeals*. East Lansing, Mich.: Communications Research Center, Michigan State University.
- Martello, Marybeth Long – Sheila Jasanoff (2004), Introduction: Globalisation and Environmental Governance. Teoksessa Jasanoff, Sheila – Marybeth Long Martello (toim.), *Earthly Politics: Local and Global in Environmental Governance*. Cambridge, Massachusetts: The MIT Press, ss. 1–29.
- McKeown, Bruce – Dan Thomas (1988), *Q Methodology*. Newbury Park & London & New Delhi: Sage Publications.
- Moore, Gregory J. (2007), "Research Methods for International Relations Studies: Assembling an Effective Toolkit". Esitetty: 48th Annual International Studies Association Conference Chicago, Illinois. Luettavissa: http://www.allacademic.com/one/isa/isa07/index.php?cmd=Download+Document&key=unpublished_manuscript&file_index=1&pop_up=true&no_click_key=true&attachment_style=attachment&PHPSESSID=48d347d60de132ded1d4bb34da8cb262
- Mykkänen, Juri (2001), "Eliittihaastattelu", *Politiikka* 43 (2): 108–127.
- Nussbaum, Brian (2007), "Protecting Global Cities: New York, London and the Internationalization of Municipal Policing for Counter Terrorism", *Global Crime* 8 (3): 213–232.
- Ockwell, David G. (2008), "'Opening up' policy to reflexive appraisal: A role for Q methodology? A case study of fire management in Cape York, Australia", *Policy Sciences* 41 (4): 263–292.
- Okazaki, Thalita (2008), The Local and Global Dialectic: the Rising of Paradiplomacy. *Conference Papers - International Studies Association*.
- Payre, Renaud – Pierre-Yves Saunier (2008), A city in the world of cities: Lyon, France. Municipal associations as political resources in the twentieth century. Teoksessa Ewen, Shane – Pierre-Yves Saunier (toim.), *Another Global City. Historical Explorations into the Transnational Municipal Moment 1850-2000*. New York: Palgrave Macmillan, ss. 69–85.
- van der Pluijm, Rogier – Jan Melissen (2007), "City Diplomacy: The Expanding Role of Cities in International Politics", The Hague, Netherlands Institute of International Relations *Clingendael*. Clingendael Diplomacy Papers No. 10.
- Prodi, Romano: 'After the Reform: A Future Strategy for Europe as a Whole'. Puhe: International Bertelsmann –foorumissa, Berliini: Europe without Borders. 19.1.2001 <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/01/14&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=fr> 18.11.2008

- Ramlo, Susan E. – David McConnell – Duan Zhong-Hui – Francisco B. Moore (2008), “Evaluating an InQUIRY-based Bioinformatics Course Using *Q* methodology”, *Journal of Science Education & Technology* 17 (3): 219–225.
- Risse-Kappen, Thomas (1995a), Bringing transnational relations back in: introduction. Teoksessa Risse-Kappen, Thomas (toim.), *Bringing Transnational Relations Back In: Non-State Actors, Domestic Structures and International Institutions*. Cambridge: Cambridge University Press, ss. 3–33.
- Risse-Kappen, Thomas (1995b), Structures of governance and transnational relations: what have we learned? Teoksessa Risse-Kappen, Thomas (toim.), *Bringing Transnational Relations Back In: Non-State Actors, Domestic Structures and International Institutions*. Cambridge: Cambridge University Press, ss. 280–313.
- Rosenau, James N. (1990), *Turbulence in World Politics*. Hertfordshire: Harvester Wheatsheaf.
- Rosenau, James N. (1980), *The Study of Global Interdependence: Essays on the Transnationalization of World Affairs*. London: Frances Pinter (Publishers) Ltd., New York: Nichols Publishing Company.
- Rosenau, James N. (1997), *Along the Domestic-Foreign Frontier: Exploring Governance in a Turbulent World*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Schamp, Richard O. – John Chibnall – Diane Peterson – Andria Van Landuyt (2008), “Lifestyles: Using *Q*-methodology to Assess Quality of Life and Care Priorities in Frail Elders”, *Journal of the American Medical Directors Association* 9 (3): B16–B17.
- Schultze, Claus J. (2003), “Cities and EU Governance: Policy-takers or Policy-makers?” *Regional and Federal Studies* 13 (1): 121–147.
- Schwartz-Shea, Peregrine – Dvora Yanow (2002), “‘Reading’ ‘Methods’ ‘Texts’: How Research Methods Texts Construct Political Science”, *Political Research Quarterly* 55 (2): 457–486.
- Shinebourne, Pnina (2009), “Using *Q* Method in Qualitative Research“, *International Journal of Qualitative Methods* 8 (1): 93–97.
- Slocum, Rachel (2004), “Consumer citizens and the Cities for Climate Protection campaign”, *Environment and Planning A* 36(): 763–782.
- Smith, Michael Peter (2001), *Transnational urbanism: Locating Globalization*. Malden, Oxford: Blackwell Publishers.
- Steller, M. – K. Meurer (1974), ”Zur reliabilität eines *Q*-sort zur veränderungsmessung.“ *Psychologische Beiträge* 16: 618–624.
- Stephenson, William (1935), “Correlating persons instead of tests”, *Character and Personality* 4: 17–24.
- Stephenson, William (1953), *The Study of Behavior: Q-Technique and Its Methodology*. Chicago & London: The University of Chicago Press.

- Stephenson, William (1972), "Applications of communication theory: I. The substructure of science", *Psychological Record* 22: 17-36.
- Tatham, Michaël (2008), Going Solo: Direct Regional Representation in the European Union. *Regional and Federal Studies* 18 (5): 493–515.
- Taylor, Peter J. (2000), "World Cities and Territorial States Under Conditions of Contemporary Globalization", *Political Geography* 19: 5–32.
- Territorial Dialogue 2006: http://lisbon.cor.europa.eu/docs/Brochure_Territorial_Dialogue_2006.pdf 25.11.2008
- Tkachenko, Stanislav (2005), The Paradiplomacy of St. Petersburg. Teoksessa Browning, Christopher S. (toim.), *Remaking Europe in the Margins: Northern Europe After the Enlargements*. Ashgate Publishing Ltd, ss. 161–180.
- Tuomi, Jouni – Anneli Sarajärvi (2003), *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.
- Turun kaupungin internetsivusto
 a) <http://www.turku.fi/Public/default.aspx?nodeid=13334&culture=fi-FI&contentlan=1>
 11.11.2008
 b) <http://www.turku.fi/Public/default.aspx?contentid=69437> 11.11.2008
- UBC: <http://www.ubc.net/> 30.6.2009; <http://www.ubc.net/organisation> 12.3.2010
- UBC Agenda 21 Program 2004-2009: <http://www.ubc.net/plik,429.html>
- UNFPA: *The State of World Population 2007: Unleashing the Potential of Urban Growth*. <http://www.unfpa.org/swp/2007/english/introduction.html>
- Wallenstein, M. H. (1976), *Political poster appeal: A partial audience typology*. Master's thesis, Kent State University.
- Wendt, Alexander (1987), "The Agent-Structure Problem in International Relations Theory", *International Organization* 41(3): 335–370.
- Wendt, Alexander (1999), *Social Theory of International Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Wittgenstein, L. (1971), *Philosophical investigations*. 3d ed. New York: Macmillan.
- Wolff, Stefan (2007), Paradiplomacy: Scope, Opportunities and Challenges. *The Bologna Center Journal of International Affairs* 10: 141–150.
- Zielonka, Jan (2006), *Europe as Empire: The Nature of the Enlarged European Union*. Oxford : Oxford University Press.
- Zinatti, Giulia (2008), The making of urban translocalities: Senegalese migrants in Dakar and Zingonia. Teoksessa Smith, Michael – John Eade (toim.), *Transnational Ties: Cities, Migrations, and Identities*. Transaction Publishers, ss. 61–76.